

มโนทัศน์ของครู นักเรียน และผู้แทนชุมชนต่อโรงเรียนขนาดเล็ก
ในอำเภอองครักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก

สารนิพนธ์
ของ
เกรียงศักดิ์ เอื้อใจ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
พฤษภาคม 2549

มโนทัศน์ของครู นักเรียน และผู้แทนชุมชนต่อโรงเรียนขนาดเล็ก
ในอำเภองครักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก

บทคัดย่อ

ของ

เกรียงศักดิ์ เอื้อใจ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

พฤษภาคม 2549

เกรียงศักดิ์ เชื้อใจ. (2549). *มโนทัศน์ของครู นักเรียน และผู้แทนชุมชนต่อโรงเรียนขนาดเล็ก*

ในอำเภองครักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก. สารนิพนธ์ กศ.ม.

(การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วีระ สุภากิจ.

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษามโนทัศน์ของครู นักเรียน และผู้แทนชุมชนต่อโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภองครักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก ใน 3 ด้าน คือ ด้านสภาพทั่วไป ด้านคุณลักษณะของครู และด้านคุณลักษณะของนักเรียน และเพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก อำเภองครักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 7 คน ครูจำนวน 33 คน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 81 คน และผู้แทนชุมชน จำนวน 94 คน จากโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภองครักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์ผู้บริหาร และแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 3 ฉบับ สำหรับครู นักเรียน และผู้แทนชุมชน ซึ่งแต่ละฉบับมีค่าความเชื่อมั่นโดยรวมเท่ากับ .97, .84 และ .96 ตามลำดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษาพบว่า

1. มโนทัศน์ของครูต่อโรงเรียนขนาดเล็ก ในอำเภองครักษ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก โดยรวมอยู่ในระดับความเป็นจริงค่อนข้างมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านคุณลักษณะของครูและด้านคุณลักษณะของนักเรียน อยู่ในระดับความเป็นจริงค่อนข้างมาก ส่วนด้านสภาพทั่วไปอยู่ในระดับความเป็นจริงปานกลาง

2. มโนทัศน์ของนักเรียนต่อโรงเรียนขนาดเล็ก โดยรวมอยู่ในระดับความเป็นจริงปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านคุณลักษณะของครูอยู่ในระดับความเป็นจริงมาก ส่วนด้านสภาพทั่วไปและด้านคุณลักษณะของนักเรียนอยู่ในระดับความเป็นจริงปานกลาง

3. มโนทัศน์ของผู้แทนชุมชนต่อโรงเรียนขนาดเล็ก โดยรวมอยู่ในระดับความเป็นจริงค่อนข้างมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับความเป็นจริงค่อนข้างมาก

4. แนวทางในการพัฒนาโรงเรียนได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นผู้นำทางวิชาการและการบริหารจัดการบุคลากร ต้องพัฒนาโรงเรียนอย่างเต็มความรู้ความสามารถ จัดภูมิทัศน์ภายในโรงเรียนให้เอื้อต่อการเรียนการสอน ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ควรมีการสนับสนุนงบประมาณในการซ่อมแซมอาคารเรียน มีการใช้วิทยากรภายนอก มีสื่อการสอนที่เป็นเทคโนโลยีใหม่ ๆ และมียงบประมาณเพิ่มเติมนอกเหนือจากงบประมาณ

CONCEPTIONS OF TEACHERS, STUDENTS AND COMMUNITY REPRESENTATIVE
TOWARD SMALL SCHOOLS IN AMPHOE ONGKHARAK, NAKHON NAYOK
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

AN ABSTRACT
BY
KRIANGSAK AUEJAI

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Educational Degree in Educational Administration
at Srinakharinwirot University
May 2006

Kriangsak Auejai. (2006). *Conceptions of Teachers, Students And Community Representatives toward Small Schools in Amphoe Ongkharak, Nakhon Nayok Educational Service Area Office*. Master's Project, M.Ed. (Educational Administration). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University.
Project Advisor: Asst. Prof. Dr. Vira Supakit.

The purposes of this research were to study the conceptions of teachers, students and community representatives toward small schools in Amphoe Ongkharak, Nakhon Nayok Educational Service Area Office in 3 aspects, i.e. 1) general conditions, 2) teacher characteristics, and 3) students characteristics and propose development guidelines for the small schools in Amphoe Ongkharak. The samples consisted of 7 school principals, 33 teachers, 81 Prathomsuksa 6 students, and 94 community representatives from small schools in Amphoe Ongkharak, Nakhon Nayok. The instrument used for collecting data were a structured interview form for school principals and 3 versions of rating scale questionnaires for teachers, students and community representatives. The rating scale questionnaires had Cronbach's alpha coefficient of .97, .84 and .96 respectively. The data were analyzed by percentage, mean, and standard deviation.

The research findings were as follows.

1. The conceptions of teachers toward small schools in Amphoe Ongkharak, Nakhon Nayok Educational Service Area Office as a whole were at the high level. When considered individual aspects, the teacher characteristics and the students characteristics were at the high level, and the general conditions was at the moderate level.

2. The conceptions of students toward small schools as a whole were at the moderate level. When considered individual aspects, the teacher characteristics was at the high level, and the general conditions and the students characteristics were at the moderate level.

3. The conceptions of community representatives toward small schools as a whole were at the high level. When considered individual aspects, all aspects were at the high level.

4. The development guidelines for the small schools included school principles being an academic leader and personnel management leader, developing schools at their own best knowledge and abilities, and managing internal school environment to motivate learning. Community participating in education management; government supporting budget for school building repair; using external resource persons; acquiring innovative teaching media and technology; and acquiring additional budget other than government budget.

มโนทัศน์ของครู นักเรียน และผู้แทนชุมชนต่อโรงเรียนขนาดเล็ก
ในอำเภองครักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก

สารนิพนธ์

ของ

เกรียงศักดิ์ เอื้อใจ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

พฤษภาคม 2549

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และคณะกรรมการสอบ
ได้พิจารณาสารนิพนธ์ เรื่องมโนทัศน์ของครู นักเรียน และผู้แทนชุมชนต่อโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอ
องค์กรฯ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก ของ เกรียงศักดิ์ เอื้อใจ ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควร
รับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร
การศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

.....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระ สุภากิจ)

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร

.....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ)

คณะกรรมการสอบ

..... ประธาน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ)

..... กรรมการสอบสารนิพนธ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระ สุภากิจ)

..... กรรมการสอบสารนิพนธ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พวงรัตน์ เกษรแพทย์)

อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษา
มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย ชูชาติ)

วันที่.....เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2549

ประกาศคุณูปการ

สารนิพนธ์ฉบับนี้ได้รับความอนุเคราะห์เป็นอย่างดีจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระ สุภากิจ ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ที่ให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะต่างๆ ที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับงานวิจัยทั้งทางตรงและทางอ้อม จนทำให้สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ซึ่งผู้วิจัยขอขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณะกรรมการพิจารณาโครงการสารนิพนธ์ ซึ่งประกอบด้วย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พวงรัตน์ เกษรแพทย์ และ อาจารย์ ดร.मारศรี สุธานี ที่ให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงแก้ไขสารนิพนธ์จนทำให้ผลงานครั้งนี้สำเร็จสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณ นายพิพัฒน์ ดีอาษา หัวหน้าฝ่ายนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษานครนายก นายสุนทร เขยขึ้น ศึกษาพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก ดร.मारศรี สุธานี อาจารย์ประจำภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ นายสุคนธ์ งามสนอง ผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนวัดธรรมปัญญา และนางสาว อภิสมัย วุฒิภรณ์พงศ์ ผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนบ้านคลองใหญ่ ที่ได้สละเวลาเป็นผู้เชี่ยวชาญ ให้คำชี้แนะ ตรวจสอบแก้ไขแบบสอบถามให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ขอขอบพระคุณผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน และผู้แทนชุมชน ในอำเภอเมืองและอำเภอบางพลี สำนักงานการศึกษาเขตพื้นที่นครนายก ที่ให้ความเอื้อเฟื้อในการทดลองใช้แบบสอบถาม รวมทั้งขอขอบพระคุณผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน และผู้แทนชุมชน ในอำเภอบางศรี สำนักงานการศึกษาเขตพื้นที่นครนายก ที่ให้ความร่วมมือ ในการตอบแบบสอบถามและการสัมภาษณ์

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ประจำภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒทุกท่านที่ได้ให้การศึกษอบรม ขอขอบพระคุณ นายเจตน์ สำราญสุข ผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนวัดพลอยกระจ่างศรี ที่ได้ให้ความช่วยเหลือและคำแนะนำที่เป็น ประโยชน์ และขอขอบคุณเพื่อน ๆ นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ที่ให้ความช่วยเหลือ และกำลังใจมาโดยตลอด จนทำให้สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ด้วยดี

คุณค่าและประโยชน์ของสารนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอน้อมรำลึกถึงพระคุณของบิดา มารดา และบูรพาจารย์ทุกท่านที่มีพระคุณและได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้แก่ผู้วิจัย

เกรียงศักดิ์ เอื้อใจ

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	4
ความสำคัญของการวิจัย.....	5
ขอบเขตของการวิจัย.....	5
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
กรอบแนวคิด.....	8
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	11
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก.....	12
ข้อมูลทั่วไป.....	12
การจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก.....	12
โรงเรียนขนาดเล็ก.....	14
สภาพปัญหาของโรงเรียนขนาดเล็ก.....	14
โรงเรียนขนาดเล็กในอำเภองครักษ์.....	18
หลักการแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา.....	19
สภาพทั่วไป.....	19
สภาพแวดล้อม.....	19
อาคารสถานที่.....	22
สื่อและอุปกรณ์เทคโนโลยี.....	25
คุณลักษณะของครู.....	28
ความรู้ความสามารถ.....	35
บุคลิกภาพ.....	36
คุณลักษณะของนักเรียน.....	40
คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน.....	40
ความรับผิดชอบ.....	43
ความมีระเบียบวินัย.....	45

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2 (ต่อ)	
ความซื่อสัตย์สุจริต.....	48
ความรู้ความสามารถ.....	49
มโนทัศน์.....	52
ความหมาย ความสำคัญของมโนทัศน์.....	52
ลักษณะของมโนทัศน์.....	53
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	54
งานวิจัยในประเทศ.....	54
งานวิจัยต่างประเทศ.....	59
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	61
การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง.....	61
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	61
ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ.....	63
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	64
การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล.....	65
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	67
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	67
การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	67
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	67
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	92
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	92
ขอบเขตของการวิจัย.....	92
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	93
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	93

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5 (ต่อ)	
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	93
สรุปผลการวิจัย.....	93
อภิปรายผล.....	94
ข้อเสนอแนะ.....	98
บรรณานุกรม.....	100
ภาคผนวก.....	111
ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์.....	141

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (GAT) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างโรงเรียนขนาดเล็กกับโรงเรียนประถมศึกษาทั่วไป สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก ปีการศึกษา 2546.....	15
2 แสดงจำนวนครูและนักเรียนในอำเภอองครักษ์.....	18
3 จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง.....	68
4 ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และมโนทัศน์ของครูที่มีต่อโรงเรียนขนาดเล็ก ในอำเภอองครักษ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก.....	68
5 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของมโนทัศน์ของครูต่อโรงเรียนขนาดเล็ก ในอำเภอองครักษ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก ด้านสภาพทั่วไป จำแนกเป็นรายชื่อ.....	70
6 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของมโนทัศน์ของครูต่อโรงเรียนขนาดเล็ก ในอำเภอองครักษ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก ด้านคุณลักษณะของครู จำแนกเป็นรายชื่อ.....	72
7 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของมโนทัศน์ของครูต่อโรงเรียนขนาดเล็ก ในอำเภอองครักษ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก ด้านคุณลักษณะของนักเรียน จำแนกเป็นรายชื่อ.....	74
8 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน มโนทัศน์ของนักเรียนต่อโรงเรียนขนาดเล็ก ในอำเภอองครักษ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก	76
9 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของมโนทัศน์ของนักเรียนต่อโรงเรียนขนาดเล็ก ในอำเภอองครักษ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก ด้านสภาพทั่วไป จำแนกเป็นรายชื่อ.....	78
10 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของมโนทัศน์ของนักเรียนต่อโรงเรียนขนาดเล็ก ในอำเภอองครักษ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก ด้านคุณลักษณะของครู จำแนกเป็นรายชื่อ.....	79
11 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของมโนทัศน์ของนักเรียนต่อโรงเรียนขนาดเล็ก ในอำเภอองครักษ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก ด้านคุณลักษณะของนักเรียน จำแนกเป็นรายชื่อ.....	80

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง

หน้า

12	ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน มโนทัศน์ของผู้แทนชุมชนต่อโรงเรียนขนาดเล็ก	82
13	ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นของผู้แทนชุมชนต่อโรงเรียนขนาดเล็ก ด้านสภาพทั่วไป	83
14	ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของมโนทัศน์ของผู้แทนชุมชนต่อโรงเรียนขนาดเล็ก ด้านความรู้ความสามารถของครู.....	85
15	ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของมโนทัศน์ของผู้แทนชุมชนต่อโรงเรียนขนาดเล็ก คุณลักษณะของนักเรียน.....	86

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ

หน้า

1 กรอบความคิดในการวิจัย.....	10
------------------------------	----

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มีผลบังคับให้เกิดพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่มุ่งหวังจะยกระดับการศึกษาของชาติ ให้ได้มาตรฐานและจัดได้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก. 2546: 1) โดยการพัฒนาโรงเรียนให้มีศักยภาพและความพร้อมในการพัฒนาผู้เรียน เป็นโรงเรียนที่มีสังคม บรรยากาศ และสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยให้เป็นโรงเรียนแห่งการเรียนรู้มีความพร้อมในด้านทรัพยากรวัสดุ เทคโนโลยี งบประมาณ และทรัพยากรบุคคล สามารถจัดการศึกษาได้ดี ทั้งในด้านการบริหารจัดการ การจัดการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพสูงตามมาตรฐานกำหนด และได้รับการพัฒนาอย่างครบถ้วนทุกด้าน เป็นคนดี คนเก่งและมีความสุข เป็นโรงเรียนที่สามารถจัดการศึกษาได้สอดคล้องความต้องการของชุมชน เป็นที่ชื่นชมของชุมชน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. 2547: 1-2) ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งการมีส่วนร่วมของชุมชนที่เข้มแข็ง จะทำให้เกิดพลังในการเข้าร่วมตรวจสอบและร่วมบริหารจัดการศึกษา (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. 2545: 92-93)

นโยบายรัฐบาลด้านพัฒนาคนและสังคมที่มีคุณภาพ เป้าหมายของการพัฒนาคือการทำให้คนมีความสุข มีคุณภาพ สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยการพัฒนาให้มีความรู้และจริยธรรมเริ่มตั้งแต่เด็กแรกเกิดโดยให้ความสำคัญแก่การสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ครอบครัวที่อบอุ่น และสถานศึกษาที่เอาใจใส่ดูแลเด็กอย่างใกล้ชิดด้วยการปลูกฝังความรู้ที่ทันโลกและคุณค่าที่ดีของวัฒนธรรมไทย รัฐบาลได้เร่งรัดปฏิบัติการศึกษาและกระบวนการเรียนการสอนทุกรูปแบบ สำหรับผู้ที่อยู่ในวัยศึกษาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม และสนับสนุนให้มีกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ส่งเสริมนิสัยรักการอ่านหนังสืออย่างจริงจังตั้งแต่เด็กจนตลอดชีวิต พัฒนาทักษะและการเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ ๆ (สำนักนายกรัฐมนตรี. 2548: ออนไลน์)

กระทรวงศึกษาธิการ เป็นหน่วยงานทางการศึกษา ที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการส่งเสริม และกำกับดูแลการศึกษาทุกระดับและทุกประเภท กำหนดนโยบาย แผน และมาตรฐานการศึกษา การสนับสนุนทรัพยากร การติดตามตรวจสอบและประเมินผล (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546ก: บทนำ) ซึ่งการกำหนดอำนาจหน้าที่ในส่วนกลางเป็นเพียงการกำหนดนโยบายและแผน การสนับสนุนส่งเสริมทรัพยากรการศึกษา การติดตามประเมินผล และควบคุมคุณภาพและมาตรฐาน (วีระวัฒน์ อุทัยรัตน์. 2544: 28) และจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2)

พ.ศ. 2545 มาตรา 39 กำหนดให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารทั่วไปไปยังคณะกรรมการ และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาโดยตรง อันเป็นหลักการให้ประชาชนและสังคมทั้งมวลเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (All for Education) และการจัดการศึกษานั้น ให้เป็นไปเพื่อประชาชนทั้งมวล (Education for All) ทุกเพศ ทุกวัย และทุกสถานสังคมตลอดจนหลักการตรวจสอบถ่วงดุลทางการศึกษา เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีคุณภาพ และมีมาตรฐานสากลทุกระดับการศึกษา (วีระวัฒน์ อุทัยรัตน์. 2544: 28)

ปัญหาของกระทรวงศึกษาธิการคือ ปัญหาเรื่องครู นักเรียน และผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา ซึ่งจะดำเนินการแก้ไขเป็นอันดับแรก และเน้นที่โรงเรียนขนาดเล็ก (อดิศัย โพธารามิก. 2547: ออนไลน์) ซึ่งโรงเรียนขนาดเล็กส่วนมากมีปัญหาคล้าย ๆ กัน กล่าวคือขาดแคลนครูคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต (สวัสต์ คนเกนท์. 2548: ออนไลน์) โรงเรียนระดับประถมศึกษาขนาดเล็กที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลมีมากเป็นโรงเรียนที่นักเรียนไม่ถึง 120 คน จำนวน 10,877 โรงเรียน ไม่สามารถพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพ หากต้องการให้โรงเรียนสามารถพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพดีขึ้น จะต้องเพิ่มงบประมาณให้ โดยให้รัฐบาลหาวิธีระดมทุนเพื่อพัฒนาการศึกษาของประเทศ (อมรรวิษฐ์ นาครทรรพ. 2547: ออนไลน์)

การแก้ปัญหาโดยเน้นที่โรงเรียนขนาดเล็ก เพราะว่าโอกาสในการศึกษาของคนในชนบทเป็นเรื่องสำคัญ โรงเรียนขนาดเล็กมีนักเรียนอยู่ทั้งหมดประมาณเกือบล้านคน มีโรงเรียน ประมาณ 10,877 โรงเรียน การพิจารณาปรับปรุงโรงเรียนขนาดเล็กโดยยกระดับคุณภาพโรงเรียนและครู ครูต้องหาวิธีการสอนแบบใหม่ ใช้สื่อการสอนให้เป็นประโยชน์ ครูต้องมีวิธีการถ่ายทอดให้ดีขึ้น มีการจัดการอบรมครูภาษาอังกฤษ อบรมครูไอซีที ทำโมบายคอมพิวเตอร์ การบูรณาการเกี่ยวกับบุคลากร มีการจัดการที่ดี สามารถจะหมุนครู จึงทำให้โรงเรียนขนาดเล็กมีชีวิตชีวาขึ้น การบริหารจัดการแบบใหม่จะลดงานธุรการ และมุ่งผลสัมฤทธิ์ของการศึกษาของนักเรียนเป็นหลัก (อดิศัย โพธารามิก. 2547: ออนไลน์) การปรับปรุงประสิทธิภาพโรงเรียนขนาดเล็ก อันจะส่งผลให้นักเรียนได้มีโอกาสรับการศึกษาที่มีคุณภาพเท่าเทียมกันเป็นเรื่องสำคัญ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547ก: ออนไลน์) จากแนวคิดการปรับปรุงบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กของกระทรวงศึกษาธิการโดยการยุบรวมอาจส่งผลกระทบกับชุมชนชาวบ้านและนักเรียนโดยตรง ทำให้ชุมชนอ่อนแอเพราะขาดสถานศึกษา สิ่งที่ตามมาคือความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน หากไม่มีโรงเรียนในหมู่บ้าน ความเป็นท้องถิ่นจะขาดหายไป ประชาชนจะขาดสถาบันหลักในชุมชน (หนังสือพิมพ์มติชน. 2547: ออนไลน์)

โรงเรียนขนาดเล็กเป็นโรงเรียนที่อยู่และใกล้ชิดชุมชน การเดินทางของนักเรียนไม่ไกลจาก

โรงเรียนมากนัก นักเรียนไม่ต้องเสี่ยงภัยกับการจลาจล พ่อแม่สามารถร่วมดูแลอย่างใกล้ชิดได้ โรงเรียนขนาดเล็กมีขนาดและจำนวนเด็กที่พอเหมาะ สามารถเน้นในเชิงคุณภาพได้ไม่ยากนัก และโรงเรียนขนาดเล็กนั้น ชุมชนท้องถิ่นสามารถเข้าร่วมบริหารจัดการ สนับสนุนและกำหนดหลักสูตรที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี (วัลลภ ตังคณานุรักษ์. 2548: ออนไลน์) โรงเรียนขนาดเล็กเป็นองค์การที่สร้างความเข้มแข็งในชุมชน ผู้ปกครองและชุมชนมีความกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับโรงเรียนมาก นักเรียนได้รับประโยชน์จากการสนับสนุนของชุมชน และโรงเรียนได้ให้ความสนับสนุนประสานสัมพันธ์ชุมชน ซึ่งต่างมีส่วนเกี่ยวข้องของสนับสนุนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (Stacy. 2000a: online)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก เป็นองค์การปฏิบัติงาน ทำหน้าที่บริหารและดำเนินการตามนโยบายที่กำหนดโดยกระทรวงศึกษาธิการ (วิฑูรย์ ฤทธิเดช. 2544: 30) ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่ดำเนินการให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา ตามมาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และมาตรา 37 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. 2546: บทนำ) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก มีภารกิจหลักคือ การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง และมีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตร มีโรงเรียนในสังกัดที่ต้องกำกับ ดูแล ทั้งหมด 171 โรงเรียน มีนักเรียนทั้งหมด 42,405 คน มีครูทั้งหมด 2,308 คน ห้องเรียน 1,776 ห้อง (กลุ่มนโยบายและแผน กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก. 2547ก: 144)

โรงเรียนขนาดเล็กในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก ที่มีนักเรียนตั้งแต่ 120 คนลงมา มีจำนวนทั้งสิ้น 62 โรงเรียน ครู 308 คน นักเรียนรวม 4,838 คน ส่วนใหญ่มีปัญหาสำคัญ คือ นักเรียนจากโรงเรียนขนาดเล็กมีคุณภาพค่อนข้างต่ำและขาดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ (กลุ่มนโยบายและแผน กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก. 2547ก: 144) ในจำนวนนี้เป็นโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอองครักษ์ จำนวน 17 โรงเรียน ครู 97 คน นักเรียน 1,456 คน (กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่นครนายก. 2548: 18-24) จากการประเมินผลคุณภาพการศึกษา ระดับชาติพบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนค่อนข้างต่ำ คือ กลุ่มทักษะภาษาไทย ร้อยละ 46.86 กลุ่มทักษะคณิตศาสตร์ ร้อยละ 49.33 ภาษาอังกฤษ ร้อยละ 48.44 และวิทยาศาสตร์ ร้อยละ 46.05 (กลุ่มงานวัดผลและประเมินผลการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก. 2547: 37-42)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายกได้กำหนดจัดทำโครงการเพื่อยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กให้สูงขึ้น โดยมีเป้าหมายคือโรงเรียน

ขนาดเล็กที่มีนักเรียนตั้งแต่ 120 คนลงมาได้รับการพัฒนาให้มีคุณภาพสูงในเรื่องคุณภาพของนักเรียน กระบวนการเรียนการสอนและการบริหารจัดการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จึงได้ กำหนดกิจกรรมโครงการเพื่อประชาสัมพันธ์เชิงรุก โดยให้มีการสำรวจข้อมูลพื้นฐานวิเคราะห์ให้เป็น สารสนเทศ สะดวกต่อการวางแผนพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก มาจัดทำแผนที่ทางการศึกษา (Education Mapping) เพื่อนำไปสู่การวางแผนและจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก โดย จัดสรรงบประมาณสำหรับค่าหนังสือเรียน/แบบฝึกหัดเพิ่มเติมให้แก่ นักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก มี หน่วยคอมพิวเตอร์เคลื่อนที่ (Computer Mobile Unit) จัดหาสื่อการเรียนการสอน/หนังสือห้องสมุด มีการหมุนเวียนครู การพัฒนาครู และการซ่อมแซมอาคารสถานที่ของโรงเรียนขนาดเล็ก (กลุ่มนโยบาย และแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก. 2547ข: 2)

โรงเรียนขนาดเล็กในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายกตั้งอยู่ในชุมชนชนบท ผู้ปกครอง มีฐานะยากจนไม่สามารถสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมากนัก ชุมชนขาดความรู้ความ เข้าใจในบทบาทหน้าที่ในการมีส่วนร่วม อาคารสถานที่ทรุดโทรม ขาดแคลนสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย ด้านบุคลากรและงบประมาณ ขาดแคลนบุคลากร ขาดแคลนงบประมาณ และด้านผลสัมฤทธิ์ทาง การเรียน นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ (กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษานครนายก. 2547ค: 10-20) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายกจึงได้กำหนดแนวทางใน การบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กขึ้น โดยการประชาสัมพันธ์ทำความเข้าใจให้คณะกรรมการ สถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชนตระหนักเห็นความสำคัญการพัฒนาคุณภาพโรงเรียน ส่งเสริมสนับสนุน ด้านปัจจัยทุกด้าน ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน จัดแหล่งเรียนรู้ในชุมชน (กลุ่มนโยบายและ แผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก. 2547ข: 31) ซึ่งแนวทางการพัฒนาจำเป็นต้องมีข้อมูลที่ ถูกต้อง ข้อมูลและสารสนเทศนับว่าเป็นสิ่งสำคัญมากต่อการวางแผนพัฒนาคุณภาพและเกิดประโยชน์ อย่างมากต่อการตัดสินใจในการบริหารจัดการ (กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา นครนายก. 2547ค: 8)

งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษามโนทัศน์ของ ครู นักเรียน และผู้แทนชุมชนต่อโรงเรียนขนาดเล็ก ใน อำเภอดงคราย ใน ด้านสภาพทั่วไป ด้านคุณลักษณะของครู และด้านคุณลักษณะของนักเรียน ผลการวิจัยเป็นประโยชน์ต่อผู้เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายกและผู้บริหาร สถานศึกษา ในการพิจารณาดำเนินการพัฒนสถานศึกษาขนาดเล็กให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งความมุ่งหมายไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษามโนทัศน์ของครู นักเรียน และผู้แทนชุมชนต่อโรงเรียนขนาดเล็ก ในอำเภอดงคราย

องค์กรฯ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก ใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสภาพทั่วไป
ด้านคุณลักษณะของครู และด้านคุณลักษณะของนักเรียน

2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก อำเภอองค์กรฯ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา

ความสำคัญของการวิจัย

ผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ทำให้ได้สารสนเทศเกี่ยวกับมโนทัศน์ต่อโรงเรียนขนาดเล็กใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสภาพทั่วไป ด้านคุณลักษณะของครู และด้านคุณลักษณะของนักเรียน โรงเรียนขนาดเล็ก ในอำเภอองค์กรฯซึ่งเป็นประโยชน์ต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายกและผู้บริหารสถานศึกษา และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการวางแผนพัฒนาสภาพทั่วไป คุณลักษณะของครูและคุณลักษณะของนักเรียน

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตของเนื้อหา

การศึกษามโนทัศน์ต่อโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอองค์กรฯ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา นครนายก 3 ด้าน คือ ด้านสภาพทั่วไป ด้านคุณลักษณะของครู และด้านคุณลักษณะของนักเรียน

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 17 คน ครู จำนวน 80 คน นักเรียนชั้นอนุบาลถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 1,456 คน ผู้แทนชุมชน ได้แก่ ผู้ปกครองจำนวน 1,456 คน และคณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 153 คน รวม 3,065 คน จากโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 17 โรงเรียนในอำเภอองค์กรฯ จังหวัดนครนายก

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงสำหรับการสัมภาษณ์จำนวน 7 คน ครูจำนวน 33 คน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 81 คน และผู้แทนชุมชนจำนวน 94 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่

1.1 สถานภาพ

- ครู
- นักเรียน
- ผู้แทนชุมชน

2. ตัวแปรตาม ได้แก่ มโนทัศน์ต่อโรงเรียนขนาดเล็ก ใน 3 ด้าน ดังนี้

2.1 ด้านสภาพทั่วไป

2.2 ด้านคุณลักษณะของครู

2.3 ด้านคุณลักษณะของนักเรียน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **โรงเรียนขนาดเล็ก** หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนต่ำกว่า 120 คนลงมา ในอำเภอองครักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก

2. **มโนทัศน์** หมายถึง ความเข้าใจ การคิดถึงหรือจินตนาการของบุคคลเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ตามที่ได้รับรู้ หรือได้รับประสบการณ์จากสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้น

3. **มโนทัศน์ต่อโรงเรียนขนาดเล็ก** หมายถึง ความเข้าใจ การคิดถึงหรือจินตนาการของครู นักเรียนและผู้แทนชุมชนเกี่ยวกับโรงเรียนขนาดเล็ก ตามที่ได้รับรู้ หรือได้รับประสบการณ์ ใน 3 ด้าน คือ ด้านสภาพทั่วไป ด้านคุณลักษณะของครู และด้านคุณลักษณะของนักเรียน

2.1 **ด้านสภาพทั่วไป** หมายถึง สภาพแวดล้อม อาคารสถานที่ และสื่อ/อุปกรณ์เทคโนโลยี

2.1.1 **สภาพแวดล้อม** หมายถึง สิ่งของ วัตถุ บรรยากาศ บริเวณที่โรงเรียนตั้งอยู่ในชุมชนที่ส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียน มีความปลอดภัย น้ำไม่ท่วมขัง ระยะทางจากบ้านถึงโรงเรียน ไม่ไกลนัก ปราศจากเสียงและสิ่งรบกวนต่าง ๆ ที่จะก่อให้เกิดอุปสรรคต่อการเรียนและพฤติกรรมนักเรียน เช่น ฝุ่น กลิ่นเหม็น แหล่งการพนัน ยาเสพติด และมีแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน

2.1.2 **อาคารสถานที่** หมายถึง สิ่งก่อสร้างภายในโรงเรียน และสถานที่ที่สำหรับกิจกรรมอย่างอื่นนอกเหนือจากการเรียนการสอนที่มีความเหมาะสม เพียงพอ ปลอดภัย อากาศถ่ายเทได้ดี ถูกสุขลักษณะ ใต้ถุนถ้ำใช้การได้ดี แสงสว่างเพียงพอ สะอาด ร่มรื่น มีมุมหรือแหล่งที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้หลากหลาย มีอาคารสถานที่ที่เหมาะสมที่จะใช้ในการศึกษา เช่น ห้องสมุด ห้องน้ำ ห้องส้วม สนามกีฬา น้ำดื่ม น้ำใช้ และการบริการให้ใช้อาคารสถานที่แก่ชุมชน

2.1.3 **สื่อ/อุปกรณ์เทคโนโลยี** หมายถึง วัสดุอุปกรณ์ ของจริง บุคคล สถานที่ แหล่งเรียนรู้ที่ครูใช้เป็นสื่อกลางส่งหรือถ่ายทอดความรู้ เจตคติ และทักษะไปยังผู้เรียน การใช้หรือส่งเสริมให้นักเรียนใช้สื่อและอุปกรณ์ทางเทคโนโลยี

2.2 **ด้านคุณลักษณะครู** หมายถึง ความรู้ความสามารถ และบุคลิกภาพ ของครู

2.2.1 **ความรู้ความสามารถ** หมายถึง ความรู้ทั่วไปและความรอบรู้ในการ

ปฏิบัติงาน จัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สามารถในการแก้ปัญหา มีความถนัดเฉพาะงาน การนำหลักวิชามาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน สามารถประเมินผลการเรียนที่หลากหลาย และสามารถทำงานร่วมและประสานงานกับผู้อื่นได้

2.2.2 บุคลิกภาพ หมายถึง ลักษณะท่าทาง กิริยา วาจา การแต่งกาย การควบคุมอารมณ์ ความรับผิดชอบ วางตนได้เหมาะสม และการมีมนุษยสัมพันธ์

2.3 ด้านคุณลักษณะของนักเรียน หมายถึง คุณลักษณะที่พึงประสงค์ และความรู้ความสามารถ ของนักเรียน

2.3.1 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ หมายถึง พฤติกรรมหรือการกระทำของนักเรียนที่แสดงถึงการมีความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัยและความซื่อสัตย์สุจริต

1) ความรับผิดชอบ หมายถึง ลักษณะ พฤติกรรมหรือการกระทำของนักเรียนที่แสดงถึงความเอาใจใส่งานที่ทำ เต็มใจปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอด้วยความตั้งใจจริง รู้จักหน้าที่ เคารพกฎเกณฑ์ มีความอดทน ขยันหมั่นเพียร มีความละเอียดรอบคอบ พยายามทำงานอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้ได้รับผลสำเร็จ และยอมรับผลการกระทำของตนเอง พร้อมทั้งจะปรับปรุงงานของตนให้ดีขึ้น

2) ความมีระเบียบวินัย หมายถึง พฤติกรรมหรือการกระทำของนักเรียนที่แสดงถึงความสามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีขันติธรรมต่อคำวิจารณ์ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการอยู่ร่วมกันในระบอบประชาธิปไตย และปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม

3) ความซื่อสัตย์สุจริต หมายถึง พฤติกรรมหรือการกระทำของนักเรียนที่ไม่พูดปด ไม่ลักขโมย ไม่เอาเปรียบผู้อื่น ปฏิบัติตนตามข้อตกลงหรือสัญญา และไม่ประพฤติผิดกฎเกณฑ์ต่าง ๆ

2.3.2 ความรู้ความสามารถ หมายถึง พฤติกรรมหรือการกระทำของนักเรียนที่แสดงถึงการมีทักษะในการคิด วิเคราะห์ สร้างสรรค์ การใช้เทคโนโลยีแสวงหาความรู้ รักการอ่าน มีผลสัมฤทธิ์ผ่านเกณฑ์ตามที่หลักสูตรและสถานศึกษากำหนดและเป็นที่ยอมรับของสังคม

3. ผู้บริหาร หมายถึง ผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือผู้รักษาการในตำแหน่ง ของโรงเรียนขนาดเล็ก ในอำเภองครักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก

4. ครู หมายถึง ครูผู้สอนโรงเรียนขนาดเล็ก ในอำเภองครักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก

5. นักเรียน หมายถึง นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนขนาดเล็ก ในอำเภองครักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก ปีการศึกษา 2548

6. ผู้แทนชุมชน หมายถึง ผู้ปกครองนักเรียน โดยถือนักเรียนแต่ละคน มีผู้ปกครอง 1 คน และผู้แทนคณะกรรมการสถานศึกษา แห่งละ 2 คน

กรอบแนวความคิด

การศึกษาสภาพสถานศึกษาขนาดเล็กในอำเภอองครักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา นครนายก ผู้วิจัยมีกรอบความคิดดังต่อไปนี้

1. ด้านสภาพทั่วไป

1.1 สภาพแวดล้อมของโรงเรียน สภาพภูมิประเทศและลักษณะดิน ควรระบายน้ำได้อย่างรวดเร็ว เป็นศูนย์กลางของหมู่บ้าน ปราศจากเสียงรบกวน ไม่มียวดยานผ่านไปมาตลอดเวลา เพื่อความปลอดภัยและบรรยากาศที่ดี ปลอดภัยจากสิ่งที่จะก่อให้เกิดอุปสรรคต่อการเรียนและ พัฒนาการ พฤติกรรมนักเรียน เช่น ฝุ่นละออง กลิ่นเหม็น เสียงดัง แหล่งการพนัน ยาเสพติด (กิตติมา ปรีดีดีลัก. 2532: 201) สภาพแวดล้อมจะทำหน้าที่และให้ประโยชน์ต่อการเรียนรู้ได้สูงสุดมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ สถานที่ตั้ง ต้องพิจารณาความสะดวกและไม่ห่างไกลชุมชนมากนัก ลักษณะพื้นที่ ควรเป็นที่น้ำไม่ท่วม การคมนาคม การเดินทางไปกลับของนักเรียน ครู ส่วนใหญ่ไม่ไกลมากนัก สิ่งแวดล้อม โรงเรียน ควรตั้งอยู่ในที่ปลอดภัยจากสิ่งรบกวนต่าง ๆ (ประดิษฐ์ คุณรัตน์. 2539: 98-99) สภาพแวดล้อมภายนอก โรงเรียนควรมีสงคมบรรยากาศปลอดภัยจากแหล่งอบายมุขและมลภาวะ และมีแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน หลากหลาย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. 2547: 17)

1.2 อาคารสถานที่ ลักษณะอาคารสถานที่ต้องถือประโยชน์ใช้สอยที่จะเกิดผลดีต่อการ เรียนการสอน และความสะอาดสบาย ปลอดภัย สำหรับผู้เรียน ช่วยสร้างบรรยากาศให้เปรียบเสมือน บ้าน โต๊ะเก้าอี้วางจัดเป็นระเบียบเรียบร้อย อากาศถ่ายเทได้สะดวก แสงสว่างกระจายไปทั่วห้อง ตลอดเวลา โรงเรียนควรมีอาคารสถานที่ที่จะใช้ในการศึกษา เช่น ห้องสมุด ห้องพักผ่อน สนามกีฬา ห้องน้ำ ห้องส้วม น้ำดื่ม น้ำใช้บริบูรณ์ และผู้ปกครองหรือประชาชน ในชุมชนที่ตั้งอยู่มาขอใช้อาคาร สถานที่ของโรงเรียนสะดวก (ประดิษฐ์ คุณรัตน์. 2539: 123-124) คุณลักษณะอาคารสถานที่ จะต้อง มีความเพียงพอ เหมาะสม ปลอดภัย ถูกสุขลักษณะ ระยะเวลาการติดต่อใช้สอยไม่ไกลและมีความ ยืดหยุ่นได้ (เบญจวรรณ บุญประกอบพร. 2545: 16) ลักษณะอาคารสถานที่ ที่เป็นปัจจัยสำคัญของการ จัดการเรียนรู้นั้นในโรงเรียน คือ ห้องเรียน มีความพร้อมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ อากาศถ่ายเท แสงสว่างเพียงพอ บริเวณโรงเรียน สะอาด ร่มรื่น ปลอดภัย มีมุมหรือแหล่งที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการ เรียนรู้ได้หลากหลาย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. 2547ข: 5)

1.3 สื่อ/อุปกรณ์เทคโนโลยี การเลือกและการใช้สื่อการสอนไว้ว่า การเลือกสื่อประเภท หนังสือ แบบเรียน คู่มือและการใช้สื่อ ฯ สื่อประเภทหนังสือเรียนควรดำเนินการอย่างมีระบบ นอกจากนี้ เน้นสื่อเพื่อการค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองทั้งผู้เรียนและผู้สอน สามารถจัดทำหรือพัฒนา สื่อการเรียนรู้ขึ้นเอง รวมทั้งนำสื่อที่มีอยู่รอบตัวมาใช้ในการเรียนรู้และรูปแบบของสื่อการเรียนรู้ควรมี หลากหลาย (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. 2545ก: 4-9)

2. ด้านคุณลักษณะของครู

2.1 ความรู้ความสามารถ ครูต้องมีความรู้ความสามารถเฉพาะสาขาความรู้ เกี่ยวกับงานที่รับผิดชอบ ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเทคนิคและความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานและพัฒนาวิชาชีพ พร้อมทั้งมีความรู้ความสามารถพิเศษ (นภาวรรณ จินตชิน. 2546: 17) ครูที่ดีตามแนวทางปฏิรูปการศึกษาจะต้องมีคุณลักษณะ คุณสมบัติดี คือมีความรู้ ความสามารถ คุณวุฒิ วางแผนดี สอนดี เน้นแนวคิด จัดกิจกรรมการเรียนรู้ดี ปกครองดี ประเมินผลดี ทำทุกอย่างด้วยความตั้งใจดี (วิลาวรรณ โชติเบญจมาภรณ์. 2543: 69) ลักษณะของครูต้องสนใจใฝ่รู้และศึกษาหาความรู้ต่าง ๆ รู้จักเพิ่มพูนวิทยฐานะของตนเอง เป็นผู้รักการอ่านและทำการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ (ไพศาล อรเอี่ยม. 2546: 10) นอกจากนี้ได้กล่าวถึงคุณสมบัติของครู จะต้องมีความรู้กว้าง รู้ไกล มีความสามารถในการคิดและการบริหารจัดการ และมีการฝึกฝนพัฒนาเทคนิควิธีการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547: 74)

2.2 บุคลิกภาพ คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพในการปฏิบัติงาน บุคลิกภาพด้านสังคม บุคลิกภาพด้านอารมณ์และบุคลิกด้านสุขภาพ (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. 2539) บุคลิกภาพประกอบด้วยรูปร่างกิริยา ท่าทางดี แต่งกายเรียบร้อย มีสุขภาพอนามัยที่ดี มีความเมตตา กรุณา เห็นใจเด็ก ประพฤติดีทั้งในที่ลับและที่แจ้ง มีความสามารถเข้ากับสังคมได้ทุกชนชั้นและมีใจเป็นธรรม (เพราพรรณ เปลี้นนุ. 2540: 64-65) นอกจากนี้บุคลิกภาพที่ดีของครูที่พึงประสงค์ต้องมีลักษณะชอบเด็ก ชอบความท้าทาย ชอบเป็นนักเรียนเสียเองและชอบชุมชน (อมรวิทย์ นาคกรพรพ. 2541: 21)

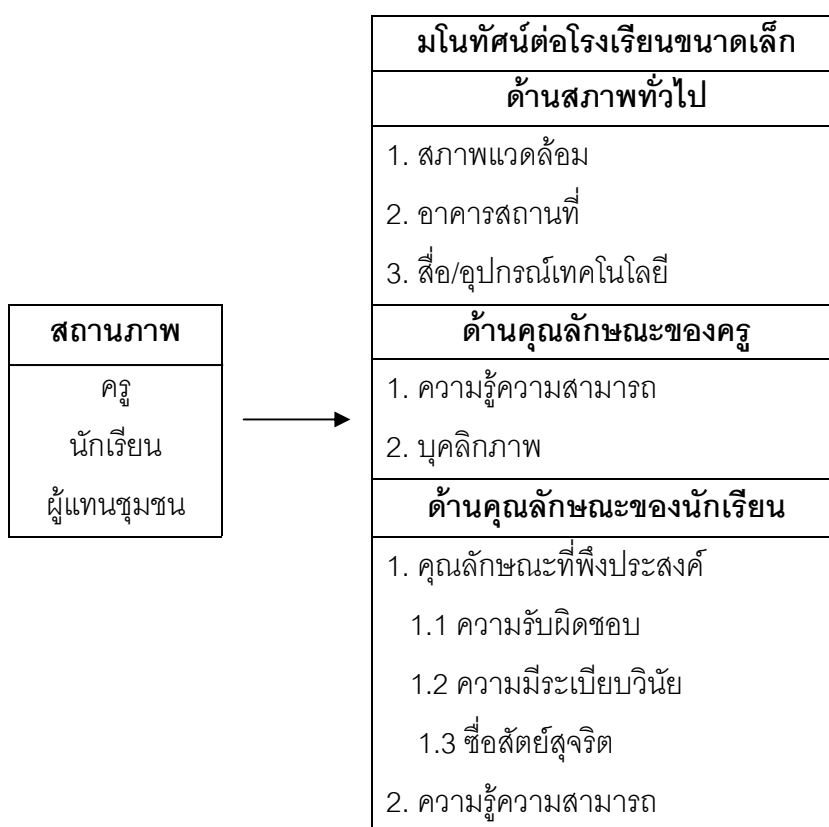
3. ด้านคุณลักษณะของนักเรียน

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ของนักเรียนในงานวิจัยนี้ พิจารณาจากด้านความรับผิดชอบ กล่าวคือ บุคคลที่มีความรับผิดชอบจะเอาใจใส่การทำงานเพื่อผลงานนั้น ๆ กล่าวเผชิญต่อความจริง ยอมรับผลการกระทำของตน และปรับปรุงงานของตนให้ดียิ่งขึ้น (ฉายศรี แซ่ลิ้ม. 2548: 31) มีความเอาใจใส่งานที่ทำ ปฏิบัติงานด้วยความตั้งใจจริงอย่างสม่ำเสมอ (จรัสรัตน์ นันทยทวิกุล. 2538: 4-5) **ด้านความมีระเบียบวินัย** กล่าวคือ มีวินัยในตนเอง และมุ่งมั่นทำงานให้สำเร็จ การรู้จักคิด วิจาร์ณ และรู้จักตัดสินใจอย่างมีเหตุผล ความมีขันติธรรมต่อคำวิจารณ์ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการอยู่ร่วมกันในระบอบประชาธิปไตย การรู้จักทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้โดยรู้จักเป็นผู้ให้ ผู้รับ ผู้นำและเป็นผู้ตามที่ดี (สุจิตตรา สิงหนการ. 2547: 69-70) และ**ด้านความซื่อสัตย์สุจริต** ได้แก่ การพูดความจริง ปฏิบัติตามข้อตกลงหรือสัญญา ไม่ถือเอาของผู้อื่นเป็นของตน เก็บของตกได้ส่งคืนเจ้าของและยอมรับผิดเมื่อทำผิด (กรมวิชาการ. 2528: 21-22) ไม่คดโกง ไม่หลอกลวง ไม่เห็นแก่ตัวและไม่

ประพจน์ผิดกฎเกณฑ์ต่าง ๆ (สุภัตรา สุภาพ. 2531: 8) มีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น (กฤตรินทร์ นิมทองคำ. 2542: 16)

ด้านความรู้ความสามารถ ของนักเรียน นักเรียนควรมีความสามารถในการคิด วิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ ไตร่ตรอง มีความรู้และมีทักษะที่จำเป็นในการเรียนรู้ตามหลักสูตร มีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎมนตรี. 2545ก: 34-37) มีทักษะการใช้เทคโนโลยีแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง มีทักษะในการใช้ภาษาในการสื่อสาร และมีคุณภาพของผู้เรียนเป็นที่ยอมรับของสังคม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. 2547: 26-27)

ผู้วิจัยประมวลแนวคิดดังกล่าวข้างต้นมากำหนดเป็นกรอบแนวคิด เพื่อศึกษามโนทัศน์ของครู นักเรียน และผู้แทนชุมชนต่อโรงเรียนขนาดเล็ก ในอำเภอองครักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา นครนายก ใน 3 ด้าน คือ ด้านสภาพทั่วไป ด้านคุณลักษณะของครู และด้านคุณลักษณะของนักเรียน ตัวแปรที่ศึกษาในการวิจัยแสดงได้ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบความคิดในการวิจัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้เสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก

1.1 ข้อมูลทั่วไป

1.2 การจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก

2. โรงเรียนขนาดเล็ก

2.1 สภาพ และ ปัญหาของโรงเรียนขนาดเล็ก

2.2 โรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอองครักษ์

3. หลักการ แนวคิด เกี่ยวกับการจัดการโรงเรียนประถมศึกษา

3.1 สภาพทั่วไป

3.1.1 สภาพแวดล้อม

3.1.2 อาคารสถานที่

3.1.3 สื่อ/อุปกรณ์เทคโนโลยี

3.2. คุณลักษณะของครู

3.2.1 ความรู้ความสามารถ

3.2.2 บุคลิกภาพ

3.3 คุณลักษณะของนักเรียน

3.3.1 คุณลักษณะที่พึงประสงค์

3.3.1.1 ความรับผิดชอบ

3.3.1.2 ความมีระเบียบวินัย

3.3.1.3 ความซื่อสัตย์สุจริต

3.3.2 ความรู้ความสามารถ

4. มโนทัศน์

4.1 ความหมาย ของมโนทัศน์

4.2 ความสำคัญ ลักษณะ ของมโนทัศน์

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

งานวิจัยต่างประเทศ

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก

1.1 ข้อมูลทั่วไป

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เป็นหน่วยงานตามโครงสร้างใหม่ของกระทรวงศึกษาธิการ มีทั้งหมด 175 เขตพื้นที่การศึกษา และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก (สพท.นย.) เป็น 1 ใน 175 เขตพื้นที่การศึกษา มีขอบข่ายความรับผิดชอบ ดูแลการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่การศึกษา ของจังหวัดนครนายก ประกอบด้วยพื้นที่ 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองนครนายก อำเภอปากพลี อำเภอ บ้านนาและอำเภองครักษ์ โดยมีโรงเรียนในสังกัดจำนวนทั้งหมด 171 โรงเรียน มีจำนวนประชากร วัยเรียน อายุ 3 -18 ปี ในปีการศึกษา 2547 รวมทั้งสิ้นจำนวน 42,405 คน มีครูจำนวน 2,308 คน และ ผู้บริหารจำนวน 171 คน (กลุ่มนโยบายและแผน กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศ สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษานครนายก. 2547ก: 26-29)

สภาพในปัจจุบันของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก มีสภาพดังนี้คือ มีสำนักงาน อยู่ 2 อาคาร คือ (กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก. 2547ค: 3-7)

อาคาร 1 ตั้งอยู่ภายในบริเวณศาลากลางจังหวัดนครนายก ถนนสุวรรณศร เลขที่ 182/89 ตำบลท่าช้าง อำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก เป็นสถานที่ปฏิบัติงานของกลุ่มต่าง ๆ ประกอบด้วย กลุ่มอำนวยการ กลุ่มบริหารงานบุคคล กลุ่มนโยบายและแผน กลุ่มพัฒนานักเรียน วินัย และนิติการ

อาคาร 2 ตั้งอยู่ที่ถนนนครนายก-รังสิต เป็นสถานที่ปฏิบัติงานของกลุ่มต่าง ๆ ประกอบด้วย ผู้ตรวจราชการประจำเขตพื้นที่การศึกษานครนายก กลุ่มส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการ ศึกษา กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา กลุ่มส่งเสริมกิจการพิเศษ กลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผล การจัดการศึกษา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก มีภารกิจจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 4 ระดับ ประกอบด้วย การจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก. 2547ค: 2)

1.2 การจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก

การจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่จังหวัดนครนายก จัดการศึกษาสนับสนุน ส่งเสริมให้สถานศึกษา สามารถจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเน้นการบูรณาการ การจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย ไปสู่การศึกษาตลอดชีพ นำแหล่ง เรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นใช้ประกอบการเรียนรู้ ส่งเสริมสุขภาพกายและสุขภาพจิตให้สมบูรณ์ จัด สวัสดิการ สวัสดิภาพ และกองทุนเพื่อการศึกษา ที่จะเป็นการช่วยเหลือผู้เรียนปกติ ด้วยโอกาส พิจาร

และมีความสามารถพิเศษ ส่งเสริมให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน สถาบันทางศาสนา สถานประกอบการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเอกชน ร่วมจัดการศึกษาที่จะส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้เรียน มี ขอบข่ายภารกิจดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546ก: 140-141)

1. งานธุรการ

2. กลุ่มงานส่งเสริมคุณภาพการศึกษา

ส่งเสริมการจัดการศึกษา ส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ ส่งเสริมการจัดการศึกษาของบุคคล ชุมชน ส่งเสริมการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งเสริมคณะกรรมการสถานศึกษา ส่งเสริม การเทียบโอนผลการเรียน ส่งเสริมการจัดการศึกษาเด็กพิการ

3. กลุ่มงานส่งเสริมกิจการนักเรียน

ส่งเสริมสุขภาพอนามัย ส่งเสริมกิจการแนะแนวในสถานศึกษา ส่งเสริมการกีฬาและ นันทนาการ ส่งเสริมกิจการลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ นักศึกษาวิชาทหาร (นศท.) ส่งเสริมกิจกรรมประชาธิปไตย

4. กลุ่มงานส่งเสริมสวัสดิการ

ส่งเสริม สนับสนุนการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ส่งเสริมการจัดสวัสดิการ สวัสดิภาพ ในสถานศึกษา ส่งเสริมการพิทักษ์สิทธิเด็กและเยาวชน

5. กลุ่มงานส่งเสริมกิจการพิเศษ

งานอันเนื่องมาจากโครงการพระราชดำริ งานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดใน สถานศึกษา งานตามโครงการพัฒนาชีวิต งานความมั่นคงของชาติ งานวิเทศสัมพันธ์ งานการ ป้องกันโรคเอดส์ งานสารวัตรนักเรียน

6. กลุ่มงานส่งเสริมการจัดการศึกษาของเอกชน

ส่งเสริมข้อมูลและสารสนเทศของสถานศึกษาเอกชน ส่งเสริมและดำเนินการ เปลี่ยนแปลงโรงเรียนเอกชน ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาเอกชน ส่งเสริมการ บริหารงานบุคคลของโรงเรียนเอกชน ส่งเสริมด้านการอุดหนุนกองทุนสวัสดิการ

กล่าวโดยสรุปการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก มีภารกิจงาน อยู่ 6 กลุ่มงานคือ งานธุรการ กลุ่มงานส่งเสริมคุณภาพการศึกษา กลุ่มงานส่งเสริมกิจการนักเรียน กลุ่มงานส่งเสริมสวัสดิการ กลุ่มงานส่งเสริมกิจการพิเศษ กลุ่มงานส่งเสริมการจัดการศึกษาของเอกชน ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมคุณภาพการศึกษา ส่งเสริมสุขภาพกายและสุขภาพจิต ส่งเสริมและสนับสนุนการจัด สวัสดิการแก่ครู บุคลากรทางการศึกษาและส่งเสริมกิจการพิเศษ

2. โรงเรียนขนาดเล็ก

ความหมายของโรงเรียนขนาดเล็ก

โรงเรียนขนาดเล็ก หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนต่ำกว่า 120 คนลงมา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547ก: ออนไลน์)

ลักษณะ ความสำคัญของโรงเรียนขนาดเล็ก

โรงเรียนขนาดเล็ก มีความสำคัญ ดังนี้ (วัลลภ ตังคณานุรักษ์. 2548: ออนไลน์)

1. โรงเรียนขนาดเล็กเป็นโรงเรียนที่อยู่และใกล้ชิดชุมชน นักเรียนไม่ต้องเดินทางไปโรงเรียนไกลมากนัก ไม่ต้องเสี่ยงภัยการจราจร และพ่อแม่สามารถร่วมดูแลอย่างใกล้ชิดได้
2. โรงเรียนขนาดเล็กมีขนาดและจำนวนเด็กพอเหมาะ สามารถเน้นในเชิงคุณภาพได้ไม่ยากนัก
3. โรงเรียนขนาดเล็กนั้น ท้องถิ่นสามารถเข้าร่วมบริหารจัดการ สนับสนุนและกำหนดหลักสูตรที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิต ท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี

สเตซี (Stacy. 2000b: online) กล่าวถึงโรงเรียนขนาดเล็กว่ามีลักษณะที่ดีดังนี้

1. โรงเรียนขนาดเล็กให้ความรู้สึกผูกพัน (Small Schools nurture a sense of belonging) โรงเรียนสามารถตอบสนองความต้องการของแต่ละบุคคลได้ เสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างครูกับนักเรียน การศึกษาพบว่านักเรียนที่อยู่ในความดูแลของโรงเรียนขนาดเล็กมีเจตคติที่ดีต่อการเรียน
2. ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนช่วยเหลือโรงเรียนเป็นอย่างดี (Parent and neighbors are often sidelined as well) ผู้ปกครองและชุมชนจะเข้ามาช่วยเหลือโรงเรียน และบอกถึงความต้องการของนักเรียนในเรื่องการศึกษา

2.1 สภาพและปัญหาของโรงเรียนขนาดเล็ก

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีภารกิจหลักคือจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตร ปัจจุบันมีโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งสิ้นจำนวน 32,879 โรงเรียน ในจำนวนนี้มีโรงเรียนที่มีนักเรียนต่ำกว่า 120 คน จำนวน 10,877 โรงเรียน หรือคิดเป็น 33% ของโรงเรียนทั้งหมด สถานศึกษาขนาดเล็กเหล่านี้ ส่วนใหญ่มีปัญหาสำคัญ 2 ประการ คือ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547 ก: ออนไลน์)

1. นักเรียนจากสถานศึกษาขนาดเล็กมีคุณภาพค่อนข้างต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับสถานศึกษาขนาดใหญ่ ๆ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโรงเรียนขาดความพร้อมทางด้านปัจจัย เช่น มีครูไม่ครบชั้นเรียน ขาดแคลนสื่อการเรียนรู้และวัสดุอุปกรณ์โดยเฉพาะสื่อและเทคโนโลยีที่มีราคาแพง

2. สถานศึกษาขนาดเล็กส่วนใหญ่ขาดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ กล่าวคือมีการลงทุนค่อนข้างสูง เมื่อเปรียบเทียบกับสถานศึกษาขนาดใหญ่กว่า เช่น อัตราส่วนครู: นักเรียน ซึ่งตามมาตรฐานต้อง 1: 25 แต่สำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก อัตราส่วนครู: นักเรียน เท่ากับ 1: 8-11 เท่านั้น

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก มีโรงเรียนในสังกัดที่ต้องกำกับ ควบคุม ดูแล รวมทั้งหมด 171 โรงเรียน มีนักเรียนรวมทั้งสิ้น 42,405 คน มีครู 2,308 คน และในจำนวนนี้เป็นโรงเรียนที่มีขนาดเล็ก มีนักเรียนตั้งแต่ 120 คนลงมา มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 62 โรงเรียน มีครู 308 คน และมีนักเรียนรวม 4,838 คน ซึ่งโรงเรียนขนาดเล็กดังกล่าวเหล่านี้ ส่วนใหญ่มีปัญหาสำคัญ คือ (กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก. 2547ข: 2)

1. นักเรียนจากโรงเรียนขนาดเล็กมีคุณภาพค่อนข้างต่ำ เมื่อเปรียบเทียบกับโรงเรียนขนาดอื่นๆ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะโรงเรียนขาดความพร้อมด้านปัจจัย ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำดังแสดงในตาราง 1 (กลุ่มงานวัดผลและประเมินผลการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก. 2547: 15-27, 37-41)

ตาราง 1 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (GAT) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างโรงเรียนขนาดเล็กกับโรงเรียนประถมศึกษาทั่วไป สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก ปีการศึกษา 2546

ประเภทโรงเรียน รายวิชา	โรงเรียนประถมศึกษาทั่วไป (%)	โรงเรียนขนาดเล็ก (%)
ภาษาไทย	44.80	43.61
คณิตศาสตร์	42.04	41.68
วิทยาศาสตร์	42.19	39.72
ภาษาอังกฤษ	41.38	40.03
รวมเฉลี่ย	42.60	41.26

จากตาราง 1 แสดงว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนขนาดเล็ก ปีการศึกษา 2546 ต่ำกว่าโรงเรียนประถมศึกษาทั่วไปทุกวิชา โดยโรงเรียนขนาดเล็กมีคะแนนเฉลี่ยรวมร้อยละ 41.26 โรงเรียนประถมศึกษาทั่วไป มีคะแนนเฉลี่ยรวมร้อยละ 42.60

2. โรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่ขาดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ กล่าวคือมีการลงทุนค่อนข้างสูง เมื่อเปรียบเทียบกับโรงเรียนขนาดใหญ่กว่า เช่น อัตราส่วน ครู: นักเรียน ซึ่งตามมาตรฐานต้อง 1: 25 แต่สำหรับโรงเรียนขนาด อัตราส่วน ครู: นักเรียนเท่ากับ 1: 13-15

การศึกษาข้อมูลของโรงเรียนขนาดเล็กในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก พบว่า มีปัญหาในเรื่องของสภาพครูไม่ครบชั้นเรียน ขาดวัสดุอุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอน และงบประมาณไม่เพียงพอในการบริหารจัดการ จากปัญหาดังนี้ ทำให้มองเห็นว่าเนื่องจากนโยบายของรัฐบาลไม่ให้มีการยุบรวมโรงเรียน โรงเรียนขนาดเล็กแต่ละโรงเรียนจึงต้องดำเนินการพัฒนาต่อไป

จากการที่กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายกได้จัดการประชุมสัมมนา ผู้บริหารและประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขนาดเล็ก เมื่อวันที่ 3 - 4 มิถุนายน 2547 ณ ชลพฤกษ์รีสอร์ท จังหวัดนครนายก เพื่อหามาตรการและแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก ผลการประชุมสัมมนาทำให้ทราบถึงปัญหาของโรงเรียนขนาดเล็ก ใน 4 ด้าน คือ (กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก. 2547ค: 10-20)

1. ด้านการบริหารจัดการ ผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กมีความคิดเห็นดังต่อไปนี้

- 1) นโยบายของหน่วยงานทางการศึกษามีการเปลี่ยนแปลงบ่อย
- 2) ผู้บริหารย้าย – เปลี่ยนบ่อย ไม่เข้มงวดต่อการปฏิบัติงานของบุคลากร
- 3) ครูผู้สอนเข้าประชุม อบรม สัมมนา ปฏิบัติงานสนับสนุน (งานเอกสาร-งานธุรการ)

มากกว่างานการจัดการเรียนการสอน ในเวลาสอนทำให้เสียเวลาในการจัดการเรียนการสอน

4) ขาดแคลนงบประมาณ งบประมาณล่าช้า อาคารเรียนทรุดโทรม/ไม่เพียงพอ ขาดการประชาสัมพันธ์โรงเรียน ขาดการประสานงานกับหน่วยงานอื่น

- 5) นักเรียนขาดหลักฐานการเกิด นักเรียนในเขตบริการไปเรียนนอกเขตพื้นที่บริการ

2. ด้านการจัดการเรียนการสอน ผู้บริหารมีความคิดเห็นดังต่อไปนี้

1) ครูสอนไม่เต็มเวลา ไม่มีความเข้าใจหลักสูตร และการวัดผลประเมินผล สอนไม่ตรงตามความถนัดความสามารถ วิชาที่สอนไม่ตรงตามคุณวุฒิ สอนหลายชั้น ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ

2) โรงเรียนขาดการนิเทศอย่างเป็นระบบ ห้องสมุดมีหนังสือน้อยมาก ขาดแคลนแบบเรียน/สื่อและได้รับเอกสารการเรียนล่าช้า

- 3) มีเด็กพิเศษเรียนร่วมทำให้เป็นปัญหาต่อการจัดการเรียนการสอน

3. ด้านบุคลากร ผู้บริหารโรงเรียนมีความคิดเห็นดังต่อไปนี้

1) โรงเรียนขาดแคลนบุคลากร ขาดแคลนงบประมาณพัฒนาบุคลากร

2) ครูไม่เปลี่ยนพฤติกรรมการสอน ไม่พัฒนาตนเอง ไม่นำความรู้ที่ได้รับไปปฏิบัติ ครูไม่มีความถนัดในวิชาที่สอน ขาดการผลิตสื่อ/อุปกรณ์ ขาดความรู้ในการจัดทำแผนบูรณาการ

4. ด้านความร่วมมือกับชุมชน ผู้บริหารโรงเรียนมีความคิดเห็นดังนี้

1) ชุมชนขาดความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ในการมีส่วนร่วม ขาดความศรัทธา ครูผู้ปกครองไม่มีเวลาเข้าร่วมกิจกรรม และให้ความสนใจกับกิจกรรมโรงเรียนน้อย

2) โรงเรียนขาดการประชาสัมพันธ์ในชุมชน

กล่าวโดยสรุป สภาพและปัญหาในโรงเรียนขนาดเล็ก มีปัญหาสำคัญ ๆ อยู่ 2 ประการคือปัญหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำและขาดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ นอกจากนี้ ผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก มีความคิดเห็นต่อปัญหาในโรงเรียนขนาดเล็กอยู่ 4 ประการคือ 1) ด้านการบริหารจัดการ 2) ด้านการจัดการเรียนการสอน 3) ด้านบุคลากร และ 4) ด้านความร่วมมือกับชุมชน

การพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก

โรงเรียนขนาดเล็กควรพัฒนาโดยดำเนินการ ดังนี้ (เจษฎา จันทะนาเขต. 2548: 102-103)

1. ศึกษาสภาพปัญหาของโรงเรียน
2. ดึงชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา
3. แสวงหาบุคคลในท้องถิ่น ดึงปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้ความสามารถในวิชาชีพต่าง ๆ มาเป็นครูสอนภูมิปัญญาให้กับโรงเรียน
4. สร้างเครือข่ายเป็นกลุ่มพันธมิตรทำการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน เพื่อพัฒนาคุณภาพของโรงเรียนให้ยั่งยืน

จากการศึกษาของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารเขตพื้นที่ ครู ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา และนักวิชาการ ส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยกับการยุบรวมโรงเรียนขนาดเล็กและอยู่ห่างกันไม่เกิน 3 กิโลเมตรให้เป็นโรงเรียนเดียวกัน อาจเกิดปัญหา เช่น (สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 2546: 32-33)

1. ชุมชนต่อต้าน ไม่พอใจ
2. การนำเด็กไปเรียนนอกชุมชนจะเป็นการทำลายความเข้มแข็งของชุมชน ทำให้ความรักและความผูกพันกับท้องถิ่นหายไป
3. ผู้ปกครองจะไม่ส่งเด็กไปเรียนนอกพื้นที่ห่างไกล เนื่องจากปัญหาการเดินทางความปลอดภัยและภาระค่าใช้จ่าย
4. เด็กจะหนีเรียน ออกกลางคันทำให้คุณภาพผู้เรียนต่ำลง
5. ครูและผู้บริหารที่ถูยุบจะขวัญเสีย สูญเสียตำแหน่ง ไม่มั่นใจในสถานภาพของตนเอง
6. คณะกรรมการสถานศึกษา ชุมชนไม่มีส่วนร่วมส่วนร่วมในการตัดสินใจยุบรวมโรงเรียน

2.2 โรงเรียนขนาดเล็กในอำเภองครักษ์

อำเภองครักษ์ แบ่งการปกครองออกเป็น 11 ตำบล 116 หมู่บ้าน 1 เขตเทศบาล 11 องค์การบริหารส่วนตำบล ด้านการศึกษา มีวัด 27 แห่ง มัสยิด 21 แห่ง โบสถ์คริสต์ 2 แห่ง ประชากรทั้งหมด 55,547 คน เป็นชาย 27,288 คน เป็นหญิง 28,259 คน โรงเรียนในอำเภองครักษ์มี 43 แห่ง มีจำนวนห้องเรียน 466 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 11,126 คนและมีครู 547 คน เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก 17 แห่ง ดังตาราง 2 (กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก. 2548: 18-24)

ตาราง 2 แสดงจำนวนครูและนักเรียนในอำเภองครักษ์

โรงเรียน	จำนวนครู	จำนวนนักเรียน
1. โรงเรียนบ้านคลองใหญ่	7	91
2. โรงเรียนบ้านทำนบ	6	91
3. โรงเรียนบ้านหัวหมอน	12	104
4. โรงเรียนบ้านปากคลอง 31	7	110
5. โรงเรียนบ้านกลางคลอง 30	5	60
6. โรงเรียนวัดบางนางเล็ก	5	75
7. โรงเรียนวัดใหม่พงษ์โสภณ	5	77
8. โรงเรียนวัดจันทร์เรือง	5	68
9. โรงเรียนบ้านช่องตะเคียน	6	107
10. โรงเรียนบ้านคลอง 23	4	90
11. โรงเรียนปลายคลอง 22	7	104
12. โรงเรียนบ้านปากคลอง 17	6	77
13. โรงเรียนบ้านคลอง 1	5	73
14. โรงเรียนวัดอารีราษฎร์	5	113
15. โรงเรียนปากคลองพระอาจารย์	2	66
16. โรงเรียนวัดราษฎร์ประดิษฐ์	7	105
17. โรงเรียนบ้านหนองชุม	3	41
รวม	97	1,456

จากตาราง 2 โรงเรียนขนาดเล็กในอำเภองครักษ์มีจำนวน 17 โรงเรียน มีจำนวนผู้บริหารและครูผู้สอน 91 คน แยกเป็นผู้บริหาร 17 คน ครูผู้สอน 80 คน และนักเรียนทั้งหมด 1,456 คน

3. หลักการ แนวคิด เกี่ยวกับการจัดการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา

โรงเรียนเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาผู้เรียนและผลิตกำลังคนให้มีศักยภาพที่จะช่วยพัฒนาประเทศ ดังนั้นโรงเรียนจึงเป็นกลไกให้เกิดการพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ มีความเป็นเลิศ และมีความเสมอภาค ในการให้บริการทางการศึกษาที่เท่าเทียมกันในมาตรฐาน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. 2547: 2-3) ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยสนใจศึกษาใน 3 ด้าน คือ ด้านสภาพทั่วไป ด้านคุณลักษณะของครู และคุณลักษณะของนักเรียน ดังนี้

3.1 ด้านสภาพทั่วไป

สภาพทั่วไป หมายถึงลักษณะทางด้านกายภาพต่าง ๆ ของโรงเรียน ได้แก่ สภาพแวดล้อม อาคารสถานที่ สื่อ/อุปกรณ์เทคโนโลยี

3.1.1 สภาพแวดล้อม

ความหมายของสภาพแวดล้อม

จำนง อินทองคำ (2533: 6) ได้กล่าวว่า สภาพแวดล้อม หมายถึง บุคคล สิ่งของ วัตถุ สภาพการณ์ทั้งที่เป็นรูปธรรม แนวความคิด ความรู้สึก บรรยากาศ ระบบการศึกษา การปกครอง กิจกรรม ลักษณะ บริเวณสถานที่และสิ่งต่าง ๆ ทั้งไป ซึ่งมีอิทธิพลต่อชีวิตความเป็นอยู่และพัฒนาการทางด้านร่างกาย สติปัญญา สังคมและอารมณ์

ปราณี ทองแต้ม (2538: 9) ได้กล่าวว่า สภาพแวดล้อม หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดขึ้นสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน ส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความรู้สึกของนักเรียน

สรุปได้ว่า สภาพแวดล้อม หมายถึงสิ่งของ วัตถุ สภาพการณ์ทั้งที่เป็นรูปธรรม บรรยากาศ ลักษณะ บริเวณ สถานที่และสิ่งต่าง ๆ ทั้งไป ซึ่งมีส่งผลกระทบต่อพัฒนาการทุกด้านของนักเรียนและสามารถที่จะศึกษาสภาพแวดล้อมได้

ความสำคัญของสภาพแวดล้อม

ไชยยศ เรืองสุวรรณ และปรีชา วิหคโต (2537: 9-10) ได้กล่าวถึงความสำคัญของสภาพแวดล้อม ดังต่อไปนี้

1. สภาพแวดล้อม เป็นทรัพยากรทางการเรียน โดยธรรมชาติแล้วสภาพแวดล้อมเป็นแหล่งความรู้ ศาสตร์ต่าง ๆ โดยเฉพาะโลกยุคสารสนเทศ สภาพแวดล้อมจะเป็นสารสนเทศทางการเรียนหรือแหล่งวิทยาการเป็นอย่างดี

2. สภาพแวดล้อม สนับสนุนและอำนวยความสะดวกต่อการจัดการเรียน ได้หลายรูปแบบด้วยการใช้วิธีการและเครื่องมือต่างก็เป็นสภาพแวดล้อม เช่นการจัดการเรียนในระบบการจัดการเรียนนอกระบบ และการจัดการเรียนในระบบทางไกล เป็นต้น

3. สภาพแวดล้อม จูงใจให้ผู้เรียนใฝ่หาการเรียนรู้ เนื่องจากสภาพแวดล้อมทางการเรียนเป็นสภาวะการณ์หรือสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่โดยรอบของระบบการเรียน สภาพแวดล้อมที่ดีจึงสามารถสร้างบรรยากาศจูงใจให้ผู้เรียนเกิดความอยากเรียน อยากรู้และเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. สภาพแวดล้อม เพิ่มพูนประสิทธิภาพการบริหารการเรียน ปัจจุบันเป็นสังคมยุคสารสนเทศ เทคโนโลยีและเครื่องมือต่าง ๆ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะด้านการบริหารแล้ว เทคโนโลยีและเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ คอมพิวเตอร์ และการสื่อสารเป็นสภาพแวดล้อมใหม่สามารถทำให้การบริหารการเรียนมีความคล่องตัวสะดวก รวดเร็ว ถูกต้อง และแม่นยำสูงขึ้น

5. สภาพแวดล้อม ทำให้การจัดการเรียนมีพลังมากขึ้น วิธีการจัดการเรียนเป็นสภาพแวดล้อมอย่างหนึ่ง ซึ่งวิธีการจัดการเรียนใหม่ ๆ เรียนว่า นวัตกรรม จึงเกิดขึ้นอย่างกว้างขวางสามารถจัดการเรียนได้อย่างไม่มีขีดจำกัด ทำให้การขยายโอกาสทางการศึกษาและการเรียนอย่างต่อเนื่อง ดำเนินไปอย่างเสมอภาคและทัดเทียม

6. สภาพแวดล้อม ช่วยการจัดการเรียนยุคสารสนเทศ เนื่องจากสภาพแวดล้อมเป็นทั้งเครื่องมือและวิธีการที่ทันสมัยจึงทำให้การจัดสรรสนเทศทางการเรียนสะดวกและทำให้กว้างขวางมากขึ้น

จันทร์พิมพ์ สายสมร (2537: 67-68) ได้กล่าวถึงความสำคัญของสภาพแวดล้อม ดังนี้

1. สภาพแวดล้อมเป็นเงื่อนไขการเรียนรู้ สภาพแวดล้อมการเรียนควรจะเหมาะสมกับการเรียนรู้แต่ละลักษณะ อาทิ ด้านทักษะจะต้องจัดสภาพแวดล้อมให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติ เป็นต้น

2. สภาพแวดล้อมเป็นตัวกำหนดทิศทางการเรียนรู้ สภาพแวดล้อมมีความสัมพันธ์ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยผู้เรียนเรียนในสภาพแวดล้อมที่ดี จะส่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ดีขึ้น

3. สภาพแวดล้อมเป็นแหล่งการเรียนรู้ สภาพแวดล้อมที่เป็นแหล่งทรัพยากรทางการศึกษา จะเป็นแหล่งที่ผู้เรียนสามารถเข้าไปใช้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมได้อย่างกว้างขวาง

4. สภาพแวดล้อมเป็นตัวสร้างบรรยากาศที่ดีในการเรียน จะส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นคนมีระบบ รู้จักควบคุมตนเอง ในขณะเดียวกันจะลดระดับการควบคุมของผู้สอนลงไปด้วย ทำให้บรรยากาศการเรียนมีความอบอุ่นและเป็นมิตร ผู้เรียนไม่มีความกดดันและมีกำลังใจในการเรียน

5. เป็นประโยชน์ต่อการเรียน ในด้านเป็นตัวทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทำให้

เกิดเจตคติที่ดีต่อวิชาที่เรียน และส่งเสริมความร่วมมือในการเรียนการสอน

จากที่กล่าวสรุปว่า สภาพแวดล้อม มีความสำคัญ โดยเป็นทรัพยากรทางการเรียน สนับสนุนและอำนวยความสะดวกต่อการจัดการเรียน จึงให้ผู้เรียนเฝ้าหาการเรียนรู้ เป็นตัวกำหนด ทิศทางการเรียนรู้ เป็นตัวสร้างบรรยากาศที่ดีในการเรียนและเป็นประโยชน์ต่อการเรียน

ลักษณะสภาพแวดล้อม

ลักษณะสภาพแวดล้อมที่ดี มีดังนี้ (กิตติมา ปรีดีดิลก. 2532: 201)

1. สภาพภูมิประเทศและลักษณะดิน ดินในบริเวณนั้นควรระบายน้ำได้อย่างรวดเร็ว และไม่ควรอยู่ในที่ลุ่มมีน้ำขังมีโคลนตมสะสม ทำให้สกปรกและลำบากต่อการสัญจรไปมา
2. ที่ตั้งของโรงเรียน ควรเป็นศูนย์กลางของหมู่บ้าน สามารถอำนวยความสะดวกให้แก่หมู่บ้านหรือชุมชนได้เต็มที่ และควรมีระยะเดินทางจากบ้านถึงโรงเรียนไม่ไกลนัก
3. ปราศจากเสียงรบกวนจากยวดยาน หรือไม่มียวดยานผ่านไประมาตลอดเวลา เพื่อความปลอดภัยและบรรยากาศที่ดี
4. ปลอดภัยจากสิ่งรบกวนต่าง ๆ ที่จะก่อให้เกิดอุปสรรคต่อการเรียน และเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาพฤติกรรมนักเรียน เช่น กองขยะ โรงเลี้ยงสัตว์ ตลาด ยาเสพติด เป็นต้น

ประดิษฐ์ คุณรัตน์ (2539: 98-99) ได้กล่าวถึงสภาพแวดล้อมจะทำหน้าที่และให้ประโยชน์ต่อการเรียนรู้ได้สูงสุดนั้น ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่สำคัญ ๆ ดังนี้

1. สถานที่ตั้ง ต้องพิจารณาความสะดวก และควรมีบรรยากาศที่ดีในระยะยาว ต้องไปมาสะดวก มีน้ำ ไฟ ท่อระบายน้ำเสีย หรือมีบริการสาธารณะเข้าถึงอยู่ไม่ห่างไกลชุมชนมาก
 2. ลักษณะพื้นที่ ควรเป็นที่ราบ หรือที่ราบสูงน้ำไม่ท่วมถึง สภาพดินดีเป็นประโยชน์ต่อการปลูกต้นไม้
 3. การคมนาคม การเดินทางไปกลับของนักเรียน ครู คณงานภารโรงส่วนใหญ่ไม่ไกล
 4. สิ่งแวดล้อม โรงเรียนควรตั้งอยู่ในที่ที่ปลอดภัยจากสิ่งรบกวนต่าง ๆ ที่จะก่อให้เกิดอุปสรรคต่อการเรียนการสอน และเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาพฤติกรรมนักเรียน เป็นต้นว่า สถานีรถไฟ โรงงานอุตสาหกรรมที่ทำให้เกิดฝุ่นละออง กลิ่นเหม็น แหล่งบันเทิง แหล่งการพนัน สุนัขเอนก เป็นต้น
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2547: 17) ได้กล่าวถึงสภาพแวดล้อมภายนอก ควรมีสังคมบรรยากาศ สิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการจัดการศึกษาประกอบด้วย
1. ที่ตั้งเหมาะสม การคมนาคมสะดวก ปลอดภัยจากแหล่งอบายมุขและปลอดภัยจากมลภาวะ

2. แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน หลากหลาย มีแหล่งการเรียนรู้ แหล่งวิทยาการ รวมทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นหลากหลาย เชื้อต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียน

นอกจากนี้ วารินทร์ สิ้นสูงสุต (2542: 14) กล่าวถึงทรัพยากรเพื่อการเรียนการสอน โดยสภาพแวดล้อมจะต้องเชื้อต่อการเรียนการสอนและเป็นแหล่งเรียนรู้

สรุปได้ว่า สภาพแวดล้อม มีลักษณะสภาพภูมิประเทศระบายน้ำได้รวดเร็ว น้ำไม่ท่วม ชั่ง มีระยะเดินทางจากบ้านถึงโรงเรียนไม่ไกล ปราศจากเสียงรบกวน มีความปลอดภัย ปราศจากสิ่งรบกวนต่าง ๆ ที่จะก่อให้เกิดอุปสรรคต่อการเรียนและพฤติกรรมนักเรียน เช่น ฝุ่น กลิ่น แหล่งการพนัน ยาเสพติด เป็นต้นและเป็นแหล่งเรียนรู้

3.1.2 อาคารสถานที่

งานอาคารสถานที่เปรียบเสมือนรูปร่างหน้าตาของสถานศึกษา เพราะเป็นสิ่งที่ผู้มาเยี่ยมชมพบเห็น งานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม จึงเป็นงานที่มีอิทธิพลต่อการจัดการศึกษาในสถานศึกษาทั้งทางตรงและทางอ้อม (ประติษฐ์ คุณรัตน์. 2539: 1) อาคารสถานที่ เป็นเรื่องสำคัญที่ผู้บริหารต้องมีหน้าที่รับผิดชอบ ในการบริหารโรงเรียน ผู้บริหารต้องคอยดูแล ควบคุมบริการและประสานงาน ให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ (บุญช่วย จินดาประพันธ์. 2536: คำนำ)

ความหมายของอาคารสถานที่

บุญช่วย จินดาประพันธ์ (2536: 3) ได้อธิบายว่า อาคารสถานที่หมายถึง ตึก บ้านเรือน ร้าน แพ คลังสินค้า สำนักงาน หรือสิ่งปลูกสร้างอย่างอื่นใด ซึ่งบุคคลได้เข้าอยู่หรือเข้าใช้สอยได้ รวมทั้งอัมจันทร์ หรือสิ่งปลูกสร้างอันเป็นที่ชุมนุมของประชาชน ไม่ว่าในร่มหรือกลางแจ้ง

ประติษฐ์ คุณรัตน์ (2539: 1) ได้ให้ความหมายของอาคารสถานที่และบริเวณโรงเรียนไว้ดังนี้ คือ อาคาร หมายถึง สิ่งก่อสร้างภายในโรงเรียนอันเป็นที่ที่ใช้ในการเรียนการสอนและการปฏิบัติกิจกรรมอื่นๆ แบ่งเป็นอาคารเรียน และอาคารประกอบ สถานที่ หมายถึง สถานที่ที่ใช้กระทำอย่างอื่นนอกเหนือจากการเรียนการสอน เช่น ส้วม ที่น้ำดื่ม น้ำใช้

ดังนั้น อาคารสถานที่ หมายถึง สิ่งก่อสร้างภายในโรงเรียนอันเป็นที่ที่ใช้ในการเรียนการสอนและปฏิบัติกิจกรรมอื่น และสถานที่ที่ใช้กระทำอย่างอื่นนอกเหนือจากการเรียนการสอน

ลักษณะอาคารสถานที่

ลักษณะอาคารสถานที่ที่ดี ควรมีหลักการดังต่อไปนี้ (ประติษฐ์ คุณรัตน์. 2539: 123-124)

1. ด้านประโยชน์ใช้สอย อาคารสถานที่โรงเรียนต้องถือประโยชน์ใช้สอยที่จะเกิดผลดีต่อการเรียนการสอน และความสะดวกสบาย ปลอดภัย สำหรับผู้เรียน มิใช่มุ่งแต่ความสวยงาม

อย่างเดียว

2. ดัดแปลงได้หลายอย่างไม่จำเป็นต้องเป็นฝักใฝ่ห้องหรือวัสดุอุปกรณ์ใด ๆ ที่เกี่ยวกับตัวอาคารพยายามแก้ไขดัดแปลงเพิ่มเติมได้โดยง่าย ๆ ทั้งทางแนวตั้งและแนวนอน ไม่ต้องทุบทำลายหรือยุ่งยากแก่การเปลี่ยนแปลงทั้งนี้เพื่อสะดวกในการขยายต่อเติม

3. ช่วยสร้างบรรยากาศให้เปรียบเสมือนบ้านของเด็ก มีลักษณะเพดานต่ำ โถงเก้าอี้วางจัดเป็นระเบียบเรียบร้อย อาคารถ่ายเทได้สะดวก แสงสว่างกระจายไปทั่วห้องตลอดเวลา สิ่งเหล่านี้จะทำให้ผู้เรียนรู้สึกอยากอยู่ในห้องเรียน

4. ทนทานต่อการใช้งานทั้งถูกวิธีและไม่ถูกวิธี อาคารสถานที่และเครื่องใช้ไม่สอยของโรงเรียนต้องแข็งแรง ทนทาน เพราะมีการใช้อยู่ประจำทุก ๆ วัน

5. เครื่องอำนวยความสะดวกสมบูรณ์ โรงเรียนควรมีอาคารสถานที่ที่จะใช้ในการศึกษา เช่น ห้องสมุด ห้องพักผ่อน สนามกีฬา ห้องน้ำ ห้องส้วม น้ำดื่ม น้ำใช้บริบูรณ์ สิ่งเหล่านี้จะช่วยอำนวยความสะดวกในโรงเรียนเป็นอย่างมาก

6. ผู้ปกครองหรือประชาชน ในชุมชนที่ตั้งอยู่มาขอใช้อาคารสถานที่ของโรงเรียนสะดวก อาคารสถานที่ของโรงเรียนให้บริการประชาชนเป็นครั้งคราว เพราะโรงเรียนจะอยู่ได้ต้องอาศัยสังคม นอกจากนี้ยังเป็นการประชาสัมพันธ์อีกด้วย

เบญจวรรณ บุญประกอบพร (2545: 16) กล่าวถึงโรงเรียนที่ดีมีคุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับอาคารสถานที่ ดังนี้

1. ความเพียงพอ (Adequacy) หมายถึง พื้นที่บริเวณอาคาร ห้องเรียน และอุปกรณ์ต่าง ๆ เพียงพอ
2. ความเหมาะสม (Suitability) หมายถึง ความเหมาะสมในการเลือกสถานที่ตั้งของโรงเรียน ลักษณะของพื้นที่ การจัดห้องต่าง ๆ เป็นต้น
3. ความปลอดภัย (Safety) หมายถึง การป้องกันมิให้เกิดอุบัติเหตุหรืออันตรายต่าง ๆ
4. สุขลักษณะ (Healthfulness) หมายถึง การพิจารณาส่งเสริมสุขภาพและอนามัยเป็นหลัก
5. ระยะเวลาการติดต่อใช้สอย (Accessibility) หมายถึง เส้นทางหรือระยะทางจากจุดต่าง ๆ ในบริเวณโรงเรียน
6. การยืดหยุ่นได้ (Flexibility) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพื้นที่ หรืออุปกรณ์เครื่องใช้ให้ใช้ประโยชน์แกกิจกรรมหลาย ๆ อย่าง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2547ข: 5) กล่าวถึงลักษณะอาคารสถานที่ ที่เป็นปัจจัยสำคัญของการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียน ดังนี้

1. ห้องเรียน มีความพร้อมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ อากาศถ่ายเท แสงสว่างเพียงพอ
2. บริเวณโรงเรียน สะอาด ร่มรื่น ปลอดภัย มีมุมหรือแหล่งที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้หลากหลาย

บทบาทหน้าที่ในการบริหารอาคารสถานที่

ในการบริหารอาคารสถานที่ ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทหน้าที่ในการดำเนินงานตาม ขอบข่ายงานอาคารสถานที่ ดังนี้ (ประดิษฐ์ คุณรัตน์. 2539: 131-132)

1. งานจัดสร้างอาคารสถานที่ ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทหน้าที่ ดังนี้ ขอ
งบประมาณจัดสร้างอาคารสถานที่ ควบคุมการก่อสร้าง ดำเนินการที่เกี่ยวกับการรื้อถอนอาคารให้
ถูกต้อง จัดการเกี่ยวกับที่ดินของโรงเรียนให้ถูกต้อง ร่วมกับบุคลากรในโรงเรียน และชุมชนแก้ปัญหา
การขาดแคลนอาคารสถานที่กรณีงบประมาณทางราชการมีไม่เพียงพอ
2. การใช้อาคารสถานที่ ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทหน้าที่ดังนี้ ดำเนินการ
วางแผนการใช้อาคารสถานที่ จัดให้มีแผนผังบริเวณโรงเรียน จัดทำตารางแสดงการใช้อาคารสถานที่
ให้บริการอาคารสถานที่ให้แก่ชุมชน
3. งานบำรุงรักษาอาคารสถานที่ ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทหน้าที่ ดังนี้ ตรวจจ
สภาพอาคารสถานที่อย่างสม่ำเสมอ จัดให้มีการซ่อมแซมอาคารที่ชำรุด จัดให้มีการแบ่งหน้าที่
รับผิดชอบอาคารสถานที่ ส่งเสริมนักเรียนให้มีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาอาคารสถานที่
4. งานควบคุมดูแลอาคารสถานที่ ผู้บริหารสถานศึกษา มีหน้าที่ดังนี้ จัดเวรยาม
ดูแลอาคารสถานที่ ตรวจตราการใช้อาคารสถานที่ ดำเนินการตามระเบียบที่เกี่ยวข้องเมื่อมีผู้ใช้
อาคารสถานที่ ส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการดูแลรักษาอาคารสถานที่
5. งานประเมินผลการใช้อาคารสถานที่ ผู้บริหารสถานศึกษา มีบทบาทหน้าที่
ดังนี้ ประเมินผลการดำเนินงานอาคารสถานที่ ให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการเสนอแนะเพื่อปรับปรุงการ
ดำเนินงานส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผล ใช้เทคนิควิธีการต่าง ๆ ในการประเมินผล
การดำเนินงานอาคารสถานที่ เช่น รับฟังความคิดเห็นจากชุมชน

การจัดสถานที่ภายนอกห้องเรียน

การจัดสถานที่ภายนอกห้องเรียนเป็นอีกส่วนหนึ่งที่นักเรียนได้สัมผัสอยู่ทุกวัน ที่เด็ก
มาโรงเรียน อาคารเรียน อาคารประกอบ ตลอดจนบริเวณโรงเรียนควรได้รับการปรับปรุง และตกแต่ง
ให้สวยงาม เพราะสิ่งเหล่านี้มีส่วนเอื้อต่อการเรียนการสอนด้วย หากบริเวณโรงเรียนร่มเย็น สดชื่น มี

สี่ส้น ก็เป็นสิ่งจูงใจให้นักเรียนอยากมาโรงเรียน มีความรัก ห่วงแหน และภาคภูมิใจในโรงเรียนของตน การจัดสถานที่ภายนอกห้องเรียน รวมถึงอาคาร สถานที่ และบริเวณโรงเรียน เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้แก่นักเรียน ควรพิจารณาสิ่งต่อไปนี้ (อำภา บุญช่วย. 2537: 145)

1. ความสะอาด อาคารทุกอาคาร และบริเวณโรงเรียนควรสะอาด เช่นเดียวกับห้องเรียนโดยเฉพาะบริเวณโรงเรียน ควรมีเครื่องใช้ในการรักษาความสะอาดอย่างเพียงพอ
 2. ตกแต่งอาคารและบริเวณ โดยคำนึงถึงประโยชน์ใช้สอย ความสวยงาม และความมีระเบียบอาคารประกอบ เช่น โรงอาหาร หอประชุม โรงฝึกงาน ตลอดจนห้องน้ำ ห้องส้วม ควรได้รับการดูแลเอาใจใส่เป็นพิเศษ จะต้องสะอาดมีน้ำตลอดเวลา มีเครื่องมือทำความสะอาดครบครัน เพื่อฝึกนิสัยที่ดีต่อนักเรียน
 3. จัดบริเวณให้ร่มรื่น มีไม้ดอกไม้ประดับ สวนหย่อม เพื่อให้นักเรียนเกิดความสดชื่น สบายใจ เพราะใกล้ชีวิตธรรมชาติ อีกทั้งจะได้ใช้เป็นแหล่งศึกษา ค้นคว้า หาความรู้จากธรรมชาติ
 4. จัดให้มีที่นั่งพักผ่อนหย่อนใจในร่ม เพื่อเป็นที่สนทนา หรือพบปะกัน ควรจัดให้มีบรรยากาศเชิญชวนให้เข้าไปใช้บริการ
 5. สนามหญ้า ทุกโรงเรียนควรมีสถานหญ้าอยู่หน้าโรงเรียน และถ้าเป็นสนามเด็กเล่นของเด็กเล็ก ควรมีเครื่องเล่นอย่างเพียงพอ และควรคำนึงถึงความปลอดภัยในเครื่องเล่นเหล่านั้น
- การจัดสถานที่ภายนอกห้องเรียนให้ดูสวยงาม สดชื่นจะทำให้ทั้งนักเรียนและครูมาโรงเรียนด้วยความมีชีวิตชีวา อาคารและสภาพแวดล้อมที่ดีช่วยให้นักเรียนเกิดความรู้สึกที่ดีต่อการเรียนรู้ ก่อให้เกิดความจงรักภักดีต่อสถาบัน

สรุปได้ว่า อาคารสถานที่ หมายถึง สิ่งก่อสร้างภายในโรงเรียนอันเป็นที่สำหรับใช้ในการเรียนการสอน และปฏิบัติกิจกรรมอื่นๆ โดยคำนึงถึงความสะอาด ประโยชน์ใช้สอย สวยงาม ร่มรื่น มีความปลอดภัย ตลอดจนสถานที่ที่ใช้กระทำอย่างอื่นนอกเหนือจากการเรียนการสอน

3.1.3 สื่อ/อุปกรณ์เทคโนโลยี

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดสาระสำคัญในส่วนที่เกี่ยวกับสื่อการเรียนรู้ โดยเฉพาะในหมวดที่ 9 ที่ว่าด้วยเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มีสาระสำคัญว่า กระทรวงศึกษาธิการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการผลิตและพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาทุกประเภท ทุกสาระการเรียนรู้และทุกช่วงชั้น ส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษามีและใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาที่มีคุณภาพในกระบวนการเรียนการสอน (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. 2545ก: 5) การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้ด้วยตนเอง อย่างต่อเนื่องและสร้างสรรค์ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลาและเรียนรู้ได้จากสื่อการ

เรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ทุกประเภท รวมทั้งเครือข่ายการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่น ชุมชน และแหล่งอื่น ๆ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546ข: 19)

ความหมายของสื่อการเรียนรู้

นักการศึกษาได้ให้ความหมายของสื่อการเรียนรู้ไว้ดังนี้

กิดานันท์ มลิทอง (2543: 89) ได้ให้ความหมายว่า สื่อการเรียนรู้ หมายถึง สื่อชนิดใดก็ตามไม่ว่าจะเป็นเทปบันทึกเสียง โทรทัศน์ วีดิทัศน์ แผนภูมิ ภาพนิ่ง ฯลฯ ซึ่งบรรจุเนื้อหาเกี่ยวกับการเรียนการสอน สิ่งเหล่านี้เป็นวัสดุทางกายภาพที่นำมาใช้ในเทคโนโลยีการศึกษา เป็นสิ่งที่ใช้เป็นเครื่องมือให้การสอนของผู้สอนส่งไปถึงผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนสามารถเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2545ก: 1) ได้ให้ความหมายว่า สื่อการเรียนรู้ หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่มีอยู่รอบตัว ไม่ว่าจะเป็นวัสดุ ของจริง บุคคล สถานที่ เหตุการณ์ หรือความคิดก็ตาม ถือเป็นสื่อการเรียนรู้ทั้งสิ้น

บราวน์และคณะ (Brown; and others. 1973: 2) ได้ให้ความหมายของสื่อการสอนว่าสื่อการสอนได้แก่ จำพวกอุปกรณ์ทั้งหลายที่สามารถช่วยเสนอความรู้ให้แก่นักเรียนจนเกิดผลการเรียนที่ดี การศึกษานอกสถานที่ การแสดงบทบาท นาฏการ การสาธิต ตลอดจนการทดลองก็เป็นสื่อการสอนได้

สรุปได้ว่า สื่อการเรียนรู้ หมายถึง สิ่งใด ๆ ที่เป็นวัสดุ ของจริง บุคคล สถานที่ เหตุการณ์ หรือความคิด ที่ใช้เป็นสื่อกลางให้ผู้สอนสามารถส่งหรือถ่ายทอดความรู้ เจตคติ และทักษะไปยังผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

หลักการและแนวคิดของสื่อการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและหลักสูตรสถานศึกษามุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ การเรียนรู้จากสื่อการเรียนรู้ (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. 2545ก: 4) สื่อช่วยส่งเสริมให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีคุณค่า น่าสนใจ เข้าใจง่าย และรวดเร็วขึ้น รวมทั้งกระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักวิธีการแสวงหาความรู้ เกิดการเรียนรู้อย่างกว้างขวางลึกซึ้ง และต่อเนื่องตลอดเวลา (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546ข: 19) ควรมีหลากหลายเน้นสื่อเพื่อการค้นคว้าด้วยตนเอง สามารถจัดทำหรือพัฒนาสื่อขึ้นใช้เอง (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. 2545ข: 5) ซึ่งสื่อที่นำมาใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้จะมีลักษณะดังนี้ (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. 2545ก: 4)

1. เน้นสื่อเพื่อการค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองทั้งผู้เรียนและผู้สอน
2. ผู้เรียนและผู้สอนสามารถจัดทำหรือพัฒนาสื่อการเรียนรู้ขึ้นเอง รวมทั้งนำสื่อที่มีอยู่รอบตัวมาใช้ในการเรียนรู้

3. รูปแบบของสื่อการเรียนรู้ควรมีหลากหลาย เพื่อส่งเสริมให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีคุณค่า กระตุ้นให้ผู้เรียนให้ผู้เรียนรู้จักวิธีการแสวงหาความรู้ เกิดการเรียนรู้อย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง

ประเภทสื่อการเรียนรู้

สื่อการเรียนรู้เป็นตัวกลางในการถ่ายทอดความรู้ ความคิด ทักษะและประสบการณ์ให้กับผู้เรียน สื่อการเรียนรู้ มีผู้แบ่งประเภทของสื่อการเรียนรู้ไว้ดังนี้

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2545ก: 2) ได้แบ่งจำแนกประเภทการเรียนรู้ออกตามลักษณะได้เป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. สื่อสิ่งพิมพ์ หมายถึง หนังสือและเอกสารสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่แสดงความรู้ต่าง ๆ โดยใช้ตัวหนังสือเป็นสื่อ สื่อสิ่งพิมพ์มีหลายชนิด ได้แก่ เอกสาร หนังสือเรียน หนังสือพิมพ์ วารสาร ฯลฯ

2. สื่อเทคโนโลยี หมายถึง สื่อการเรียนรู้ที่ผลิตขึ้นใช้ควบคู่กับเครื่องมือโสตทัศนศึกษา เช่น แถบบันทึกภาพพร้อมเสียง (วีดิทัศน์) ภาพนิ่ง นอกจากนี้สื่อเทคโนโลยี ยังรวมถึงการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการเรียนรู้ เช่น การใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการเรียนรู้ เป็นต้น

3. สื่ออื่น ๆ นอกเหนือจากสื่อ 2 ประเภทที่กล่าวไปแล้วยังมีสื่ออื่นๆที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าสื่อสิ่งพิมพ์และเทคโนโลยี สื่อดังกล่าวได้แก่

3.1 บุคคล หมายถึง บุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ ซึ่งสามารถถ่ายทอดสาระความรู้ ประสบการณ์ไปสู่บุคคลอื่น เช่น บุคลากรในท้องถิ่น ตำรวจ เป็นต้น

3.2 ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง สิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติและสภาพแวดล้อมรอบตัวผู้เรียน เช่น พืชผัก ผลไม้ ห้องปฏิบัติการ เป็นต้น

3.3 กิจกรรม/กระบวนการ หมายถึง กิจกรรมหรือกระบวนการที่ผู้สอนและผู้เรียนกำหนดขึ้นเพื่อสร้างเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ เช่น บทบาทสมมติ การสาธิต เกม เพลง เป็นต้น

3.4 วัสดุ เครื่องมือและอุปกรณ์ หมายถึง วัสดุที่ประดิษฐ์ขึ้นใช้เพื่อประกอบการเรียนรู้ เช่น หุ่นจำลอง แผนภูมิ รวมถึงสื่อประเภทเครื่องมือและอุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้ในการปฏิบัติงานต่าง ๆ เช่น อุปกรณ์ทดลองวิทยาศาสตร์ เครื่องมือช่าง เป็นต้น

สรุปได้ว่า ประเภทของสื่อการเรียนรู้ จำแนกได้ 3 ประเภท คือ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยี และสื่ออื่น ๆ

หลักในการเลือกใช้สื่อการสอน

ทวีศิลป์ พรหมสุวรรณ (2542: 32) กล่าวถึงหลักการในการเลือกสื่อการสอนนั้น ควรคำนึงถึงความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายและการเสนอเนื้อหา เหมาะสมกับชั้นและวัยของเด็ก เจ้าและ

ดึงดูดความสนใจของเด็ก ราคาถูก คุ่มค่าด้านเวลาและราคา

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2545ก: 9) ได้กำหนดแนวปฏิบัติการเลือกและการใช้สื่อการสอนไว้ดังนี้

1. การเลือกสื่อ ถ้าเป็นสื่อประเภทหนังสือเรียน คู่มือครูและชุดการเรียนการสอน ให้สถานศึกษาเลือกใช้จากบัญชีรายชื่อสื่อฯ ที่ผ่านการประเมินคุณภาพและราคาจากหน่วยงานกลาง ส่วนสื่อที่ไม่ได้รับการประเมินคุณภาพและราคาจำหน่ายจากหน่วยงานที่รับผิดชอบให้สถานศึกษาเลือกใช้ได้ โดยผ่านความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษา

2. การใช้สื่อ ฯ สื่อประเภทหนังสือเรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย คณิตศาสตร์และภาษาอังกฤษ สถานศึกษาสามารถกำหนดให้ ผู้เรียนมีไว้ใช้ประจำตัวได้ ส่วนกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ไม่ควรกำหนดให้ผู้เรียนมีหนังสือเรียนไว้ใช้ประจำตัวแต่สถานศึกษาควรจัดหาไว้บริการครูและนักเรียน

คุณค่าของสื่อการเรียนรู้

คุณค่าของสื่อการเรียนรู้ เป็นผลสืบเนื่องมาจากการวิจัยสื่อ เพื่อให้ตระหนักถึงคุณค่าของสื่อการเรียนการสอนโดยทั่ว ๆ ไป ซึ่งคุณค่าของสื่อการเรียนรู้มีดังนี้ (ภาควิชาเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต. 2539: 43-44) คือช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ดีขึ้นจากประสบการณ์ ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้มากขึ้นโดยใช้เวลาน้อยลง ช่วยให้ผู้เรียนมีความสนใจในการเรียนและมีส่วนร่วมในการเรียน ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความประทับใจ มั่นใจและจดจำได้นาน ช่วยส่งเสริมการคิดและการแก้ปัญหาในการเรียนรู้ ช่วยให้สามารถเอาชนะข้อจำกัดต่าง ๆ ในการเรียนรู้ ช่วยลดการบรรยายของผู้สอนลงแต่ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจได้ง่ายขึ้นช่วยลดการสูญเปล่าทางการศึกษาลง เพราะช่วยให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

สรุปได้ว่า สื่อและอุปกรณ์เทคโนโลยี คือการเลือกและการใช้สื่อ ที่เป็นวัสดุ ของจริง บุคคล สถานที่ เหตุการณ์ ความคิด หรือผลิตขึ้นใช้ควบคู่กับเครื่องมือสื่อดัดแปลงหรือคอมพิวเตอร์ ที่ใช้เป็นสื่อกลางให้ผู้สอนสามารถส่งหรือถ่ายทอดความรู้ เจตคติ และทักษะไปยังผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

3.2 คุณลักษณะของครู

ในบรรดาทรัพยากรทางการบริหาร ถือว่าคนสำคัญที่สุด การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นเบื้องต้นแห่งการพัฒนาทั้งปวง (อุทัย ธรรมเดโช. 2531: 168) ในสถานศึกษา ครูเป็นบุคคลสำคัญยิ่งในการจัดการศึกษา เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการกระตุ้นให้นักเรียนรู้จักแสวงหาความรู้ ต้องเป็นที่ยอมรับนับถือและเป็นที่ไว้วางใจของผู้ปกครอง เป็นผู้ร่วมงานที่ดีในสถานศึกษา เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม (ไพบุลย์ แจ่มพงษ์. 2543: 27-32)

บุคลากรครู เป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะช่วยให้การจัดการศึกษาของโรงเรียนได้ดำเนินการไปเพื่อพัฒนาคุณภาพทางการเรียนรู้และคุณภาพของคน ในการจัดการเรียนรู้ครูเป็นผู้ที่มีบทบาทในการสร้าง การนำไปใช้และการประเมินการเรียนรู้ คุณลักษณะ เจตคติและบุคลิกภาพของครูมีส่วนสำคัญทั้งทางบวกและทางลบต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน (ชมพันธ์ ฤกษ์ธร ณ อยุธยา. 2543 : 7) นอกจากนี้ครูต้องมีความสามารถ เป็นผู้ชี้แนะและสนับสนุนการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เท่าทันกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกและสังคม สอดคล้องกับเป้าหมายของการพัฒนาการศึกษา (ไพบูลย์ แจ่มพงษ์. 2541: 38)

ความหมายของครู

คำว่า “ครู” มีความหมายลึกซึ้ง และกว้างขวาง มาจากรากศัพท์ในภาษาบาลีว่า “คุรุ-ครู” หรือมาจากภาษาสันสกฤตว่า “คุรุ” ในความหมายที่เป็นคำนาม แปลว่า ผู้สั่งสอนศิษย์ หรือถ่ายทอดความรู้ให้แก่ศิษย์ และในความหมายที่เป็นคำวิเศษณ์ในภาษาบาลี แปลว่า หนัก สำคัญ ควรเคารพ มีค่าสูง ส่วนในภาษาสันสกฤต แปลว่า ใหญ่ หนัก สำคัญ ควรเคารพ มีค่าสูง (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 224-225)

พุทธทาสภิกขุ (2543: 110-120) ได้อธิบายความหมายของคำว่าครู ไว้เป็น 2 นัย คือ สมัยโบราณ ครู อยู่ในฐานะผู้นำ เป็นผู้เปิดประตูทางวิญญาณของศิษย์ไปสู่คุณธรรมชั้นสูงและครูเป็นผู้ควรแก่การเคารพ ในสมัยปัจจุบัน ครูเป็นผู้ประกอบอาชีพอย่างหนึ่ง

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2546: 3) ได้ให้ความหมายว่า ครู หมายถึง บุคคลที่ประกอบวิชาชีพหลักทางด้านการเรียนการสอนและการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ในสถานศึกษาปฐมวัย ขั้นพื้นฐาน และอุดมศึกษาที่ต่ำกว่าปริญญาทั้งของรัฐและเอกชน

สุชาติ นันทะไชย (2547: 58) ได้ให้ความหมายว่า ครู หมายถึงผู้ที่ทำการสั่งสอนอบรม เพื่อให้เกิดพัฒนาในตัวนักเรียนทุกด้าน การสั่งสอนอบรมนั้นประกอบด้วยความรู้และคุณธรรมควบคู่กันไป

จากที่กล่าวมา สรุปได้ว่า ครู คือ ผู้สั่งสอน อบรมศิษย์ ถ่ายทอดความรู้ให้กับศิษย์ เพื่อให้เกิดความรู้รอบรู้ในทุกด้านและเป็นผู้ที่มีศีลธรรม จริยธรรม ตามที่พึงปรารถนาของสังคมและเป็นผู้ที่สามารถพัฒนาตนเองอยู่เสมอ มีความสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยวิธีต่าง ๆ ที่สนองความต้องการของผู้เรียน

บทบาทหน้าที่ของครู

ครูที่ดีหรือครูตามอุดมคติจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ดี มีคุณธรรมและมีความสามารถปฏิบัติงานได้ ความรู้ทางด้านวิชาการครูจะต้องมีความรู้อย่างแท้จริง ท้นกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี โดยครูจะต้องมีบทบาทและหน้าที่ ดังนี้ (ธีรศักดิ์ อัครบวร. 2545: 20-27; และยงค์ ชุ่มจิต. 2546: 199-202)

1. บทบาทหน้าที่ในการสั่งสอน อบรมและฝึกฝนวิทยา การสอนเป็นภารกิจอันสำคัญ แรกสุดของผู้ประกอบอาชีพครู ไม่ว่าหลักสูตรจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร ครูต้องรับผิดชอบในหน้าที่นี้

2. บทบาทหน้าที่ในการอบรม คุณธรรม จริยธรรม การอบรมคุณธรรม จริยธรรมให้ ศิษย์เป็นอีกภารกิจหนึ่ง ซึ่งครูจะเป็นผู้อบรมกตिकाและกฎเกณฑ์ตลอดจนกริยามารยาททางสังคม ปราบปราม

3. บทบาทหน้าที่ในการศึกษาวิจัยค้นคว้า เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการพัฒนางาน ในวิชาชีพครู ครูต้องค้นคว้าและศึกษาวิจัยงานทุกด้านที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน ห้องเรียน และโรงเรียน

4. บทบาทหน้าที่ในการถ่ายทอดวัฒนธรรม เป็นบทบาทหน้าที่สำคัญอย่างหนึ่งของ ครู ที่จะสร้างชาติ สร้างสังคม โดยการถ่ายทอดวัฒนธรรมให้กับสมาชิกใหม่ของสังคมต่อจากพ่อแม่

5. บทบาทหน้าที่ในการสร้างมนุษยสัมพันธ์ นอกจากครูจะทำหน้าที่สอนในโรงเรียน แล้วยังต้องมีหน้าที่สัมพันธ์เกี่ยวข้องกับบุคคลต่าง ๆ ในสังคม เพื่อให้การดำเนินงานนั้นสะดวกมาก ยิ่งขึ้น

6. บทบาทหน้าที่ในการปฏิบัติงานพิเศษต่าง ๆ นอกจากงานสอนแล้วครูจะได้ทำ หน้าที่พิเศษที่ผู้บังคับบัญชามอบหมาย ซึ่งเป็นงานสนับสนุนการศึกษา เช่น งานธุรการ งานปกครอง เป็นต้น

7. บทบาทหน้าที่ในการรายงานผลการเรียนและแนะแนว เป็นหน้าที่ในการรายงาน ผลการเรียนในทุก ๆ ด้านให้ผู้ปกครองและผู้บังคับบัญชาทราบอย่างสม่ำเสมอ

8. บทบาทหน้าที่ในการจัดกิจกรรมนักเรียน จำเป็นอย่างยิ่งที่ครูต้องทราบความ แตกต่างของศิษย์ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการจัดกิจกรรมที่หลากหลายและเหมาะสมกับนักเรียน

อรรถัย มูลคำ และสุวิทย์ มูลคำ (2544: 197-199) กล่าวถึงบทบาทของครูผู้สอนให้ สามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม และอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมี ความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัย เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้สอดคล้องกับมาตรา 24 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ไว้ ดังนี้

1. ปรับเปลี่ยนแนวคิดให้เอื้อต่อการปฏิรูปการเรียนรู้
2. ศึกษาหลักสูตรให้เข้าใจ และปรับเนื้อหากระบวนการและทฤษฎีการสอนต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับสภาพ ที่จะเอื้ออำนวยให้ผู้เรียนเกิดเรียนรู้
3. ออกแบบการจัดการเรียนรู้ หรือวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันกับ ผู้เกี่ยวข้อง เช่น ครูรายวิชา เพื่อให้ข้อเสนอแนะการประสานความร่วมมือทั้งภายในและภายนอก โรงเรียน

4. กำหนดกิจกรรมและวางแผนการสอนไว้ล่วงหน้า เพื่อจัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์สื่อต่าง ๆ ตลอดจนแหล่งความรู้ที่เป็นบุคคลและสถานที่

5. จัดกิจกรรมที่จะให้ผู้เรียนปฏิบัติอย่างหลากหลายเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นและปัจจัยพื้นฐานของโรงเรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยเริ่มจากใกล้ตัวและผู้เรียนสนใจที่สุด

6. ลดบทบาทจากผู้สอนเป็นผู้กำกับหรือผู้จัดการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

7. จัดเตรียมสื่อและแหล่งเรียนรู้ เพื่ออำนวยความสะดวกในการทำกิจกรรมของผู้เรียน

8. วัดและประเมินผลผู้เรียนอย่างเป็นระบบตามสภาพจริง โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหลายวิธี เช่น สัมภาษณ์ แฟ้มสะสมงาน เป็นต้น

9. เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วม และรับทราบผลการเรียนของผู้เรียนอยู่เสมอ

10. ทำวิจัยชั้นเรียนควบคู่กับการจัดการเรียนรู้ แล้วนำผลไปปรับปรุงหรือพัฒนาจากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า บทบาทหน้าที่ของครู คือ การสร้างผู้เรียนให้เป็นคนดี สามารถที่จะดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน เป็นผู้กระตุ้นและสร้างบรรยากาศให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ สามารถแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง สร้างสรรค์สังคม เป็นผู้ไขว่คว้าหาความรู้ทุก ๆ ด้านอย่างทันสมัย และถ่ายทอดให้ศิษย์มีความรู้ คู่คุณธรรม การมีมารยาทที่ดีงาม เป็นแบบอย่างที่ดีต่อศิษย์ สร้างศรัทธาและเชื่อมั่นให้กับผู้ปกครอง ปลุกฝังให้ศิษย์มีจิตสำนึกที่ดีต่อตนเอง ต่อสังคมและประเทศชาติ

มาตรฐานการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับครู

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้พัฒนามาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและเป็นแนวทางให้หน่วยงานและสถานศึกษามุ่งพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐาน ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545ก: 71-76)

มาตรฐานที่ 21 ครูมีจิตวิญญาณความเป็นครู มีคุณธรรม จริยธรรม

ตัวบ่งชี้คุณภาพ

1. ครูมีความเอื้ออาทร เข้าใจและเอาใจใส่ผู้เรียนทุกคนอย่างสม่ำเสมอเท่าเทียมกัน
2. ครูมีมนุษยสัมพันธ์ควบคุมอารมณ์ได้และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
3. ครูมีความรับผิดชอบซื่อสัตย์ ตรงต่อเวลา อุทิศตนให้กับการพัฒนาผู้เรียน
4. ครูวางตนเหมาะสมเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องความประพฤติ บุคลิกภาพ
5. ครูมีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพครู

มาตรฐานที่ 22 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ตัวบ่งชี้คุณภาพ

1. ครูรู้เป้าหมายของหลักสูตรและเป้าหมายการจัดการศึกษา
2. ครูมีความรู้ความสามารถในการพัฒนาหลักสูตรจัดทำแผนและกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
3. ครูมีความรู้ความสามารถประเมินผลการเรียนการสอน และนำผลการประเมินมาพัฒนาคุณภาพ

มาตรฐานที่ 23 ครูมีความสามารถในการแสวงหาความรู้คิดวิเคราะห์และสร้างองค์ความรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพ

ตัวบ่งชี้คุณภาพ

1. ครูมีนิสัยรักการแสวงหาความรู้และข่าวสารข้อมูลจากแหล่งต่างๆ เพื่อนำมาพัฒนาการเรียน
2. ครูมีความสามารถในการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนการสอน
3. ครูมีความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหาและแก้ไขสถานการณ์

มาตรฐานที่ 24 ครูมีคุณวุฒิ/ ความรู้ ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบ มีครูเพียงพอ

ตัวบ่งชี้คุณภาพ

1. ครูมีความถนัด/ความเชี่ยวชาญตรงกับงานที่ปฏิบัติ
2. มีจำนวนตามเกณฑ์

เกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูของคุรุสภา

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา กระทรวงศึกษาธิการ (2546: 30-57) ได้กำหนดให้มีเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู เพื่อให้ครูในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ได้ยึดถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน และปฏิบัติงานในหน้าที่ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมในความเป็นครู เป็นการประกันคุณภาพการทำงาน โดยกำหนดให้กรมที่เกี่ยวข้องนำเอาเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูไปเป็นแนวทางในการประเมินผลการปฏิบัติงานและการพัฒนาข้าราชการครู ดังนี้

มาตรฐานที่ 1 ปฏิบัติกิจกรรมวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพอยู่เสมอ

คำอธิบาย การปฏิบัติกิจกรรมวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพ หมายถึง การศึกษาค้นคว้าเพื่อพัฒนาตนเอง การเผยแพร่ผลงานทางวิชาการและการเข้าร่วมกิจกรรมทางวิชาการที่หน่วยงานจัดขึ้น เช่น การสัมมนา และการประชุมปฏิบัติการ เป็นต้น ทั้งนี้ต้องมีรายงานหรือผลงานที่ชัดเจน

มาตรฐานที่ 2 ตัดสินใจปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดกับผู้เรียน

คำอธิบาย การตัดสินใจปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดกับผู้เรียน หมายถึง การเลือกอย่างชาญฉลาด ด้วยความรัก และหวังดีต่อผู้เรียน ดังนั้นในการเลือกกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมอื่น ๆ ครูต้องคำนึงถึงประโยชน์ที่จะเกิดแก่ผู้เรียนเป็นหลัก

มาตรฐานที่ 3 มุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ

คำอธิบาย การมุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียน หมายถึง การใช้ความพยายามอย่างเต็มความสามารถของครูที่จะให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้มากที่สุด ตามความถนัด ความสนใจ โดยวิเคราะห์ความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียน ปรับเปลี่ยนวิธีการสอนที่จะให้ผลดีกว่าเดิม รวมทั้งการส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ ตามศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคนอย่างเป็นระบบ

มาตรฐานที่ 4 พัฒนาแผนการสอนให้สามารถปฏิบัติได้เกิดผลจริง

คำอธิบาย การพัฒนาแผนการสอนให้สามารถปฏิบัติได้เกิดผลจริง หมายถึง การเลือกใช้ปรับปรุงหรือสร้างแผนการสอน บันทึกการสอนหรือเตรียมการสอนในลักษณะอื่น ๆ ที่สามารถนำไปใช้กิจกรรมการเรียนการสอน ให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 5 พัฒนาสื่อการสอนให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ

คำอธิบาย การพัฒนาสื่อการสอนให้มีประสิทธิภาพ หมายถึง การประดิษฐ์คิดค้น เลือกใช้ ผลิต เอกสารสิ่งพิมพ์ เทคนิควิธีการต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์ของการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 6 จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นผลถาวร

คำอธิบาย การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นผลถาวร หมายถึง การจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นผู้เรียนให้ประสบผลสำเร็จ ในการแสวงหาความรู้ตามสภาพความแตกต่างของบุคคลด้วยการปฏิบัติจริงและสรุปความรู้ทั้งหลายได้ด้วยตนเอง ก่อให้เกิดค่านิยมและนิสัยในการปฏิบัติจนเป็นบุคลิกภาพถาวรติดตัวผู้เรียนตลอดไป

มาตรฐานที่ 7 รายงานการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างมีระบบ

คำอธิบาย รายงานการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างมีระบบ หมายถึง การรายงานผลการพัฒนาผู้เรียนที่เกิดจากปฏิบัติการเรียนการสอนให้ครอบคลุม สาเหตุ ปัจจัยและการดำเนินงานที่เกี่ยวข้อง โดยครูนำเสนอรายงานการปฏิบัติในรายละเอียด

มาตรฐานที่ 8 ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน

คำอธิบาย การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี หมายถึง การแสดงออก การประพฤติ และปฏิบัติในด้านบุคลิกภาพทั่วไป การแต่งกาย กิริยา วาจา และจริยธรรมที่เหมาะสมกับความเป็นครูอย่างสม่ำเสมอที่ทำให้ผู้เรียนเลื่อมใส ศรัทธา และถือเป็นแบบอย่าง

มาตรฐานที่ 9 ร่วมมือกับผู้อื่นในสถานศึกษาอย่างสร้างสรรค์

คำอธิบาย การร่วมมือกับผู้อื่นในสถานศึกษาอย่างสร้างสรรค์ หมายถึง การตระหนักถึงความสำคัญ รับฟังความคิดเห็น ยอมรับในความรู้ความสามารถ ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ของเพื่อนร่วมงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา และร่วมรับผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำนั้น

มาตรฐานที่ 10 ร่วมมือกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ในชุมชน

คำอธิบาย การร่วมมือกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ในชุมชน หมายถึง การตระหนักถึงความสำคัญ รับฟังความคิดเห็นยอมรับในความรู้ความสามารถของบุคคลอื่นในชุมชน และร่วมมือปฏิบัติงาน เพื่อพัฒนางานของสถานศึกษา ให้ชุมชนและสถานศึกษามีการยอมรับซึ่งกันและกัน

มาตรฐานที่ 11 แสวงหาและใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนา

คำอธิบาย การแสวงหาและใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนา หมายถึง การค้นหา สังเกต จดจำและรวบรวมข้อมูลข่าวสาร ตามสถานการณ์ของสังคมทุกด้าน โดยเฉพาะสารสนเทศเกี่ยวกับวิชาชีพครู สามารถวิเคราะห์วิจารณ์อย่างมีเหตุผล และใช้ข้อมูลประกอบการแก้ปัญหา พัฒนาตนเอง พัฒนางาน และพัฒนาสังคมได้อย่างเหมาะสม

มาตรฐานที่ 12 สร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในทุกสถานการณ์

คำอธิบาย การสร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในทุกสถานการณ์ หมายถึง การสร้างกิจกรรมการเรียนรู้โดยการนำเอาปัญหาหรือความจำเป็นในการพัฒนาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการเรียนและการจัดกิจกรรมอื่น ๆ ในโรงเรียนมากำหนดเป็นกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อนำไปสู่การพัฒนาของผู้เรียนที่ถาวร เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาของครูอีกแบบหนึ่งที่จะนำเอาวิกฤติต่าง ๆ มาเป็นโอกาสในการพัฒนาครู จำเป็นต้องมองมุมต่าง ๆ ของปัญหาแล้วค้นมุมของปัญหาไปในทางการพัฒนา กำหนดเป็นกิจกรรมในการพัฒนาของผู้เรียน ครูจะต้องเป็นผู้มองมุมบวกในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้

จากที่กล่าวมา เป็นการกำหนดคุณลักษณะของครูตาม ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ องค์การวิชาชีพครูและการศึกษา มาตรฐานการประกันคุณภาพ ซึ่งมีบทบาทหน้าที่ตามกฎหมาย หลักเกณฑ์ดังกล่าวยังคงใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาการปฏิบัติงานของครู ดังนั้นคุณลักษณะของครูดังกล่าวจึงเป็นคุณลักษณะของครูตามแนวปฏิรูปการศึกษานี้ด้วย

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครู

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบันได้พระราชทานพระบรมราโชวาท แก่ครูอาวุโสประจำปี 2522 เมื่อวันที่อังคารที่ 29 ตุลาคม พ.ศ. 2523 มีข้อความตอนหนึ่ง ที่แสดงถึงลักษณะครูดีไว้ดังนี้

"ครูที่แท้จริงจะต้องทำแต่ความดีคือต้องหมั่นขยัน และอดสาเหพาเพียร ต้องเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละ ต้องหนักแน่นอดกลั้นและอดทน ต้องรักษาวินัย สำรวมระวัง ความ

ประพจน์ของตนให้อยู่ในระเบียบแบบแผนอันดีงาม ต้องปลีกตัวปลีกใจจากความสะดวกสบายและความสนุกรื่นเริงที่ไม่สมควรแก่เกียรติภูมิของตน ต้องตั้งใจมั่นคงและแน่วแน่ ต้องซื่อสัตย์ รักษาความจริงใจ ต้องเมตตาหวังดี ต้องวางใจเป็นกลาง ไม่ปล่อยไปตามอำนาจอคติ ต้องอบรมปัญญาให้เพิ่มพูนสมบูรณ์ขึ้น ทั้งในด้านวิทยาการ และความฉลาดรอบรู้ในเหตุและผล" นอกจากนี้ ครูเป็นบุคคลที่ทรงคุณค่าและมีคุณูปการยิ่งต่อสังคมมีภาระหน้าที่อันหนักในการสร้างคนให้เป็นคนโดยสมบูรณ์ ต้องมีความเสียสละและอดทน อบรมสั่งสอนศิษย์ให้มีความรู้ ความสามารถทั้งในด้านศิลปวิทยาการและเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณในการอบรมสั่งสอนศิษย์ให้เป็นคนดีของสังคม (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. 2547: บทนำ)

ได้มีนักวิชาการกล่าวถึงคุณลักษณะของครูที่ดีในด้านความรู้ความสามารถและบุคลิกภาพดังนี้

3.2.1 ความรู้ความสามารถ

วิลาวุธ โชติเบญจมาภรณ์ (2543: 69) ได้กล่าวว่า ครูที่ดี ตามแนวทางปฏิรูปการศึกษาจะต้องมีคุณลักษณะ ดังนี้

1. คุณสมบัติดี คือ มีคุณสมบัติและคุณลักษณะดี เช่น ความรู้ ความสามารถ บุคลิกภาพ สุขภาพ คุณวุฒิ นิสัย วิสัยทัศน์ ค่านิยม มีคุณธรรมประจำตัวและประจำใจ
2. ปฏิบัติงานดี คือ วางแผนดี สอนดี เน้นแนวดี จัดกิจกรรมการเรียนรู้ดี ปกครองดี ประเมินผลดี ทำทุกอย่างด้วยความตั้งใจดี และเป็นกัลยาณมิตรต่อศิษย์ทุกคน
3. ผลงานดี คือ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ คิดเป็น มีวินัย มีสุขภาพ และสามารถพึ่งตนเองได้

สุรางค์ ไคว์ตระกูล (2541: 14) ได้สรุปคุณลักษณะครูที่ดีและมีประสิทธิภาพ คือ

1. เป็นผู้ที่มีความรู้ และมีความเข้าใจเกี่ยวกับจิตวิทยาการสอน คือครูต้องเข้าใจธรรมชาติของกระบวนการเรียนรู้และสามารถใช้วิธีสอนที่เหมาะสม และสนใจให้นักเรียนอยากเรียนรู้ ครูจะต้องใช้วิธีการประเมินผลที่สามารถบอกได้ว่าการเรียนรู้ได้เกิดขึ้นจริง
2. เป็นผู้มีความรู้ทางวิชาการ โดยเฉพาะในวิชาต่าง ๆ ที่ตนต้องสอน สำหรับความรู้ด้านวิชาการนั้น ถ้าเป็นผู้ที่มีความพยายามขวนขวายหาความรู้อยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นการอ่าน ค้นคว้าด้วยตนเอง หรือไปอบรมต่อในวิชาที่ตนสอนก็จะเป็นบุคคลที่มีความรู้ทางวิชาการที่ทันสมัยเสมอ

3. เป็นผู้นิยมในวิชาการวิทยาศาสตร์และเข้าใจกฎแห่งพฤติกรรม

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2545: 69) กล่าวถึงการเป็นครูที่ดีต้องเป็นผู้มีความรู้ดี มีความสามารถในการปฏิบัติได้ โดยครูจะต้องมีความรู้ทางวิชาการในลักษณะที่รู้จักจริง ทันทับ

ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ทั้งนี้ครูต้องศึกษาและเข้าใจในวิชาการให้ถ่องแท้ก่อนลงมือสอนหรือก่อนปฏิบัติ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547: 74) ได้กล่าวถึงบทบาทครูที่เกื้อหนุนให้เกิดสังคมไทยที่ดีในอนาคตว่า ครูเป็นบุคคลสำคัญยิ่งในความสำเร็จหรือล้มเหลวของกระบวนการสร้างเด็กและเยาวชนให้มีคุณภาพและเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม คุณสมบัติของครูที่จำเป็นทั้งในปัจจุบันและอนาคต มีดังนี้

1. มีความรู้ลึกซึ้งในแก่นหรือศาสตร์สาขาวิชาที่ตนรับผิดชอบ รู้กว้าง รู้ไกล และรู้เชื่อมโยงระหว่างสรรพสิ่ง การที่มีความรู้และสามารถเชื่อมโยงถ่ายทอดความรู้แก่คนอื่น ๆ ได้ดีมีความสำคัญในการเสริมสร้างคุณค่าความสำเร็จในอาชีพตน

2. มีความสามารถในการคิดและการบริหารจัดการ ปัจจุบันเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ ความรู้จึงเป็นฐานแห่งการพัฒนา ความก้าวหน้าของบุคคลและสังคมในการพัฒนาต้องอาศัยความคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล มีวิจารณญาณเพื่อจะสามารถวิเคราะห์คัดเลือก ตัดสินใจ และปฏิบัติได้ถูกต้องเหมาะสม การบริหารจัดการที่มีคุณภาพจำเป็นต่อวิชาชีพทั้งในการพัฒนาตนและพัฒนางานการศึกษา

3. มีการฝึกฝนพัฒนาเทคนิควิธีการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ เหมาะสมแก่เด็กเพราะครูที่มีความตั้งใจและครูที่มีความรู้ดีเยี่ยม แต่เทคนิควิธีการไม่สอดคล้องเหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กก็ทำให้ความตั้งใจนั้นไม่บรรลุผลเท่าที่ควร ความหวังดีของครูจะสำเร็จผลดีก็ต่อเมื่อผู้เรียนพร้อมจะเรียนรู้หรือมีส่วนร่วมในการเรียนรู้

สรุปได้ว่า คุณลักษณะของครูที่พึงประสงค์ด้านความรู้ความสามารถ ประกอบด้วย ความรู้หรือคุณวุฒิการศึกษา ความรู้ทางวิชาการที่ทันสมัยเสมอ ได้แก่ ความรู้ทั่วไปและความรอบรู้ในการปฏิบัติงาน ความสามารถในการแก้ปัญหา เซอร์ปัญญา ความถนัดเฉพาะงาน มีความเข้าใจเกี่ยวกับจิตวิทยาการสอน นำหลักวิชามาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน ใช้วิธีการประเมินผลที่สามารถบอกได้ว่าการเรียนรู้ได้เกิดขึ้นจริง มีการฝึกฝนพัฒนาเทคนิควิธีการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพเหมาะสมแก่นักเรียน

3.2.2 บุคลิกภาพ

การมีบุคลิกภาพที่ดีย่อมเป็นปัจจัยสำคัญที่นำมาซึ่งความชื่นชมหรือชื่นชอบของบุคคลที่พบเห็นทั่วไป คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ เป็นคุณลักษณะที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกทางกายหรือทางวาจา เช่น ลักษณะท่าทาง กระตือรือร้น เอาใจใส่ ตั้งใจในการปฏิบัติงาน อุทิศตนเพื่องาน ท่วงทีวาจา การแต่งกาย การรู้จักวางตน กล้าแสดงออก ความมั่นคง จิตวิทยาและความเจริญทางเทคโนโลยี (นภาพรรณ จินตชิน. 2546: 19)

ความหมายของบุคลิกลักษณะ

บุคลิกลักษณะเป็นคุณลักษณะที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ครูจะต้องมี เพราะครูเป็นอาชีพที่ต้องเผชิญกับบุคคลทั่วไป ดังนั้น การพูด กริยามารยาท การแต่งกาย การวางตัว การยิ้มแย้มแจ่มใส และการแสดงออกทางความคิด ย่อมเป็นนิสัยที่ครูต้องพยายามพัฒนา (พูนทรัพย์ พวงนาคพันธุ์. 2548: 36) ซึ่งความหมายของบุคลิกลักษณะของครู มีดังนี้

ทวีศิลป์ สารเสน (2543: 29) กล่าวสรุปไว้ว่า บุคลิกลักษณะ หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่คนเราแสดงพฤติกรรมออกมาให้ปรากฏแก่สายตาผู้อื่น เป็นลักษณะส่วนรวมของพฤติกรรมของบุคคล อันเป็นลักษณะเฉพาะตัวที่แสดงออกมาทางกริยา ท่าทาง นิสัย รูปร่าง การแต่งกาย ตลอดจนคุณลักษณะที่บ่งบอกถึงสภาพอารมณ์และจิตใจ

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ (2543: 216) ได้ให้ความหมายว่า บุคลิกลักษณะ หมายถึง สิ่งที่เป็นลักษณะโดดเด่นของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ซึ่งแสดงออกแบบนั้นอยู่เป็นประจำกับสถานการณ์เฉพาะอย่างจนเกิดเป็นนิสัยถาวร

ศรีเรือน แก้วกังวาล (2544: 5) ได้ให้ความหมายของบุคลิกลักษณะว่า หมายถึง ลักษณะเฉพาะตัวของบุคคลในด้านต่าง ๆ ทั้งส่วนภายนอกและส่วนภายใน ซึ่งส่วนภายนอกคือ ส่วนที่มองเห็นชัดเจน ได้แก่ รูปร่าง หน้าตา กริยา มารยาท การแต่งตัว วิธีพูดจา การนั่ง การยืน เป็นต้น และส่วนที่เป็นภายใน คือ ส่วนที่มองเห็นได้ยาก แต่อาจจะทราบได้โดยการอนุมาน เช่น สติปัญญา ความถนัด ลักษณะอารมณ์ประจำตัว ความปรารถนา ปรัชญาชีวิต ค่านิยม ความสนใจ เป็นต้น

อัมราลักษณ์ ไชยวงศ์ษา (2548: 31) ได้สรุปความหมายของบุคลิกลักษณะว่า หมายถึง ลักษณะเฉพาะประจำตัวของแต่ละบุคคลที่ได้รับอิทธิพลจากประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมซึ่งบุคลิกลักษณะแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ บุคลิกลักษณะภายนอก ได้แก่ รูปร่าง หน้าตา พฤติกรรมต่าง ๆ ที่สังเกตได้ เป็นต้น และบุคลิกลักษณะภายใน ได้แก่ ความรู้สึก จิตใจ สติปัญญา เป็นต้น

จากที่กล่าวมาสรุปว่า บุคลิกลักษณะ หมายถึง ลักษณะเฉพาะโดยรวมของบุคคลทั้งบุคลิกลักษณะภายนอกและบุคลิกลักษณะภายใน ที่แสดงออกมาเป็นพฤติกรรมทั้งลักษณะอุปนิสัย พฤติกรรม ลักษณะทางอารมณ์ และสังคม

ความสำคัญของบุคลิกลักษณะ

บุคลิกลักษณะ มีความสำคัญต่อครู ในการปฏิบัติตนเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีต่อศิษย์ ศิษย์สามารถสังเกตและรับรู้ได้ รวมถึงเป็นที่ชื่นชมต่อบุคคลทั่วไป ความสำคัญของบุคลิกลักษณะมีดังนี้

ยนต์ ชุ่มจิตร์ (2541: 156) ได้กล่าวถึงความสำคัญของบุคลิกลักษณะไว้ว่า ผู้ที่มีบุคลิกลักษณะดีจะช่วยให้ความมั่นใจในตัวเอง ช่วยให้บุคคลสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้ดี เป็นแบบฉบับที่นำไปใช้เป็นตัวอย่างได้ ช่วยทำให้บุคคลประสบความสำเร็จในอาชีพการงาน และเป็นที่ยอมรับ

ของสังคม ฉะนั้น ครูในยุคปฏิรูปการศึกษาควรที่จะต้องพัฒนาตนเองให้เป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพน่าเลื่อมใส และก้าวทันความเปลี่ยนแปลงในสังคมยุคโลกาภิวัตน์

วิลโลว์ ตั้งจิตสมคิด (2544: 133-134) กล่าวว่า บุคลิกภาพมีความสำคัญต่อการ ดำรงชีวิตของบุคคลในสังคมอย่างยิ่ง สามารถสรุปความสำคัญของบุคลิกภาพ ดังนี้

1. บุคลิกภาพเป็นเรื่องเฉพาะตัว ทุกคนมีเอกลักษณ์เป็นของตนเองทำให้ง่ายต่อการจดจำและเข้าใจตัวบุคคลได้
2. บุคลิกภาพที่ดีเป็นแบบอย่างแก่เยาวชนได้ เช่น ความซื่อสัตย์ ความซื่อตรง การพูดเป็นต้น
3. ให้บุคคลมีความมั่นใจในตนเอง เพราะมีบุคลิกภาพบางอย่างเหมาะสมกับงาน ที่บุคคลนั้นรับผิดชอบ
4. ทำให้บุคคลสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้ดี คือ บุคคลที่มีบุคลิกภาพดีย่อม สามารถสร้างมนุษยสัมพันธ์กับบุคคลในสังคมได้เร็ว เป็นที่ยอมรับในสังคม
5. สังคมให้การยอมรับบุคคลที่มีบุคลิกภาพดี ไม่ว่าจะเป็นการพูด ความ คล่องแคล่ว ว่องไว ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เป็นต้น
6. ช่วยให้การง่ายต่อการทำนายพฤติกรรมของบุคคล เช่น บางคนเป็นคนใจน้อย เมื่อ กระทบกับสิ่งที่ไม่พอใจก็จะโมโหฉุนเฉียว เป็นต้น
7. ช่วยทำให้บุคคลประสบความสำเร็จในอาชีพการงาน บุคคลที่มีบุคลิกภาพดี ย่อมเป็นที่เคารพรักของบุคคลทั่วไป เมื่อประกอบกิจการงานใด ๆ จึงมักจะมีผู้ให้ความช่วยเหลือคำจุน เสมอ

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า บุคลิกภาพมีความสำคัญต่อครู ครูเป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพที่ เหมาะสมและมีบุคลิกภาพดี เพราะครูต้องเป็นแบบอย่างที่ดีต่อศิษย์และชุมชน นอกจากนี้ บุคลิกภาพ ของครูยังมีส่วนเกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพครูให้ดำเนินงานเป็นผลสำเร็จ เป็นที่เคารพของศิษย์ และเป็นที่ชื่นชมของบุคคลทั่วไป

ลักษณะบุคลิกภาพที่ดีของครู

บุคลิกภาพของครูเป็นลักษณะเฉพาะของผู้ประกอบวิชาชีพครู ช่วยส่งเสริมให้เกิด การพัฒนาองค์การหรือโรงเรียนให้มีความสง่างามมากขึ้น มีนักวิชาการอธิบายเกี่ยวกับคุณลักษณะ ด้านบุคลิกภาพไว้ดังนี้

จากรายงานสรุปผลการวิจัยคุณภาพกำลังคนตามความต้องการของภาคเอกชนใน อนาคตของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2539) ได้กำหนดคุณลักษณะ แยกได้เป็น 4 ลักษณะ ดังนี้

1. บุคลิกภาพในการปฏิบัติงาน ได้แก่ ขยัน อดทน รับผิดชอบ กระตือรือร้น ซื่อสัตย์สุจริต คล่องตัว ตรงต่อเวลา ละเอียดรอบคอบ เอาใจใส่/ตั้งใจทำงาน มีระเบียบวินัย มีทัศนคติที่ดีต่องาน อุทิศตนเพื่องาน ใช้ทรัพยากรที่จำกัดได้อย่างเป็นประโยชน์ตั้งเป้าหมายการทำงานสูง

2. บุคลิกภาพด้านสังคม ได้แก่ มนุษย์สัมพันธ์ที่ดี ผู้นำ เชื่อมมั่นในตนเอง กล้าแสดงออก/กล้าพูดในที่ประชุม ปรับตัวเข้ากับสังคม/ยอมรับความเปลี่ยนแปลง สุขภาพเรียบร้อย พุดจาไพเราะ วางตัวได้เหมาะสม มีเหตุผล เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เห็นแก่ส่วนรวม/มีน้ำใจ เสียสละมีไหวพริบ รักษาชื่อเสียง

3. บุคลิกภาพด้านอารมณ์ ได้แก่ สุขุมเยือกเย็น ใจเย็น ควบคุมอารมณ์ได้ ยิ้มแย้มแจ่มใส

4. บุคลิกด้านสุขภาพ ได้แก่ แข็งแรง สมบูรณ์ คล่องแคล่วว่องไว สะอาดเรียบร้อย เพราพรรณ เปลี่ยนภู (2540: 64-65) ได้กล่าวถึงบุคลิกภาพไว้ว่า บุคคลที่มีบุคลิกภาพดีย่อมเป็นที่พึงปรารถนาของผู้อื่น เป็นที่พึงพอใจแก่ผู้พบเห็นซึ่งเป็นคุณลักษณะพื้นฐานในการสร้างสัมพันธที่ดีในสังคม โดยเฉพาะผู้ที่มีอาชีพครู บุคลิกภาพที่จำเป็นนั้นประกอบด้วยรูปร่างกิริยาท่าทางดี แต่งกายเรียบร้อย มีสุขภาพอนามัยที่ดี มีความรู้ความชำนาญในการสอนวิชาต่าง ๆ และค้นคว้าอยู่เสมอ มีความสนใจอย่างกว้างขวางในสิ่งรอบตัว มีความคิดริเริ่มและมีความเป็นผู้นำ มีความเมตตา กรุณา ประพฤติดีทั้งในที่ลับและที่แจ้ง มีความสามารถเข้ากับสังคมได้ทุกชนชั้นและมีใจเป็นธรรม

อมรวิรัช นาคทรพรพ (2541: 21) ได้กล่าวถึง บุคลิกภาพที่ดีของครูที่พึงประสงค์ต้องมีลักษณะดังนี้

1. ชอบเด็ก ชอบการเป็นครู ผู้”เบิกทางแห่งปัญญา” เห็นเด็กเหมือนลูกหลาน ทุ่มเทเวลาและให้ความช่วยเหลือ

2. ชอบท้าทาย กระตุ้นให้เด็กแก้ปัญหา หาความรู้ด้วยตนเอง ทำทนายสติปัญญาเด็ก

3. ชอบเป็นนักเรียนเสียเอง ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน ใฝ่หาความรู้ใหม่ ๆ

4. ชอบชุมชน ชอบการพบปะชุมชน มีมนุษยสัมพันธ์ดี เข้าใจชีวิต ชุมชน และนำพลังชุมชนมาเป็นประโยชน์กับการเรียนของเด็ก

สุรางค์ ไคว้ตระกูล (2541: 14) ได้สรุปคุณลักษณะครูที่ดีและมีประสิทธิภาพ ดังนี้

1. ต้องเป็นนักมนุษยนิยม (Humanist) คือ เป็นผู้ที่ยอมรับรักเรียนอย่างจริงจังให้ความอบอุ่น มีความเข้าใจนักเรียน มีความยุติธรรม และมีคุณลักษณะของครูตามทัศนะของจิตวิทยามนุษยนิยม

2. เป็นผู้รู้จักนักเรียน ครูไม่เป็นแต่ผู้สอนแต่เป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพของนักเรียนด้วย ดังนั้นครูจึงต้องมีความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยาพัฒนาการ เพื่อช่วยให้นักเรียนมีพัฒนาการทั้งด้านสติปัญญาและบุคลิกภาพ โดยทำตนเป็นผู้ส่งเสริมพัฒนาบุคลิกภาพของนักเรียนไปในทางบวก

3. จะต้องมีทักษะของชีวิต (Life Skills) คือเป็นผู้สามารถสื่อสารกับผู้อื่นได้ดีและมีความสัมพันธ์อันดีหรือต้องมีมนุษยสัมพันธ์ สามารถแก้ปัญหาและตัดสินใจได้ มีสุขภาพดีทั้งกายและใจ จะต้องมีจุดมุ่งหมายของชีวิตและมีความสุข

สรุปได้ว่า คุณลักษณะของบุคลากรที่พึงประสงค์ ด้านบุคลิกภาพ ประกอบด้วย ลักษณะท่าทาง กิริยาวาจา การแต่งกาย ความรับผิดชอบ ขยัน ซื่อสัตย์ อดทน การวางแผน การควบคุมอารมณ์ มีความมั่นคงทางจิตวิทยาและมีมนุษยสัมพันธ์

3.3 คุณลักษณะของผู้เรียน

ผู้เรียน เป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่ง ผู้เรียนมีคุณภาพ มาตรฐาน มีพัฒนาการทุกด้าน เป็นคนดี คือมีคุณธรรม จริยธรรม รักที่จะเรียนรู้ มีวินัยในตนเอง กล้าคิด กล้าทำ กล้ารับผิดชอบในการกระทำของตนเอง คนเก่ง คือมีวิสัยทัศน์ ทักษะในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์มีทักษะในการเรียนรู้ ใช้เทคโนโลยีแสวงหาความรู้ มีทักษะการใช้ภาษาในการสื่อสาร รักการทำงานและมีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ มีความสุข คือมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตดี มีสุนทรียภาพ มีบุคลิกภาพดี (กระทรวงศึกษาธิการ. 2547: 26-27) ซึ่งถ้าผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียน ต่อโรงเรียน จะส่งผลให้นักเรียนมีคุณลักษณะดังกล่าว

3.3.1 คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน

จุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และมีความเป็นไทย มีศักยภาพในการเรียนต่อและประกอบอาชีพ จึงกำหนดจุดมุ่งหมายซึ่งเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดลักษณะอันพึงประสงค์ดังต่อไปนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2545: 4)

1. เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์
2. มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักการอ่าน รักการเขียน และรักการค้นคว้า
3. ความรู้อันเป็นสากล รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการมีทักษะและศักยภาพในการจัดการ การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยี ปรับวิธีคิด วิธีการทำงานได้เหมาะสมกับสถานการณ์

4. มีทักษะและกระบวนการ โดยเฉพาะทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ทักษะการคิด การสร้างปัญญา และทักษะในการดำเนินชีวิต

5. รักการออกกำลังกาย ดูแลตนเองให้มีสุขภาพและบุคลิกภาพที่ดี

6. มีประสิทธิภาพในการผลิตและการบริโภค มีค่านิยมเป็นผู้ผลิตมากกว่าผู้บริโภค

7. เข้าใจในประวัติศาสตร์ของชาติไทย ภูมิใจในความเป็นไทย เป็นพลเมืองดี ยึดมั่นในวิถีและการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

8. มีจิตใจในการอนุรักษ์ภาษา ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี กีฬา ภูมิปัญญาไทย ทรัพยากรธรรมชาติและพัฒนาลิขิตแวดล้อม

9. รักประเทศชาติและท้องถิ่น มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งดีงามให้สังคม

มาตรฐานการศึกษาที่เกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน

มาตรฐานการศึกษา มีความจำเป็นต่อการปฏิรูปการศึกษาเป็นอย่างมาก สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้กำหนดมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีทั้งหมด 27 มาตรฐาน 91 ตัวบ่งชี้ แบ่งออกเป็น 3 ด้านคือ มาตรฐานการศึกษาด้านผู้เรียน มาตรฐานการศึกษาด้านกระบวนการ และมาตรฐานการศึกษาด้านปัจจัย สำหรับมาตรฐานการศึกษาด้านผู้เรียน เน้นการพัฒนาด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา มุ่งให้ผู้เรียนมีลักษณะตามมาตรฐาน ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎีกา 2545ก: 34-37)

มาตรฐานด้านผู้เรียน

มาตรฐานที่ 1 มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์
ตัวบ่งชี้

1. มีวินัย มีความรับผิดชอบ ปฏิบัติตนตามระเบียบและหลักธรรมเบื้องต้นของแต่ละศาสนา

2. ซื่อสัตย์ สุจริต

3. มีความเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละเพื่อส่วนรวม

4. ประหยัด (ใช้สิ่งของและทรัพย์สินทั้งของตนเอง และส่วนรวมตลอดจนทรัพยากรธรรมชาติอย่างประหยัด และคุ้มค่า)

มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และปฏิบัติตนตามระบอบประชาธิปไตย

ตัวบ่งชี้

1. เคารพและเชื่อฟังคำแนะนำของพ่อแม่ ญาติ ผู้ใหญ่ และร่วมกิจกรรมของครอบครัว
2. รักษาสิทธิเสรีภาพของตนเอง และความเคารพในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น
3. มีความรู้และปฏิบัติตามกฎหมาย ไม่ก่อปัญหาและอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข
4. ร่วมกิจกรรมในการพัฒนาโรงเรียนและท้องถิ่น
5. รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

มาตรฐานที่ 9 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

ตัวบ่งชี้

1. ผู้เรียนสามารถทำงานตามลำดับขั้นตอนผลงานมีประสิทธิภาพ
2. ผู้เรียนสามารถทำงานเป็นทีมได้
3. ผู้เรียนรักการทำงานและมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

แนวทางการกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์

การกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดแนวทางไว้ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2545: 33-34)

สถานศึกษาต้องร่วมกับชุมชน กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม

คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่สถานศึกษาจะกำหนดเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์นั้น สามารถกำหนดขึ้นได้ตามต้องการ โดยให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความจำเป็นที่จะต้องมีการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม ให้แก่ผู้เรียนเพิ่มจากที่กำหนดไว้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ

กล่าวโดยสรุป คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน คือ ลักษณะพฤติกรรมหรือการกระทำของนักเรียนที่แสดงออกในรูปของลักษณะท่าที อุปนิสัย ความรู้สึกนึกคิด และความประพฤติในคุณลักษณะมีคุณธรรม จริยธรรม เป็นสมาชิกที่ดี มีจิตสำนึกที่ดี มีความรู้ตามหลักสูตร ใฝ่รู้ รู้จักตนเอง รักการทำงาน มีสุขภาพกาย สุขภาพจิตดี ปลอดภัยเสพติดและมีสุนทรียทางศิลปะ

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยต้องการศึกษา คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน 3 ด้าน
ดังนี้

3.3.1.1 ความรับผิดชอบ

ความหมายของความรับผิดชอบ

จूरี่ตัน นันท์ทวิกุล (2538: 24) ได้ให้ความหมายว่า ความรับผิดชอบ หมายถึง คุณลักษณะหนึ่งของบุคคลที่แสดงออกในลักษณะการมีความตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่การงานที่ได้รับมอบหมายด้วยความเอาใจใส่ มีความละเอียดรอบคอบ มีการวางแผน มีความขยันหมั่นเพียรอดทน เพื่อให้งานนั้นบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย ยอมรับผลการกระทำและพร้อมที่จะปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น

ปรีชา ชัยนิยม (2542: 5-6) ได้ให้ความหมายว่า ความรับผิดชอบ หมายถึง ความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความผูกพัน ความพากเพียร ความละเอียดรอบคอบ เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย ยอมรับผลการกระทำในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเต็มใจ ทั้งพยายามที่จะปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น มีความสำนึกในหน้าที่ทั้งต่อตนเองและสังคม

ราชบัณฑิตยสถาน (2546: 944) ได้ให้ความหมายว่า ความรับผิดชอบ หมายถึง การยอมรับผลทั้งที่ดีและไม่ดีในกิจการที่ตนได้ทำลงไปหรือที่อยู่ในความดูแลของตน

จากที่กล่าวมา สรุปได้ว่า ความรับผิดชอบหมายถึงคุณลักษณะหนึ่งของบุคคลที่แสดงออกในลักษณะการมีความตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่การงานที่ได้รับมอบหมายด้วยความเอาใจใส่ มีความละเอียดรอบคอบ มีการวางแผน มีความขยันหมั่นเพียรอดทน มีความสำนึกในหน้าที่เพื่อให้งานนั้นบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย ยอมรับผลการกระทำในการปฏิบัติหน้าที่หรือที่อยู่ในความดูแลไม่ว่าจะเป็นผลดีหรือผลเสียด้วยความเต็มใจ และพร้อมที่จะปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น

ลักษณะของบุคคลที่มีความรับผิดชอบ

จूरี่ตัน นันท์ทวิกุล (2538: 4-5) ได้สรุปลักษณะของบุคคลที่มีความรับผิดชอบไว้ดังนี้

1. มีความเอาใจใส่งานที่ทำ
2. ปฏิบัติงานด้วยความตั้งใจจริง
3. เต็มใจทำอย่างสม่ำเสมอมีจุดมุ่งหมายปลายทาง
4. มีสมาธิเพื่อให้งานในหน้าที่ของตนหรืองานที่ได้รับมอบหมายเสร็จ

เรียบร้อย

5. ติดตามงานไม่ละเลยทอดทิ้ง หรือหลีกเลี่ยงงาน
6. หาทางป้องกันไม่ให้เกิดความบกพร่องเสื่อมเสียในงานที่ตนรับผิดชอบอยู่

7. มีความละเอียดรอบคอบ

8. คิดก่อนทำว่างานนั้นจะมีผลดี ผลเสียอย่างไรบ้างวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคที่จะเกิดและหาทางป้องกันไว้ล่วงหน้า เมื่อทำงานเสร็จแล้วต้องตรวจทานดูว่า ถูกต้องเรียบร้อยดีหรือยัง

9. ขยันหมั่นเพียร

10. พยายามอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้ได้รับผลสำเร็จ

11. ทำงานด้วยความระมัดระวัง เอาใจใส่อย่างต่อเนื่อง

12. มีความอดทน

13. ควบคุมตนเองได้ดีเมื่อเกิดความเหนื่อยอ่อนหรือเกียจคร้าน

14. มีความตรงต่อเวลา

15. ยอมรับผลการกระทำของตนเอง

16. การปรับปรุงงานของตนเองให้ดียิ่งขึ้น

ปรียา ชัยนิยม (2542: 5-6) ได้กล่าวถึงบุคคลที่มีลักษณะความรับผิดชอบต่อตนเอง ดังนี้

1. ความรับผิดชอบด้านสติปัญญาและความสามารถ คือตั้งใจเล่าเรียนหมั่นใฝ่หาความรู้ และฝึกฝนในด้านประสบการณ์ต่าง ๆ

2. ความรับผิดชอบด้านความประพฤติ คือ รู้จักประพฤติตนให้เหมาะสมละเว้นความชั่ว

3. ความรับผิดชอบด้านการงาน คือ ทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ

4. ความรับผิดชอบด้านเวลา คือ รู้จักตรงต่อเวลาหรือรับผิดชอบงานตามเวลาที่กำหนดไว้หรือรักษาเวลาที่กำหนดไว้ตามระเบียบต่าง ๆ และความรับผิดชอบต่อโรงเรียน ครู และอาจารย์ ได้แก่ ความตั้งใจศึกษาเล่าเรียน ช่วยงานโรงเรียนตามความสามารถ ไม่ทำลายทรัพย์สินสมบัติของโรงเรียน

นายศรี แซ่ลิ่ม (2548: 31) ได้กล่าวถึงบุคคลที่มีความรับผิดชอบ ดังนี้ คือ เอาใจใส่การทำงานเพื่อผลงานนั้น ๆ กล่าวเผชิญต่อความจริง ยอมรับผลการกระทำของตน รู้จักหน้าที่และกระทำตามหน้าที่อย่างดี เคารพต่อระเบียบกฎเกณฑ์ ปฏิบัติงานด้วยความตั้งใจจริง และปรับปรุงงานของตนให้ดียิ่งขึ้น

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า บุคคลที่มีความรับผิดชอบจะมีคุณลักษณะ คือ เป็นบุคคลที่มีความเอาใจใส่งานที่ทำ เต็มใจปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอด้วยความตั้งใจจริง รู้จักหน้าที่ เคารพกฎเกณฑ์ มีความอดทน ขยันหมั่นเพียร มีความละเอียดรอบคอบ พยายามทำงานอย่าง

สมัครเพื่อจะได้รับผลสำเร็จ และยอมรับผลการกระทำของตนเอง พร้อมทั้งจะปรับปรุงงานของตนให้ดีขึ้น

3.3.1.2 ความมีระเบียบวินัย

ความหมายของความมีระเบียบวินัย

เว็บสเตอร์ (Webster's New World Dictionary of American Language.

1973: 401) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับ ความมีระเบียบวินัย ไว้ดังนี้

1. การฝึกอบรมจะพัฒนาการควบคุมตนเอง อุดมคติหรือความเป็นระเบียบและประสิทธิภาพ
2. ผลของการฝึกอบรม คือ การควบคุมตนเอง ความประพฤติที่เป็นระเบียบ
3. การยอมรับหรือการปฏิบัติตามการบังคับบัญชาและการควบคุม
4. การปฏิบัติเพื่อแก้ไขความประพฤติหรือลงโทษ

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2537: 4-5) ให้ความหมายของความมีวินัย แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. วินัยภายนอก หมายถึง การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งประพฤติปฏิบัติโดยเกรงกลัวอำนาจหรือการถูกลงโทษ เป็นการปฏิบัติที่บุคคลดังกล่าวไม่มีความเต็มใจตกอยู่ในภาวะจำยอม ถูกควบคุม
2. วินัยในตนเอง หมายถึง การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเลือกข้อปฏิบัติสำหรับตนขึ้นโดยสมัครใจไม่มีใครบังคับหรือควบคุมและข้อประพฤติปฏิบัตินี้ต้องไม่ขัดกับความสงบสุขของสังคม

ปรีชา ชัยนิยม (2542: 6) ได้ให้ความหมายว่า ความมีวินัย หมายถึง การปฏิบัติที่ถูกต้องตามข้อบังคับ กติกา หรือข้อตกลงที่สังคมยอมรับ ได้แก่ การแต่งกายสะอาด เรียบร้อย ถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน เชื่อฟังคำสั่งและปฏิบัติหน้าที่ที่ครูอาจารย์มอบหมายให้ ตลอดจนคำสั่งของโรงเรียน ปฏิบัติตามกฎข้อบังคับของโรงเรียน รักษาความสะอาดบริเวณโรงเรียน และทิ้งขยะในที่ที่จัดให้

มาลี จุฑา (2542: 281) ได้ให้ความหมายว่า ความมีวินัย หมายถึง การปฏิบัติตามระเบียบแบบแผน ข้อบังคับ ธรรมเนียม ตลอดจนปฏิบัติตามคำสั่งของครู อาจารย์ และผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้อง

ราชบัณฑิตยสถาน (2546: 1077) ได้ให้ความหมายว่า วินัย หมายถึง ระเบียบแบบแผนและข้อบังคับ ข้อปฏิบัติ

จากที่กล่าวมา สรุปว่า ความมีวินัยหมายถึง ลักษณะพฤติกรรมหรือการกระทำที่ถูกต้องตามระเบียบแบบแผน ข้อบังคับ ข้อปฏิบัติ ธรรมเนียม กติกา หรือข้อตกลงที่สังคมยอมรับ ได้แก่ การแต่งกายสะอาด เรียบร้อย ถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน เชื้อฟังคำสั่งและปฏิบัติหน้าที่ที่ครูอาจารย์มอบหมายให้ ตลอดจนคำสั่งของโรงเรียน ปฏิบัติตามกฎหมายข้อบังคับของโรงเรียน รักษาความสะอาดบริเวณโรงเรียน และทิงขะในที่ที่จัดให้

ลักษณะของบุคคลที่มีระเบียบวินัย

ซิดกมล สังข์ทอง (2536: 15) กล่าวถึงคุณลักษณะของบุคคลที่มีวินัยไว้ดังนี้

1. สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้
2. มีความเชื่อมั่นในตนเอง
3. ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบของสังคม

สุจิตตรา สิงหนการ (2547: 69-70) ได้กล่าวถึงลักษณะและคุณสมบัติที่สำคัญของผู้มีระเบียบวินัย มีดังนี้

1. ความเสียสละเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ไม่เห็นแก่ตัว
2. ความมีวินัยในตนเอง และมุ่งมั่นทำงานให้สำเร็จ
3. การรู้จักคิด วิจาร์ณ และรู้จักตัดสินใจอย่างมีเหตุผล
4. ความมีขันติธรรมต่อคำวิจารณ์ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการอยู่ร่วมกันในระบบ

ประชาธิปไตย

5. ความมีน้ำใจเป็นนักกีฬา รู้จักยกย่องผู้อื่น
6. การรู้จักทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้โดยรู้จักเป็นผู้ให้ ผู้รับ ผู้นำและเป็นผู้ตามที่ดี

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า บุคคลที่มีวินัยมีลักษณะดังนี้ คือเป็นบุคคลที่สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ มีความเชื่อมั่นในตนเอง ความมีขันติธรรมต่อคำวิจารณ์ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการอยู่ร่วมกันในระบบประชาธิปไตยและปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม

การส่งเสริมความมีระเบียบวินัย

การเสริมสร้างความมีระเบียบวินัยในตนเองให้เกิดขึ้นในตัวเด็กเปรียบเสมือนการเตรียมให้เด็กเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในอนาคต มีพฤติกรรมที่แสดงออกเป็นที่ยอมรับของสังคมและมีความเหมาะสมในแต่ละสถานการณ์ต่างๆ ตลอดจนประพฤติปฏิบัติตามบรรทัดฐานของสังคม การเสริมสร้างวินัยให้บังเกิดขึ้นกับนักเรียนมีหลักดังนี้ (Etzioni. 1982: 184-189)

1. สร้างสัญลักษณ์และคำขวัญ
2. สนับสนุนความเป็นผู้นำ เพื่อสร้างคุณค่าทางบวกให้แก่เด็กนักเรียน

3. ต้องทำให้นักเรียนมีความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของ และเกิดความรับผิดชอบ
ร่วมกัน

4. เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการตั้งกฎเกณฑ์ และมีส่วนร่วมในการ
ตัดสินใจ

5. สร้างกฎเกณฑ์ที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการให้ชัดเจน

วอลซ์ (Walsh. 1980: 43) ได้กล่าวว่า เด็กสามารถเรียนรู้และเข้าใจการที่จะอยู่
ร่วมกันภายใต้ข้อตกลงและมีความเข้าใจเกี่ยวกับความถูกต้องว่าสิ่งใดควรทำหรือไม่ควรทำ ช่วยให้
เด็กเข้าใจผู้อื่น เข้าใจกฎระเบียบต่าง ๆ ได้ดี ถ้าหากเขามีส่วนร่วมในการสร้างกฎและข้อตกลงเหล่านี้
ซึ่งเป็นผลมาจากปัญหาที่เด็กเผชิญอยู่ จากกระบวนการของการแลกเปลี่ยนและตัดสินใจร่วมกันเพื่อ
แก้ปัญหา เด็กย่อมเห็นถึงความสำคัญของข้อตกลงโดยให้การยอมรับและปฏิบัติตามในการปฏิบัติ
กิจกรรมต่าง ๆ ไม่ควรทำให้เด็กเข้าใจว่าเป็นการบังคับซึ่งจะส่งผลต่อความเชื่อมั่นในตนเองและการ
พัฒนาบุคลิกภาพเด็ก

นอกจากนี้ เสรี ยีพระบาง (เสรี ยีพระบาง. 2547: 17-18; อ้างอิงจาก
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2539: 759-760) ได้กล่าวถึงขอบข่ายของการส่งเสริมความมีระเบียบ
วินัย มีดังนี้

1. ให้เด็กทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามเวลา เช่น การตื่นนอน การอาบน้ำ การมา
โรงเรียน เป็นต้น

2. ให้เด็กเก็บสิ่งของเครื่องใช้เข้าที่ให้เป็นระเบียบ เช่น การเก็บสิ่งของและวาง
บนชั้น ในที่ที่พ่อแม่หรือครูกำหนดไว้ การเก็บเสื้อผ้าที่ใช้แล้วใส่ในตะกร้าใส่ผ้าใช้แล้ว เป็นต้น

3. การให้เด็กช่วยเหลืองานบ้าน หรือที่โรงเรียนเล็ก ๆ น้อย ๆ ตาม
ความสามารถของเด็ก

4. การให้เข้าแถวเพื่อรอทำกิจกรรมที่ต้องปฏิบัติพร้อมกัน เช่น เข้าแถวรับ
อาหาร เป็นต้น

5. การให้การยอมรับข้อตกลงและทำตามข้อตกลง

จากที่กล่าวมาสามารถ สรุปได้ว่า การส่งเสริมความมีระเบียบวินัย จะช่วยให้เด็ก
มีระเบียบ ตลอดจนรู้จักการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ดังนั้น จึงควรสนับสนุน เปิด
โอกาส ส่งเสริมความเป็นผู้นำ การมีส่วนร่วม การแลกเปลี่ยนและตัดสินใจร่วมกัน เพื่อสร้างคุณค่า
ทางบวกให้แก่เด็กนักเรียน มีความรู้สึกที่ดีและเกิดความรับผิดชอบร่วมกัน

3.3.1.3 ความซื่อสัตย์สุจริต

ความหมายของความซื่อสัตย์สุจริต

บุญลักษณะ อึ้งซัยพงษ์ (2536: 44) ได้ให้ความหมายของความซื่อสัตย์สุจริตว่า หมายถึง การประพฤติอย่างเหมาะสมและตรงต่อความจริง เช่น ตรงต่อหน้าที่ ต่อคำพูด และต่อ กฎเกณฑ์ เป็นต้น

วรดี ชีช้าง (2536: 20) ได้ให้ความหมายว่า ความซื่อสัตย์สุจริต หมายถึง ลักษณะพฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออกถึงการปฏิบัติที่ตรงต่อความเป็นจริง ไม่ทุจริต ประพฤติชอบ มีความซื่อตรง มีสัจจะ และความจริงทั้งต่อตนเองและผู้อื่น

กฤตรินทร์ นิมทองคำ (2542: 15) ได้ให้ความหมายว่า ความซื่อสัตย์สุจริต หมายถึง การประพฤติอย่างถูกต้อง และตรงต่อความเป็นจริงของนักเรียน ทั้งที่โรงเรียนและที่บ้าน โดยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ความซื่อสัตย์ต่อผู้อื่น และความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่

ราชบัณฑิตยสถาน (2546: 382) ได้ให้ความหมายว่า ความซื่อสัตย์สุจริต หมายถึง การประพฤติตรงและจริงใจ ไม่คิดคด ทนยศ ไม่คดโกง ไม่หลอกลวง

ดาวนภา กิตติสาร (2546: 8) ได้ให้ความหมายว่า ความซื่อสัตย์สุจริต หมายถึง การประพฤติอย่างเหมาะสม ไม่คดโกง มีความจริงใจต่อตนเอง ต่อครอบครัว ต่อมิตรสหาย และมีความจงรักภักดีต่อประเทศชาติ ประกอบอาชีพในทางสุจริต ไม่ลักขโมยและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่กำหนด

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ความซื่อสัตย์สุจริต หมายถึง ลักษณะพฤติกรรมหรือการประพฤติของบุคคลที่แสดงออกอย่างเหมาะสม ตรงต่อความเป็นจริง ทั้งที่โรงเรียนและที่บ้าน ซึ่งรวมถึง ซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ ต่อตนเองและผู้อื่น

ลักษณะของบุคคลที่มีความซื่อสัตย์

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้มีผู้ระบุพฤติกรรมของบุคคลที่มีความซื่อสัตย์ไว้ดังนี้

กรมวิชาการ (2528: 21-22) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมของผู้มีความซื่อสัตย์สุจริตสรุปได้ดังนี้

1. พูดความจริง
2. เก็บของตกได้ส่งคืนเจ้าของ
3. ตรงต่อเวลา
4. ยอมรับผิดชอบเมื่อทำผิด
5. ไม่ประพฤติตนหน้าไวหลังหลอก

6. ปฏิบัติตามข้อตกลงหรือสัญญา

7. หาเลี้ยงชีพสุจริต

8. ไม่ถือเอาของผู้อื่นเป็นของตน

9. รักษาความยุติธรรม

10. ไม่ฉ้อราษฎร์บังหลวง

สุภัตรา สุภาพ (2536: 8) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมของความซื่อสัตย์สุจริต ไว้ดังนี้

1. เป็นคนดี ไม่คดโกง ไม่หลอกลวง ไม่เห็นแก่ตัว

2. ไม่ประพฤติดังกฎเกณฑ์ต่าง ๆ

กฤตรินทร์ นิมทองคำ (2542: 16) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมของบุคคลที่มีความซื่อสัตย์ดังต่อไปนี้

1. มีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ได้แก่

1.1 ไม่ลอกงานเพื่อน หรือให้เพื่อนหรือให้ญาติทำให้

1.2 ไม่ทุจริตในการสอบ

2. ความซื่อสัตย์ต่อผู้อื่น ได้แก่

2.1 ไม่พูดปด

2.2 ไม่ลักขโมย

2.3 ไม่เอาเปรียบผู้อื่น

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า บุคคลที่มีความซื่อสัตย์สุจริตจะมีพฤติกรรมดังนี้ คือ ไม่พูดปดไม่ลักขโมย ไม่เอาเปรียบผู้อื่น ปฏิบัติตนตามข้อตกลงหรือสัญญา และไม่ประพฤติดังกฎเกณฑ์ต่าง ๆ

3.3.2 ความรู้ความสามารถ

ความหมายของความรู้

วรภรณ์ รุจิวิวัฒน์กุล (2543: 44-57) ได้ให้ความหมายว่า ความรู้ คือ ข้อมูลสารสนเทศผสมผสานกับประสบการณ์ ความรอบรู้ในบริบท โดยเป็นข้อมูลสารสนเทศที่มีคุณค่าสูง ที่พร้อมจะนำไปประยุกต์ใช้ในการตัดสินใจหรือใช้ในการทำงาน

วิกรม อาริราษฎร์ (2547: ออนไลน์) ให้ความหมายว่า ความรู้ หมายถึงข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์ และรายละเอียดของเรื่องราวและการกระทำต่าง ๆ ที่บุคคลได้ประสบมาและเก็บสะสมไว้ เป็นความจำที่สามารถถ่ายทอดต่อ ๆ ไปได้และสามารถวัดความรู้ได้โดยการระลึกถึงเรื่องเหล่านั้นแล้ว แสดงออกมา

สุจินตนา ตีบุกสุขลาภ (2547: 45) ได้ให้ความหมายว่า ความรู้ หมายถึง การเรียนรู้เรื่องราว ข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่เน้นด้านความจำและการระลึกได้ ซึ่งอาจได้มาจากประสบการณ์ จากการสังเกต จากการบอกกล่าวที่ต้องอาศัยเวลาและความชัดเจน

พัฒนา กิติอาษา (2548: ออนไลน์) ได้ให้ความหมายว่า ความรู้ (knowledge) คือ ผลรวมของสิ่งที่มนุษย์รู้จัก มองเห็น จดจำได้ เข้าใจ ตรวจสอบและใช้ประโยชน์ได้จนเป็นที่เชื่อถือได้ และยอมรับว่าเป็นจริง ความรู้ของมนุษย์เป็นผลผลิตของประสบการณ์ชีวิตหรือการเรียนรู้เรื่องต่าง ๆ

สรุปได้ว่า ความรู้ หมายถึง การเรียนรู้เรื่องราว ข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่มนุษย์รู้จัก มองเห็น จดจำได้ เข้าใจ ตรวจสอบและใช้ประโยชน์ได้จนเป็นที่เชื่อถือได้และยอมรับว่าเป็นจริง พร้อมจะนำไปประยุกต์ใช้ในการตัดสินใจหรือใช้ในการทำงาน

แหล่งที่มาของความรู้

ความรู้ของมนุษย์มีที่มาจากหลายแหล่ง โดยทั่วไปแหล่งความรู้ที่สำคัญของมนุษย์แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้ (พัฒนา กิติอาษา. 2548: ออนไลน์)

1. สภาพแวดล้อมทางกายภาพ หมายถึง สิ่งที่ไม่มีชีวิตทั้งหมดที่มีอยู่ในโลกและนอกโลกมนุษย์ เช่น ดิน หิน แม่น้ำ ภูเขา ทะเล อากาศ แร่ธาตุ ดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ ดวงดาวต่าง ๆ ฯลฯ
2. สภาพแวดล้อมทางชีวภาพ (รวมทั้งร่างกายของมนุษย์เอง) หมายถึง สิ่งมีชีวิตทั้งหมดที่อาศัยอยู่ในโลกมนุษย์ทั้งบนบก ในน้ำ ในอากาศหรือแม้กระทั่งใต้พื้นดิน
3. สภาพแวดล้อมทางสังคมวัฒนธรรม หมายถึง สถาบัน องค์การ กฎระเบียบ ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมทางวัตถุต่าง ๆ ที่เป็นผลผลิตของมนุษย์

ความสำคัญของความรู้

มนุษยชาติต้องพึ่งพาอาศัยความรู้และการประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อการดำรงและจรรโลงอารยธรรมของตนมาช้านาน ความสำคัญของความรู้ที่มีต่อมวลมนุษยชาติ แบ่งออกเป็น 4 ประการ ได้แก่ (พัฒนา กิติอาษา. 2548: ออนไลน์)

1. ความรู้เป็นมรดกร่วมของมนุษย์
2. ความรู้เป็นเรื่องของสังคม ไม่ใช่ปัจเจกบุคคล
3. ความรู้เป็นผลผลิตของระบบการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม
4. ความรู้ควบคู่กับอำนาจ

ประเภทของความรู้

สุวรรณ เจริญเสาวภาคย์ ได้แบ่งประเภทของความรู้ เป็น 2 ประเภท ดังนี้ (สุวรรณ เจริญเสาวภาคย์. 2548: ออนไลน์)

1. ความรู้ที่ชัดแจ้ง (Explicit knowledge) เช่น เอกสาร กฎ ระเบียบ วิธีปฏิบัติงาน ระบบ สื่อต่าง ๆ (วีซีดี ดีวีดี เทป อินเทอร์เน็ต)
2. ความรู้ที่อยู่ในตัวคน (Tacit Knowledge) เช่น ทักษะ ประสบการณ์ พรสวรรค์ ความคิด

มาตรฐานการศึกษาที่เกี่ยวกับความรู้ความสามารถของผู้เรียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้กำหนดมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับนักเรียนให้มีความรู้ความสามารถ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545ก: 34-37)

มาตรฐานที่ 4 นักเรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มี
 วิจารณ์ญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ ไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์
 ตัวบ่งชี้

1. ผู้เรียนมีทักษะในการคิดวิเคราะห์
2. ผู้เรียนมีทักษะในการคิดสังเคราะห์
3. ผู้เรียนมีทักษะในการมีวิจารณ์ญาณและคิดไตร่ตรอง
4. ผู้เรียนมีทักษะในการมีความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ

มาตรฐานที่ 5 นักเรียนมีความรู้และมีทักษะที่จำเป็นในการเรียนรู้ตามหลักสูตร
 ตัวบ่งชี้

1. ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ระดับ 3-4 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาภาษาไทย
 ในระดับ ป.3, 6
2. ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ระดับ 3-4 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์
 ในระดับ ป.3, 6
3. ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ระดับ 3-4 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์
 ในระดับ ป.3, 6
4. ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ระดับ 3-4 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา ศาสนา
 และวัฒนธรรม ในระดับ ป.3, 6
5. ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ระดับ 3-4 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาสุขศึกษาและ
 พลศึกษา ในระดับ ป.3, 6
6. ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ระดับ 3-4 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาศิลปะ ในระดับ
 ป.3, 6
7. ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ระดับ 3-4 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาการงานอาชีพ

ในระดับ ป.3, 6

8. ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ระดับ3-4 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาภาษาต่างประเทศ ในระดับ ป.3, 6

มาตรฐานที่ 6 นักเรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

ตัวบ่งชี้

1. ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นสนใจใฝ่รู้และเรียนรู้จากสิ่งต่าง ๆ อย่างมีเหตุผล
2. ผู้เรียนรักการอ่านและสามารถค้นคว้าหาความรู้จากห้องสมุดและสิ่งต่าง ๆ ทั้งในและนอกสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

3. ผู้เรียนพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้กล่าวถึง ความรู้ความสามารถของผู้เรียนดังนี้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. 2546: 26-27)

1. ผู้เรียน มีทักษะในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ มีทักษะในการเรียนรู้ ใช้เทคโนโลยีแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง มีทักษะในการใช้ภาษาในการสื่อสาร รักการทำงานและมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพ

2. ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านเกณฑ์ตามที่หลักสูตรและสถานศึกษากำหนด

3. คุณภาพของผู้เรียนเป็นที่ยอมรับของสังคม

สรุปได้ว่า ผู้เรียนที่มีความรู้ความสามารถเป็นผู้ที่มีทักษะในการคิด วิเคราะห์ สร้างสรรค์ ใช้เทคโนโลยีแสวงหาความรู้ รักการอ่าน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านเกณฑ์ตามที่หลักสูตรและสถานศึกษากำหนดและเป็นที่ยอมรับของสังคม

4. มโนทัศน์

มโนทัศน์ เป็นความคิดรวบยอดที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เมื่อพูดถึงมโนทัศน์ที่มีต่อเรื่องต่าง ๆ อาจใช้คำแทนว่า แนวคิด, ความคิด, ความคิดเห็น, ความคิดรวบยอด หรือทับศัพท์ภาษาอังกฤษว่า คอนเซ็ปต์ (Concept) (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. 2546: คำนำ)

4.1 ความหมาย ความสำคัญของมโนทัศน์

นักการศึกษาและนักวิชาการ ได้ใช้คำ “สิ่งกับ” “มโนทัศน์” “ความคิดรวบยอด” “มโนคติ” และ “มโนมติ” (จิรวรรณ ธีระกานต์. 2526: 11; อ้างอิงจาก ทบวงมหาวิทยาลัย. 2525: 28) ในที่นี้ผู้วิจัยขอใช้คำว่า มโนทัศน์

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2546: 3) ได้ให้ความหมายว่า มโนทัศน์ หมายถึง การคิดถึง หรือจินตนาการถึงบางสิ่ง: การเกิดแนวคิดหรือเกิดความเข้าใจต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งในความคิด

สุวิทย์ มูลคำ (2547: 10) ได้ให้ความหมายว่า มโนทัศน์ หมายถึง ความคิด ความเข้าใจที่สรุปเกี่ยวกับการจัดกลุ่มสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือเรื่องหนึ่งที่เกิดจากการสังเกตหรือได้รับประสบการณ์เกี่ยวกับสิ่งนั้นหรือเรื่องนั้น

สุนีย์ มุมบ้านเช่า (2547: 12) ได้ให้ความหมายว่า มโนทัศน์ หมายถึง แนวความคิดของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งเกิดจากผลของการสรุปรวมความคิด ความเข้าใจ การรับรู้ ตลอดจนถึงประสบการณ์ของบุคคลผู้นั้นในสิ่งนั้น หรือเรื่องนั้น

จากการศึกษาความหมายของมโนทัศน์ดังกล่าว สรุปได้ว่า มโนทัศน์ หมายถึง ความเข้าใจ การคิดถึงหรือจินตนาการของบุคคลเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ตามที่ได้รับรู้ หรือได้รับประสบการณ์จากสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้น

4.2 ความสำคัญ ลักษณะของมโนทัศน์

มโนทัศน์ เป็นพื้นฐานสำคัญในการเรียนรู้และการดำรงชีวิตของคน คนต้องสร้างมโนทัศน์อยู่เสมอตรวจสอบเท่าที่มีสิ่งเร้ามาปะทะประสาทสัมผัส ทำให้เกิดการรับรู้ และเมื่อคนเกิดความคิดรวบยอดในสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้จะเป็นประโยชน์ดังนี้ (ภัทราภรณ์ พิทักษ์ธรรม. 2543: 23; อ้างอิงจาก Bruner: 1957. Studies in Cognitive Growth)

1. ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีระบบไม่สับสน เรียนรู้ได้ง่าย ไม่ยุ่งยาก
2. ทำให้เกิดความประหยัดที่ไม่ต้องเรียนเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้มากเกินไปจนจำเป็น
3. ทำให้สามารถนำความรู้ไปใช้ได้กว้างขวาง สร้างเสริมความรู้ได้มากขึ้น

และเร็วขึ้น

ลักษณะของมโนทัศน์

มโนทัศน์ ประกอบด้วยลักษณะสำคัญต่อไปนี้ (ภัทราภรณ์ พิทักษ์ธรรม. 2543: 22)

1. นามธรรม ความซื่อสัตย์ ความยุติธรรม ความสวยงาม ฯลฯ มโนทัศน์เหล่านี้เป็นสัญลักษณ์ของหมวดหมู่แห่งความคิดใหม่ ซึ่งเป็นความเข้าใจอยู่ทั่วไปในสังคม
2. การสรุปรวบยอดจากลักษณะทั่ว ๆ ไป มโนทัศน์อาจเป็นความเข้าใจอันกว้างขวางที่เรามีต่อกลุ่มหรือหมู่ของสิ่งของ คน สัตว์ หรือความคิดที่จัดไว้ในประเภทเดียวกัน
3. การแยกแยะให้เห็นข้อแตกต่าง คือ มโนทัศน์ที่แสดงให้เห็นว่าสิ่งนั้นต่างไปจากสิ่งอื่น ๆ โดยการแยกลักษณะให้เห็นความแตกต่างระหว่างกันและกัน
4. ผลจากประสบการณ์ มโนทัศน์เป็นผลจากประสบการณ์ การเรียนรู้ การรับรู้ ฉะนั้นมโนทัศน์ของแต่ละบุคคลในสิ่งเดียวกันอาจแตกต่างกันได้

สุวิทย์ มูลคำ (2547: 12) ได้กล่าวถึงลักษณะของมโนทัศน์ ดังนี้

1. มโนทัศน์เป็น “ความคิดรวบยอด” ซึ่งเป็นการสรุปความของสิ่งต่าง ๆ เป็นหมวดหมู่ เพื่อนำไปใช้ตีความและทำความเข้าใจข้อมูลในรูปแบบต่าง ๆ
2. มโนทัศน์เป็นการรวมกันของ “ลักษณะร่วม” ของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ที่ทำให้สามารถอยู่ในหมวดหมู่เดียวกัน
3. มโนทัศน์เปรียบเสมือนตาข่ายเชื่อมโยงข้อมูลต่าง ๆ ของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง
4. มโนทัศน์ถูกกำหนดภายใต้อิทธิพลบริบทแวดล้อม

หน้าที่ของมโนทัศน์

มโนทัศน์มีความสำคัญมากในการกำหนดความเป็นมนุษย์เพราะมโนทัศน์มีหน้าที่ในการทำความเข้าใจและใช้เหตุผล โดยทำหน้าที่สำคัญดังนี้ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2546: 58-68)

1. มโนทัศน์สร้าง “กรอบต้นแบบ” และ “ข้อสมมติ” เพื่อเข้าใจสิ่งรอบตัว สมองจะทำหน้าที่สร้างกรอบมโนทัศน์เกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ และเก็บบันทึกไว้ เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับสร้างข้อสมมติให้กับสิ่งต่าง ๆ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการให้เหตุผล การระลึกถึง การคาดคะเน และการรู้ว่าจะต้องทำอะไรต่อไป ฉะนั้นกรอบมโนทัศน์ของเราจะส่งผลกระทบต่อสิ่งที่เราทำ
2. มโนทัศน์ “สร้างเลนส์” ในการมองโลก มโนทัศน์ต้นแบบที่สมองเก็บบันทึกไว้ในความทรงจำ จะทำหน้าที่เป็นตัวเปรียบเทียบกับข้อมูลใหม่ ๆ ที่ประสาทสัมผัสรับเข้ามาเพื่อทำความเข้าใจสิ่งนั้น สามารถตัดสินใจได้ว่าสิ่งนั้นคืออะไร ทำให้ต้องรู้อะไรจะทำต่อไปและช่วยทำให้ดำรงชีวิตและทำสิ่งต่าง ๆ ได้ภายใต้กฎระเบียบของสังคมและยังช่วยให้มีมุมมองและทัศนคติต่อเรื่องต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

ดังนั้นมโนทัศน์ต้นแบบที่เรามีจึงเปรียบได้กับ “เลนส์” ของแว่นตาที่เราสวมไว้ในความคิดของเรา เมื่อเรามองสิ่งต่าง ๆ เราก็จะมองผ่านเลนส์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นซึ่งการมองของแต่ละคนก็จะต่างกันขึ้นอยู่กับมโนทัศน์ต้นแบบที่เรามีและเก็บบันทึกไว้

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยภายในประเทศ

กัลยา สุวรรณรอด (2537: บทคัดย่อ) ศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบความมีวินัยในตนเอง โดยแยกตามเพศ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่าองค์ประกอบความมีวินัยในตนเองของนักเรียนที่ชัดเจนเพียง 6 องค์ประกอบ คือ ความรับผิดชอบ ความเชื่อมั่นในตนเอง ความซื่อสัตย์ การตรงต่อเวลา ความเป็นผู้นำและความอดทน

มนตรี ศรีเพชร (2546: บทคัดย่อ) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง การศึกษาการปฏิบัติงาน วิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ปทุมธานี พบว่า การปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียน ประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้นตามความเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน 1) ด้านการเรียนการสอน พบว่า โรงเรียนมีปัญหาขาดแคลนบุคลากรทำให้เกิดปัญหาการจัดครูเข้าชั้นเรียนไม่ครบชั้น ครูสอนมากกว่าหนึ่งชั้นเรียน ครูขาดทักษะการสอนแบบบูรณาการ ครูมีภาระหน้าที่มากทำให้สอนได้ไม่เต็มที่ ครูขาดความรู้เฉพาะทาง ไม่สามารถสอนได้ทุกวิชา 2) ด้านวัสดุสื่อประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน พบว่า โรงเรียนมีปัญหาขาดแคลนงบประมาณในการจัดซื้อและจัดทำสื่อการเรียนการสอน โรงเรียนไม่มีระบบการจัดเก็บบำรุงรักษา และนำไปใช้

ฝ่ายแผนงานและงบประมาณ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม (2541: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัย พบว่า ครูและผู้บริหารโรงเรียน เห็นด้วยกับรูปแบบการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก ในระดับมาก จำนวน 3 รูปแบบ คือ 1) เครือข่ายโรงเรียนศูนย์ปฏิรูปการศึกษา คือการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนแม่เหล็ก เพื่อให้นักเรียน โดยเฉพาะชั้น ป.4-6 จากโรงเรียนที่อยู่ใกล้เคียงมาเรียนที่โรงเรียนศูนย์ปฏิรูปการศึกษา 2) เครือข่ายวิทยากร คือ การจัดโรงเรียนประถมศึกษาทั่วไปที่มีศักยภาพและความพร้อมในวิทยากร สาขาต่าง ๆ เพื่อพัฒนาให้เป็นแม่ข่ายทางวิชาการให้แก่โรงเรียนลูกข่าย 3) การยุบรวมหรือเลิกล้มโรงเรียน คือการนำนักเรียนจากโรงเรียนขนาดเล็กที่มีความเหมาะสมจะรวมได้มารวมกับโรงเรียนใกล้เคียง โดยสนับสนุนค่าพาหนะเดินทาง ตามลำดับ

อัมพร แต่เกษม (2540: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์องค์ประกอบ คุณลักษณะทางมนุษย์สัมพันธ์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในสังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานครโดยรวมและจำแนกตามเขตการแบ่งพื้นที่ของกรุงเทพมหานคร พบว่า องค์ประกอบ คุณลักษณะทางมนุษย์สัมพันธ์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยรวมมี 3 องค์ประกอบคือ ความใจกว้าง ความเห็นอกเห็นใจและความรับผิดชอบ

สุริยัน พลตื้อ (2540: ออนไลน์) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การดำเนินการตามยุทธศาสตร์หลัก ของการปฏิรูปการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัย พบว่า ยุทธศาสตร์การใช้กระบวนการพัฒนางาน โรงเรียนขนาดเล็กและขนาดใหญ่ ดำเนินการตามยุทธศาสตร์อยู่ในระดับมาก ส่วนโรงเรียนขนาดกลาง ดำเนินการอยู่ในระดับปานกลาง สิ่งที่ดำเนินการเหมือนกันทุกขนาดโรงเรียน คือ จัดให้ความรู้และส่งครูอาจารย์เข้ารับการอบรม

เกี่ยวกับวิธีการทำงานใหม่ ๆ และสิ่งที่โรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลาง ดำเนินการเหมือนกัน คือ ให้ครูอาจารย์เสนอแนวทางการทำงาน และแสดงความคิดเห็นต่อกระบวนการทำงานที่เลือกใช้

สุทัศน์ ประสานธนสุวรรณ (2541: บทคัดย่อ) ได้ศึกษา การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก: ศึกษากรณีการยุบรวมโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอพัว จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผู้บริหาร ครูผู้สอนโรงเรียนหลักและโรงเรียนยุบรวมส่วนใหญ่เห็นด้วยกับนโยบายการยุบรวมโรงเรียนขนาดเล็ก ประโยชน์ที่ได้รับจากการยุบรวมโรงเรียนขนาดเล็กได้แก่ การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพสูงขึ้น การแก้ไขปัญหาการขาดครู ขวัญและกำลังใจของครูดีขึ้น นักเรียนมีสังคมที่เปิดกว้างขึ้น การใช้งบประมาณและทรัพยากรที่คุ้มค่า ประชาชนร่วมกิจกรรมของโรงเรียนมากขึ้น และอัตราส่วนนักเรียนต่อครู นักเรียนต่อห้องของโรงเรียนยุบรวมมีต่ำ เมื่อรวมแล้วอัตราส่วนโดยทั่วไปเพิ่มขึ้น

วิรัตน์ ไวยกุล; และบรรเทา อุทัยทัศน์ (2541: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสถานภาพครอบครัวและทัศนะของผู้ปกครองเกี่ยวกับการศึกษาของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในเขตเมืองเชียงใหม่ พบว่า ผู้ปกครองส่วนใหญ่ส่งเด็กเข้าเรียนโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก เพราะเห็นว่าสะดวกในการเดินทางและมีค่าใช้จ่ายน้อย มีชื่อเสียงดี มีระเบียบวินัย วิชาการดี และพอใจกับผลงานของโรงเรียนเกือบทุกด้าน แต่ก็มีความต้องการให้โรงเรียนปรับปรุงด้านอุปกรณ์การเรียนการสอน และเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ การจัดสนามเด็กเล่น และสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของนักเรียน การรักษาความสะอาดห้องน้ำและบริเวณโรงเรียน และการจัดสอนดนตรีไทย

จันทรา พวงยอด (2543: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนพุทธจักรวิทยา โดยใช้กิจกรรมและเทคนิคการประเมินผลจากสภาพจริง ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีความรับผิดชอบด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียนสูงขึ้นในทุกสัปดาห์

ปรีชา บุญณะโชติ (2543: 59) ได้ศึกษาคุณสมบัติของอาจารย์ที่พึงประสงค์ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร อาจารย์และผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนสาธิตมัธยมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยในตะวันออกเฉียงเหนือ คุณสมบัติของอาจารย์โดยภาพรวมอยู่ในระดับสำคัญมากทุกคุณสมบัติส่วนตัว ในด้านคุณสมบัติที่สำคัญมากที่สุดคือ การประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ รองลงมาคือการใส่ใจศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ คุณสมบัติที่สำคัญมากที่สุดคือ การรับผิดชอบต่อหน้าที่การงาน และการมีความซื่อสัตย์สุจริต

กนกวรรณ วิวัฒน์ธนศิษฐ์ (2545: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาองค์ประกอบคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยม 1 องค์ประกอบ คือ จริยธรรม เมื่อเปรียบเทียบ

คุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมแต่ละด้านของนักเรียนชายและนักเรียนหญิง พบว่าด้านความเมตตา กรุณาเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ด้านวินัยและความรับผิดชอบ ด้าน ความรับผิดชอบ ด้านประหยัด ไม่แตกต่างกัน

วิไลพร สุยยอย (2545: 61-62) ได้ศึกษาเรื่อง คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูสังคมศึกษา ตามทัศนะของผู้ปกครอง ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น: กรณีศึกษาอำเภอท่าวัง จังหวัดเลย พบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูด้านบุคลิกภาพ นักเรียนส่วนใหญ่เห็นด้วยในระดับมากที่สุด และเห็น ด้วยระดับมากเรียงลำดับคือหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใส เป็นมิตร รักงานสอนและรักสถาบันที่ตนสอนอยู่

ธิดา เลิศพรประสพโชค (2546: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของ นักเรียนโรงเรียนวัดดอนเมือง (ทหารอากาศอุทิศ) สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า คุณลักษณะความ รับผิดชอบ วินัย กตัญญู และด้านจิตใจเป็นประชาธิปไตย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 และความรับผิดชอบ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 กับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 กับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ปรากรม พงศาปาน (2546: 62-63) ได้ศึกษาปัญหาและอุปสรรคจากนโยบายการรวม โรงเรียนขนาดเล็ก ของโรงเรียนอนุบาลสันทรายและโรงเรียนบ้านดง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ประชากร กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยระดับปานกลาง ในการรวมโรงเรียนขนาดเล็กซึ่งเป็นนโยบายของ กระทรวงศึกษาธิการ และมีความเห็นด้วยระดับมาก ในการรวมโรงเรียนมีการวางแผนดำเนินงานอย่าง มีประสิทธิภาพ สิ่งที่ค้นพบใหม่จากการศึกษาด้วยการสังเกตสภาพตามความเป็นจริง เมื่อเทียบกับ ความพร้อมการถ่ายโอนขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นแล้ว พบว่าองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นสันทราย ยังไม่มีความพร้อม อันเนื่องมาจากสาเหตุ 1) งบประมาณในการบริหารจัดการไม่เพียงพอ เนื่องจาก เก็บภาษีได้น้อยและประชากรมีรายได้ต่ำ 2) ขาดบุคลากรที่มีความพร้อมในด้านการศึกษาและการ บริหารจัดการ 3) บุคลากรมีคุณสมบัติทางการศึกษาต่ำในการบริหารจัดการ 4) การส่งเสริม การศึกษาให้ประชากรมีอาชีพอิสระมีน้อยมาก

สุจิตตรา สิงหาร (2547: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบความสามารถในการใช้ ภาษาอังกฤษและพฤติกรรมด้านความมีระเบียบวินัยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการสอน แบบมุ่งประสบการณ์ภาษา (รูปแบบที่ 1) กับการสอนตามคู่มือครู พบว่า ความสามารถในการใช้ ภาษาอังกฤษและพฤติกรรมด้านความมีระเบียบวินัยของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษและ พฤติกรรมด้านความมีระเบียบวินัยของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนและหลังการทดลอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

พิธาน พื้นทอง (2548: บทคัดย่อ) ได้ศึกษา ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพ โรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลจากการศึกษาในระยะต่าง ๆ พบว่า

ระยะที่ 1 ผลการศึกษาความคาดหวังของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ด้านโครงสร้าง โรงเรียนมีการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพ โดยระดมทรัพยากรจากภาครัฐและเอกชน มาใช้ในการจัดการศึกษาเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน องค์กรและสถาบันต่าง ๆ ในการควบคุม กำกับ ดูแล ตรวจสอบ ประเมิน ประสิทธิภาพ ประสิทธิผลและส่งเสริมให้กรรมการสถานศึกษา ทำหน้าที่กำกับ ส่งเสริมสนับสนุนการบริหาร การศึกษา ด้านคน โรงเรียนมีส่วนส่งเสริม สนับสนุนให้บุคลากร ปฏิบัติงานเป็นไปตามมาตรฐานครู และบุคลากรทางการศึกษา และจรรยาบรรณวิชาชีพครู โดยยึดหลักการกระจายอำนาจ การมีส่วนร่วม ในการตรวจสอบคุณภาพของงานและสิทธิประโยชน์ที่เป็นธรรม สร้างขวัญกำลังใจให้บุคลากร มีการ ระดมทรัพยากรในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและมีการยกย่องเชิดชูเกียรติผู้ที่ส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษา ด้านเทคโนโลยี โรงเรียนมีการระดมทุนเพื่อจัดหา ผลิตภัณฑ์ พัฒนาเทคโนโลยี นำเทคโนโลยีมาใช้นักเรียนให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องอย่างมีประสิทธิภาพ มีการติดตาม ตรวจสอบการใช้เทคโนโลยี ด้านงาน โรงเรียนมีการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับ ความ ต้องการของนักเรียนและท้องถิ่น

ระยะที่ 2 พบศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามความ คาดหวังของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ในภาพรวมมีผลการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีเพียงด้านเทคโนโลยี เท่านั้นที่มีระดับปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านที่เหลือ คือด้านโครงสร้าง ด้านคน และด้านงาน อยู่ในระดับมากทั้งหมด

ระยะที่ 3-4 พบข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจากผู้ที่มีส่วนได้เสีย เพื่อพัฒนาศักยภาพ การศึกษา โรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ

1. การจัดโครงสร้างระบบงานของโรงเรียนที่มีขนาดเล็กลงจะมีโครงสร้างซึ่ง ยืดหยุ่นมากขึ้นแตกต่างจากโครงสร้างระบบราชการ (Bureaucracy) ในโรงเรียนทั่วไปที่มี ขนาดใหญ่ กว่า ซึ่งจะมีการมอบหมายงานให้บุคลากรตามความรู้ความสามารถ ในขณะที่โรงเรียนขนาดเล็ก โครงสร้างจะเป็นแบบยืดหยุ่นมากขึ้น การที่โรงเรียนขนาดเล็กจะทำให้ความเป็นระบบราชการลดลง การจัดโครงสร้างการทำงานจะแบ่งงานกันทำตามสถานการณ์
2. รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก จะต้องมีความโปร่งใส สามารถ ตรวจสอบได้

3. การจำแนกงานภายในโรงเรียน ควรแยกเป็นงานจำเป็นที่ต้องทำด้วยตนเอง และงานที่ไม่สำคัญจำเป็น

4. ข้อจำกัดด้านงบประมาณ เนื่องจากว่างงบประมาณที่จัดสรรให้โรงเรียนขนาดเล็กไม่เพียงพอต่อการปรับปรุงพัฒนาโรงเรียน จะต้องมีการประสานงานอย่างใกล้ชิด เพื่อให้ชุมชนช่วยระดมทุนทรัพย์ แรงงาน ทั้งนี้เน้นการมีส่วนร่วม

5. การพัฒนาบุคลากรโรงเรียนขนาดเล็ก ต้องส่งเสริมให้ผู้บริหารและครูเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง ส่งเสริมพัฒนาให้มีความรู้ความสามารถ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ในการทำงานร่วมกัน

6. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้บริหารและครูมีขวัญกำลังใจ โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ให้ความช่วยเหลือส่งเสริมสนับสนุนในเรื่อง การจัดสรรงบประมาณให้โรงเรียนจ้างครูช่วยสอน แก้ปัญหาครูไม่ครบชั้น จัดสรรวงเงินที่ใช้พิจารณาความดีความชอบให้โรงเรียนขนาดเล็กเป็นกรณีพิเศษ การประเมินผลงานควรคำนึงถึงขนาดโรงเรียนและเน้นคุณภาพเป็นสำคัญ

7. ส่งเสริมสนับสนุนให้โรงเรียนจัดหา ผลิตและใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย ใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งภายในภายนอกตลอดจนการให้บริการหนังสือแบบเรียนและอุปกรณ์การเรียนการสอน เพื่อการเรียนการสอนหลาย ๆ รูปแบบ โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม ในการบริหารจัดการ ติดตามตรวจสอบและประเมินการใช้สื่อ

8. การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนขนาดเล็ก มีข้อจำกัดหลายด้าน การจัดการเรียนการสอนมีการเปลี่ยนรูปแบบจาก 1 คน ต่อ 1 ชั้นเรียน มาเป็นการเรียนการสอนแบบกลุ่มย่อยหรือรายบุคคลมากขึ้น จึงต้องมีการฝึกอบรมครูให้เกิดความรู้ความเข้าใจ เกิดทักษะ สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างหลากหลาย และบูรณาการหลักสูตรและวิธีการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมตามศักยภาพของโรงเรียน

5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

โอเดน (นภาพรรณ จินตชิน. 2546: 29; อ้างอิงจาก Oden. 1972: 194) ได้ศึกษาบุคลิกลักษณะของครูที่ได้รับการประเมินว่า เป็นผู้ที่มีประสิทธิภาพในการสอน จากนักเรียน ครู และครูใหญ่ในโรงเรียนมัธยมประจำจังหวัด โดยให้นักเรียนและครูในโรงเรียนเลือกครูที่ตนเห็นว่ามีประสิทธิภาพมากที่สุด จำนวน 5 คน จากครูทั้งโรงเรียนผลการศึกษาพบว่า ครูที่มีประสิทธิภาพนั้นเป็นคนขยัน สุขุม เยือกเย็นมีความสามารถในการตอบสนองดี ทะเยอทะยาน เคร่งขรึม ทำงานว่องไว และรักษาเอกลักษณ์ของครูไว้ได้

แคลเดอร์อน (Calderon. 1989: 2512-A) ได้ศึกษาเรื่อง คุณลักษณะของครูที่สอนดี

เยี่ยมในทหรณะของนักเรียน เพื่อนครูและผู้บริหารโรงเรียนในเขตวิทยาลัยชุมชนลอสแอนเจลีส (Los Angeles Community College) ผลการวิจัยพบว่า นักเรียน ครู และผู้บริหารโรงเรียนมีความเห็นตรงกันเกี่ยวกับคุณภาพหรือคุณลักษณะที่ดี 3 ลักษณะคือ ลักษณะการสอนดี ลักษณะเกี่ยวกับบุคลิกภาพที่ดีและลักษณะที่เกี่ยวกับอาชีพครู

เซทลิฟ (Setliff. 1990: บทคัดย่อ) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง ระบบการประเมินประสิทธิภาพของครูเกี่ยวกับบรรยากาศในโรงเรียนขนาดเล็ก การศึกษาค้นคว้าออกแบบเพื่อประเมินหรือวัด การรับรู้หรือความเข้าใจของครูเกี่ยวกับความถูกต้องของระบบการประเมินครู ผลกระทบต่อบรรยากาศโรงเรียน 6 แห่งในเท็กซัส ใช้ระบบประเมิน TTAS (Texas Teacher Appraisal System) โดยแบบสอบถามมีผลต่อการกำหนดการรับรู้ การมีส่วนร่วมของครูเกี่ยวกับผลกระทบของระบบการประเมินครูในบรรยากาศโรงเรียนของเขา ในการศึกษาครั้งนี้ สัมภาษณ์ครู 20 คน และมากกว่า 400 ตอบแบบสอบถาม ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏว่า ครูรับรู้วาระบบการประเมินครูไม่ยุติธรรม จะทำให้บรรยากาศโรงเรียนไม่ดีนอกจากนี้ครูยังรับรู้ว่าการเสียหายต่อบรรยากาศของโรงเรียนโดยระบบการประเมิน ส่งผลกระทบในแง่ลบต่อความสัมพันธ์ การทำงานในเขตพื้นที่ ความสัมพันธ์การทำงานเป็นอันตรายรวมทั้งความสัมพันธ์ของครูในเขตพื้นที่ ระหว่างครูกับครู และระหว่างครูกับการบริหารในเขต

แฮนกิน (Hankin. 1991: 3044-A) ได้ศึกษาเรื่องการวิเคราะห์เกณฑ์ที่คณะกรรมการการศึกษาของกรุงนิวยอร์ก ใช้ในการตัดสินความสามารถของครูเพื่อทำสัญญาจ้างครู จากปี ค.ศ. 1958 - 1986 โดยศึกษาจากรายงานการประเมินผลของกรมการศึกษาในนิวยอร์ก ผลการวิจัยพบว่าครูที่มีความสามารถและเหมาะสมที่จะจ้างทำการสอนจะต้องประกอบด้วยสุขภาพต้องมีความสมบูรณ์แข็งแรง รู้และเข้าใจบทบาทของตนเอง มีความรู้เกี่ยวกับการสอน รับผิดชอบ มีความสัมพันธ์อันดีระหว่างครูด้วยกัน ผู้บริหาร กรรมการโรงเรียนและผู้ปกครอง รู้จักปรับปรุงและพัฒนาตนเองอยู่เสมอ

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ที่กล่าวมานั้น โรงเรียนขนาดเล็กมีปัญหาหลายด้าน เช่น การขาดแคลนบุคลากร ขาดแคลนงบประมาณในการจัดซื้อและจัดทำสื่อการเรียนการสอน อย่างไรก็ตามโรงเรียนขนาดเล็กเป็นองค์การที่สำคัญในการพัฒนาคนและชุมชน สภาพแวดล้อมส่งผลกระทบต่อบุคลิกภาพของนักเรียนทั้งด้านความเป็นเลิศทางวิชาการและควมมีระเบียบวินัย อาคารสถานที่ สื่อ/อุปกรณ์เทคโนโลยีที่เหมาะสมจะเอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียน คุณสมบัติของครูที่สำคัญคือ การประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ การใฝ่ใจศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ การรับผิดชอบต่อหน้าที่การงาน การสอนดี และมีบุคลิกภาพที่ดี คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนมีองค์ประกอบ คือ ความรับผิดชอบ ความเชื่อมั่นในตนเอง ความซื่อสัตย์ การตรงต่อเวลา ความเป็นผู้นำและความรู้ความสามารถนักเรียนเป็นคุณลักษณะที่สังคมพึงประสงค์

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ได้จัดลำดับขั้นตอนการศึกษาไว้ดังต่อไปนี้

1. การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 17 คน ครู จำนวน 80 คน นักเรียนชั้นอนุบาลถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 1,456 คน ผู้แทนชุมชน ได้แก่ ผู้ปกครองจำนวน 1,456 คน และคณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 153 คน รวม 3,065 คน จากโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 17 โรงเรียนในอำเภองครักษ์ จังหวัดนครนายก

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงสำหรับการสัมภาษณ์จำนวน 7 คน ครูจำนวน 33 คน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 81 คน และผู้แทนชุมชนจำนวน 94 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ ที่ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาขึ้น เพื่อสอบถามเกี่ยวกับมโนทัศน์ของครู นักเรียน และผู้แทนชุมชนต่อโรงเรียนขนาดเล็ก ในอำเภองครักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก มี 4 ฉบับ คือ

ฉบับที่ 1 แบบสอบถามสำหรับครู

เป็นแบบสอบถามมโนทัศน์ของครูต่อโรงเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก อำเภองครักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก ใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสภาพทั่วไป ด้านคุณลักษณะของครู และด้านคุณลักษณะของผู้เรียน โดยแบ่งสอบถามออกเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 แบบสอบถามมโนทัศน์ของครูต่อโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 85 ข้อ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ของ ลิเคอร์ท (Likert) ได้แก่ ระดับความเป็นจริงมาก ค่อนข้างมาก ปานกลาง ค่อนข้างน้อย และน้อย

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับปัญหา ความต้องการ และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับโรงเรียนขนาดเล็ก ในอำเภองครักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก ใน 3 ด้าน ได้แก่ด้านสภาพทั่วไป ด้านคุณลักษณะของครู และด้านคุณลักษณะของผู้เรียน ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบปลายเปิด

ฉบับที่ 2 แบบสอบถามสำหรับนักเรียน

เป็นแบบสอบถามมโนทัศน์ของนักเรียนต่อโรงเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก อำเภองครักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก ใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสภาพทั่วไป ด้านคุณลักษณะของครู และด้านคุณลักษณะของผู้เรียน โดยแบ่งสอบถามออกเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 แบบสอบถามมโนทัศน์ของนักเรียนต่อโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 45 ข้อ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ ได้แก่ ระดับความเป็นจริงมาก ปานกลาง และน้อย

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับปัญหา ความต้องการ และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภองครักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก ใน 3 ด้าน ได้แก่ด้านสภาพทั่วไป ด้านคุณลักษณะของครู และด้านคุณลักษณะของผู้เรียน ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบปลายเปิด

ฉบับที่ 3 แบบสอบถามสำหรับผู้แทนชุมชน

เป็นแบบสอบถามมโนทัศน์ของผู้แทนชุมชนต่อโรงเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก อำเภองครักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก ใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสภาพทั่วไป ด้านคุณลักษณะของครู และด้านคุณลักษณะของผู้เรียน โดยแบ่งสอบถามออกเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 แบบสอบถามมโนทัศน์ของผู้แทนชุมชนต่อโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 45 ข้อ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ของ ลิเคอร์ท (Likert) ได้แก่ ระดับความเป็นจริงมาก ค่อนข้างมาก ปานกลาง ค่อนข้างน้อย และน้อย

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นผู้แทนเกี่ยวกับปัญหา ความต้องการ และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับโรงเรียนขนาดเล็ก ในอำเภองครักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก ใน 3 ด้าน ได้แก่ด้านสภาพทั่วไป ด้านคุณลักษณะของครู และด้านคุณลักษณะของผู้เรียน ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบปลายเปิด

ฉบับที่ 4 แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา

เป็นแบบสัมภาษณ์มีโนทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาต่อการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก
อำเภอองครักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก ใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสภาพทั่วไป ด้าน
คุณลักษณะของครู และด้านคุณลักษณะของผู้เรียน

การสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา ได้ดำเนินการโดยศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลมีโนทัศน์ของ
ครู นักเรียน และผู้แทนชุมชน ในด้านสภาพทั่วไป คุณลักษณะของครูและคุณลักษณะของนักเรียน
แล้วนำประเด็นของด้านที่มีโนทัศน์อยู่ในระดับความเป็นจริงปานกลาง ค่อนข้างน้อย และน้อยมา
สัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อหาแนวทางการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก

3. ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพของเครื่องมือ

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามขึ้นเอง โดยดำเนินการสร้างแบบสอบถามตาม
ลำดับ ดังนี้

1. ศึกษาตำรา เอกสาร และผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนขนาดเล็ก แล้วนำมา
ประมวลเป็นแนวคิดในการสร้างคำถามและนิยามศัพท์เฉพาะ
2. สร้างแบบสอบถาม
3. นำแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์เพื่อตรวจสอบแก้ไข
4. นำแบบสอบถามที่สร้างไปหาคุณภาพของเครื่องมือ เพื่อหาค่าความเที่ยง (Validity)
โดยผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน (รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ใน
ภาคผนวก ข) พิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถาม โดย
ใช้เกณฑ์กำหนดคะแนนความคิดเห็นดังนี้ (ล้วน สายยศและอังคณา สายยศ. 2539: 248-249)

ให้ +1 ถ้าแน่ใจว่าข้อคำถามสอดคล้องกับเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ให้ 0 ถ้าไม่แน่ใจว่าข้อคำถามสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับเนื้อหาตามวัตถุประสงค์
ของการวิจัย

ให้ -1 ถ้าแน่ใจว่าข้อคำถามไม่สอดคล้องกับเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

จากนั้นบันทึกผลการพิจารณาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนในแต่ละข้อ นำไป
หาค่าดัชนีความเที่ยงตรงเชิงพินิจ หรือดัชนีความสอดคล้อง (IOC: Index of Congruence) แล้วเลือก
ข้อคำถามที่มีค่าตั้งแต่ระดับ .6 ขึ้นไป ซึ่งถือว่ามีความเที่ยงตรงและนำไปใช้ได้

5. นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไข นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ แล้วนำไปทดลองใช้ (Tryout) กับ ครู จำนวน 30 คน นักเรียน จำนวน 30 คน และผู้แทนชุมชน จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จากโรงเรียนในอำเภอเมืองและอำเภอปากพลี ได้แก่ โรงเรียนวัดบางหอย โรงเรียนวัดธรรมปัญญา โรงเรียนวัดเนินหินแร่ โรงเรียนบ้านกำแพงเศียร และโรงเรียนวัดสบกเขียว

6. นำแบบสอบถามแต่ละฉบับหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของ ครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ดังนี้

6.1 แบบสอบถาม ฉบับที่ 1 แบบสอบถามสำหรับครู ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .97 โดยด้านสภาพทั่วไป มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .94 ด้านคุณลักษณะของครู มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .95 ด้านคุณลักษณะของนักเรียน มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .94

6.2 แบบสอบถามฉบับที่ 2 แบบสอบถามสำหรับนักเรียน ได้ค่าความเชื่อมั่น ทั้งฉบับเท่ากับ .84 โดยด้านสภาพทั่วไป มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .74 ด้านคุณลักษณะของครู มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .82 ด้านคุณลักษณะของนักเรียน มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .80

6.3 แบบสอบถามฉบับที่ 3 แบบสอบถามสำหรับผู้แทนชุมชน ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ .96 โดยด้านสภาพทั่วไป มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .90 ด้านคุณลักษณะของครู มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .93 ด้านคุณลักษณะของนักเรียน มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .90

7. จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์แล้วนำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1. ขอนหนังสือรับรองและแนะนำตัวจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก เพื่อขอความร่วมมือไปยังโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

2. นำหนังสือแนะนำตัวจากผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก ถึงโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามจากผู้อำนวยการสถานศึกษา ครู นักเรียน และผู้ปกครอง

3. ผู้วิจัยนำแบบสอบถาม พร้อมหนังสือขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามไปเก็บข้อมูล ระหว่างวันที่ 3 เดือน มกราคม พ.ศ. 2549 ถึงวันที่ 18 เดือน มกราคม พ.ศ. 2549 โดย แจกแบบสอบถามให้แก่ กลุ่มตัวอย่าง ครู จำนวน 34 คน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 83 คน และผู้แทนชุมชน จำนวน 97 คน รวมทั้งหมด 224 คน จาก 17 โรงเรียน พร้อมทั้งชี้แจงให้ผู้ตอบ

แบบสอบถามเข้าใจ ได้รับแบบสอบถามกลับคืนจาก ครู 34 ฉบับ นักเรียน 83 ฉบับ และผู้แทนชุมชน 96 ฉบับ

5. การจัดการทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยจัดการทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

1. การจัดการทำข้อมูล

นำแบบสอบถามที่ได้กลับคืน มาตรวจสอบความสมบูรณ์ในการตอบ แล้วคัดเลือกฉบับที่สมบูรณ์ ได้แบบสอบถามสำหรับครู 33 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 97.00 แบบสอบถามสำหรับนักเรียน 81 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 97.59 และแบบสอบถามสำหรับผู้แทนชุมชน 94 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 96.90 นำมาตรวจให้คะแนนเป็นรายชื่อตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

1.1 แบบสอบถามฉบับที่ 1, 3 มโนทัศน์ของครูและผู้แทนชุมชนเกี่ยวกับโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภองครักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก ใน 3 ด้าน คือ ด้านสภาพทั่วไป ด้านคุณลักษณะของครู และด้านคุณลักษณะของนักเรียน นำมาตรวจให้คะแนนดังนี้

ให้คะแนน 1 เมื่อตอบในระดับความเป็นจริง น้อย

ให้คะแนน 2 เมื่อตอบในระดับความเป็นจริง ค่อนข้างน้อย

ให้คะแนน 3 เมื่อตอบในระดับความเป็นจริง ปานกลาง

ให้คะแนน 4 เมื่อตอบในระดับความเป็นจริง ค่อนข้างมาก

ให้คะแนน 5 เมื่อตอบในระดับความเป็นจริง มาก

1.2 แบบสอบถามฉบับที่ 2 มโนทัศน์ของนักเรียนเกี่ยวกับโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภองครักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก ใน 3 ด้าน คือ ด้านสภาพทั่วไป ด้านคุณลักษณะของครู และด้านคุณลักษณะของนักเรียน นำมาตรวจให้คะแนนดังนี้

ให้คะแนน 1 เมื่อตอบในระดับความเป็นจริง น้อย

ให้คะแนน 2 เมื่อตอบในระดับความเป็นจริง ปานกลาง

ให้คะแนน 3 เมื่อตอบในระดับความเป็นจริง มาก

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

แบบสอบถามมโนทัศน์ของครู นักเรียนและผู้แทนชุมชนต่อโรงเรียนขนาดเล็ก ในด้านสภาพทั่วไป ด้านคุณลักษณะของครู และด้านคุณลักษณะของนักเรียน วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน(S.D.) รายข้อและรายด้านและแปลความหมาย โดยพิจารณาตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ดังนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 - 1.49 หมายถึง ระดับความเป็นจริง อยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.50 - 2.49 หมายถึง ระดับความเป็นจริง อยู่ในระดับค่อนข้างน้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.50 - 3.49 หมายถึง ระดับความเป็นจริง อยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.50 - 4.49 หมายถึง ระดับความเป็นจริง อยู่ในระดับค่อนข้างมาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.50 - 5.00 หมายถึง ระดับความเป็นจริง อยู่ในระดับมาก

แปลความหมายของค่าเฉลี่ย โดยพิจารณาตามเกณฑ์ที่กำหนดให้สำหรับแบบสอบถาม

ฉบับที่ 2 แบบสอบถามสำหรับนักเรียน ดังนี้ (นายศรี แซ่ลิ่ม. 2548: 62)

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 - 1.49 หมายถึง ระดับความเป็นจริง อยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.50 - 2.49 หมายถึง ระดับความเป็นจริง อยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.50 - 3.00 หมายถึง ระดับความเป็นจริง อยู่ในระดับมาก

3. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1. สถิติพื้นฐาน

3.1.1 ค่าร้อยละ (Percentage)

3.1.2 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

3.2. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ

3.2.1 หาค่าดัชนีความสอดคล้อง $IOC = \frac{\sum R}{N}$

เมื่อ IOC แทนดัชนีความสอดคล้อง

$\sum R$ แทนผลรวมของความเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

N จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

3.2.2 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของ

ครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับมโนทัศน์ของครู นักเรียนและผู้แทนชุมชนที่มีต่อโรงเรียนขนาดเล็ก ในอำเภอองค์กรฯ สำนักงานเขตพื้นที่นครนายก ใน 3 ด้าน คือ ด้านสภาพทั่วไป ด้านคุณลักษณะของครู และคุณลักษณะของนักเรียน

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

$\bar{X}$ แทน ค่าเฉลี่ยของคะแนน (Mean)

S.D. แทน ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 3 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับมโนทัศน์ของครู นักเรียน และผู้แทนชุมชนที่มีต่อโรงเรียนขนาดเล็ก

ตอนที่ 3 ผลการสรุปความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับโรงเรียนขนาดเล็ก

ตอนที่ 4 ผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปได้ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยวิเคราะห์สถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง ดังแสดงผลการวิเคราะห์ในตาราง 3

ตาราง 3 จำนวนและร้อยละกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสถานภาพ

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
1. ผู้บริหาร	7	3.26
2. ครู	33	15.35
3. นักเรียน	81	37.67
4. ผู้แทนชุมชน	94	43.72
รวม	215	100.00

จากตาราง 3 แสดงว่า กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ผู้บริหาร จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 3.26 ครู จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 15.35 นักเรียน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 37.67 และผู้แทนชุมชน จำนวน 94 คน คิดเป็นร้อยละ 43.72 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับมโนทัศน์ของครู นักเรียน และผู้แทนชุมชนที่มีต่อโรงเรียนขนาดเล็ก

2.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับมโนทัศน์ของครูต่อโรงเรียนขนาดเล็ก จำแนกตามด้านสภาพทั่วไป ด้านคุณลักษณะของครู และคุณลักษณะของนักเรียน ดังแสดงผลการวิเคราะห์ในตาราง 4 - 7

ตาราง 4 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของมโนทัศน์ของครูที่มีต่อโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอองครักษ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก

มโนทัศน์ต่อโรงเรียนขนาดเล็ก	ระดับความเป็นจริง		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ด้านสภาพทั่วไป			
สภาพแวดล้อม	3.72	.47	ค่อนข้างมาก
อาคารสถานที่	3.63	.53	ค่อนข้างมาก
สื่ออุปกรณ์เทคโนโลยี	3.04	.55	ปานกลาง
รวม	3.46	.43	ปานกลาง

ตาราง 4 (ต่อ)

มโนทัศน์ต่อโรงเรียนขนาดเล็ก	ระดับความเป็นจริง		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ด้านคุณลักษณะของครู			
ความรู้ความสามารถ	4.05	.52	ค่อนข้างมาก
บุคลิกภาพ	4.60	.46	มาก
รวม	4.30	.45	ค่อนข้างมาก
ด้านคุณลักษณะของนักเรียน			
ความรับผิดชอบ	3.81	.44	ค่อนข้างมาก
ความมีวินัย	3.97	.42	ค่อนข้างมาก
ความซื่อสัตย์สุจริต	3.97	.42	ค่อนข้างมาก
ความรู้ความสามารถ	3.47	.46	ปานกลาง
รวม	3.82	.36	ค่อนข้างมาก
รวมทั้งหมด	3.84	.35	ค่อนข้างมาก

จากตาราง 4 แสดงว่า มโนทัศน์ของครูต่อโรงเรียนขนาดเล็ก ในอำเภอองครักษ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก โดยรวมอยู่ในระดับความเป็นจริงค่อนข้างมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านคุณลักษณะของครูและด้านคุณลักษณะของนักเรียน อยู่ในระดับความเป็นจริงค่อนข้างมาก ส่วนด้านสภาพทั่วไป อยู่ในระดับความเป็นจริงปานกลาง

ด้านสภาพทั่วไป โดยรวมอยู่ในระดับความเป็นจริงปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านย่อยพบว่า สื่ออุปกรณ์เทคโนโลยี อยู่ในระดับความเป็นจริงปานกลาง ส่วนด้านสภาพแวดล้อมและอาคารสถานที่ อยู่ในระดับความเป็นจริงค่อนข้างมาก

ด้านคุณลักษณะครู โดยรวมอยู่ในระดับความเป็นจริงค่อนข้างมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า บุคลิกภาพ อยู่ในระดับความเป็นจริงมาก ส่วนความรู้ความสามารถ อยู่ในระดับความเป็นจริงค่อนข้างมาก

ด้านคุณลักษณะนักเรียน โดยรวมอยู่ในระดับความเป็นจริงค่อนข้างมาก เมื่อพิจารณารายด้านย่อยพบว่า ด้านความรู้ความสามารถ อยู่ในระดับความเป็นจริงปานกลาง ส่วนด้านอื่น ๆ อยู่ในระดับความเป็นจริงค่อนข้างมาก

ตาราง 5 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของมโนทัศน์ของครูต่อโรงเรียนขนาดเล็ก ในอำเภอ
องค์กรักษ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก ด้านสภาพทั่วไป จำแนกเป็นรายชื่อ

ด้านสภาพทั่วไป	ระดับความเป็นจริง		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
สภาพแวดล้อม			
1. โรงเรียนมีที่ตั้งเหมาะสม การคมนาคมสะดวก	4.00	.82	ค่อนข้างมาก
2. โรงเรียนอยู่ใกล้สถานที่สำคัญ (สถานีอนามัย วัด มัสยิด ป้อมตำรวจ)	3.57	1.03	ค่อนข้างมาก
3. โรงเรียนปลอดจากมลภาวะ (ไม่มีกลิ่น ฝุ่น เสียงรบกวน)	3.93	.93	ค่อนข้างมาก
4. โรงเรียนมีการบำบัดน้ำเสียและทางระบายน้ำถูกสุขลักษณะ	3.09	.94	ปานกลาง
5. โรงเรียนได้รับบริการสาธารณะ(โทรศัพท์ ประปา ไฟฟ้า) ที่มีประสิทธิภาพ	3.48	1.03	ปานกลาง
6. การเดินทางจากบ้านมาโรงเรียนมีความปลอดภัย	3.90	.76	ค่อนข้างมาก
7. ระยะทางจากบ้านมาโรงเรียนไม่ห่างไกลนัก	3.54	1.09	ค่อนข้างมาก
8. ชุมชนแวดล้อมโรงเรียนกับโรงเรียนมีความสัมพันธ์ที่ดี	4.24	.79	ค่อนข้างมาก
9. ชุมชนมีแหล่งเรียนรู้ (ศาสนสถาน สถานประกอบการ) ให้นักเรียนได้เรียนรู้	3.63	.69	ค่อนข้างมาก
10. ชุมชนแวดล้อมโรงเรียนมีความปลอดภัย (จากสิ่งเสพติดอบายมุข)	3.78	.81	ค่อนข้างมาก
รวม	3.72	.47	ค่อนข้างมาก
อาคารสถานที่			
11.บรรยากาศห้องเรียนเอื้อต่อการเรียนรู้ (มีแสงสว่างเพียงพออากาศถ่ายเทได้ดี ไม่มีเสียงรบกวนจากห้องใกล้เคียง)	4.12	.69	ค่อนข้างมาก
12. โรงเรียนมีพื้นที่สำหรับการกีฬาและนันทนาการเพียงพอ	3.81	.88	ค่อนข้างมาก
13. โรงเรียนมีสนามเด็กเล่นและเครื่องเล่นสำหรับนักเรียนเหมาะสม	3.18	.91	ปานกลาง
14. โรงเรียนมีความสะอาด ร่มรื่น มีไม้ร่มเงา ไม้ดอก ไม้ประดับ	3.90	.67	ค่อนข้างมาก
15. โรงเรียนมีมาตรการรักษาความปลอดภัยเหมาะสม	3.87	.64	ค่อนข้างมาก
16. โรงเรียนมีมุมหรือบริเวณสำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	3.42	.61	ปานกลาง

ตาราง 5 (ต่อ)

ด้านสภาพทั่วไป	ระดับความเป็นจริง		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
อาคารสถานที่			
17. โรงเรียนมีอาคารสถานที่เพียงพอสำหรับการเรียนการสอน	3.30	1.15	ปานกลาง
18. อาคารเรียนมีความปลอดภัย มั่นคงและแข็งแรง	3.66	.98	ค่อนข้างมาก
19. โรงเรียนมีน้ำดื่ม น้ำใช้เพียงพอสำหรับอุปโภค บริโภค	3.63	.82	ค่อนข้างมาก
20. โรงเรียนมีห้องน้ำ ห้องส้วมถูกสุขลักษณะเพียงพอ	3.45	.86	ปานกลาง
รวม	3.63	.53	ค่อนข้างมาก
สื่อ/อุปกรณ์เทคโนโลยี			
21. โรงเรียนมีเอกสารหลักสูตรสถานศึกษาสำหรับการจัดการศึกษา	4.03	.72	ค่อนข้างมาก
22. โรงเรียนมีคู่มือสำหรับครูกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ เพียงพอ	3.45	.86	ปานกลาง
23. ครูมีการใช้สื่อในการเรียนการสอน	3.36	.65	ปานกลาง
24. โรงเรียนมีคอมพิวเตอร์ให้นักเรียนใช้ในการเรียนและศึกษา	2.54	1.00	ปานกลาง
25. โรงเรียนมีการใช้รายการที่ออกอากาศของการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมในการเรียนการสอน	2.15	1.52	ค่อนข้างน้อย
26. โรงเรียนมีสื่อและอุปกรณ์เทคโนโลยี (เช่น วีซีดี, ซี.ดี, วิทยุ เครื่องขยายเสียง) บริการครูและนักเรียน	3.06	1.22	ปานกลาง
27. สื่อและอุปกรณ์เทคโนโลยีของโรงเรียนอยู่ในสภาพดี	3.15	.66	ปานกลาง
28. โรงเรียนมีวัสดุอุปกรณ์หรือสิ่งประดิษฐ์ประกอบการเรียนรู้ (แผนภูมิ แผนที่ อุปกรณ์วิทยาศาสตร์ หุ่นจำลอง) เพียงพอ	2.48	.87	ค่อนข้างน้อย
29. โรงเรียนมีการให้นักเรียนศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน	3.06	.74	ปานกลาง
30. โรงเรียนมีการใช้ชาวบ้านหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นในการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ให้แก่นักเรียน	3.18	.76	ปานกลาง
รวม	3.04	.55	ปานกลาง

จากตาราง 5 แสดงว่า มโนทัศน์ของครูต่อโรงเรียนขนาดเล็ก ในอำเภอของครุฑฯ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก ในด้านสภาพแวดล้อม โดยรวมอยู่ในระดับความเป็นจริงค่อนข้างมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าอยู่ในระดับความเป็นจริงปานกลาง 2 ข้อ คือโรงเรียนได้รับการบริการสาธารณะ (โทรศัพท์ ประปา ไฟฟ้า) ที่มีประสิทธิภาพ และ โรงเรียนมีการบำบัดน้ำเสียและทางระบายน้ำถูกสุขลักษณะ ส่วนข้ออื่น ๆ อยู่ในระดับความเป็นจริงค่อนข้างมาก

ด้านอาคารสถานที่ โดยรวมอยู่ในระดับความเป็นจริงค่อนข้างมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า อยู่ในระดับความเป็นจริงปานกลาง 4 ข้อ คือโรงเรียนมีห้องน้ำ ห้องส้วมถูกสุขลักษณะเพียงพอ โรงเรียนมีมุมหรือบริเวณสำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โรงเรียนมีอาคารสถานที่เพียงพอสำหรับการเรียนการสอน และโรงเรียนมีสนามเด็กเล่นและเครื่องเล่นสำหรับนักเรียนเหมาะสม ส่วนข้ออื่น ๆ อยู่ในระดับความเป็นจริงค่อนข้างมาก

ด้านสื่อและอุปกรณ์เทคโนโลยี โดยรวมอยู่ในระดับความเป็นจริงปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า อยู่ในระดับความเป็นจริงค่อนข้างมาก คือโรงเรียนมีเอกสารหลักสูตรสถานศึกษาสำหรับการจัดการศึกษา อยู่ในระดับค่อนข้างน้อย 2 ข้อ คือโรงเรียนมีการใช้รายการที่ออกอากาศของการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมในการเรียนการสอนและโรงเรียนมีวัสดุอุปกรณ์หรือสิ่งประดิษฐ์ประกอบการเรียนรู้ (แผนภูมิ แผนที่ อุปกรณ์วิทยาศาสตร์ หุ่นจำลอง) เพียงพอ ส่วนข้ออื่น ๆ อยู่ในระดับความเป็นจริงปานกลาง

ตาราง 6 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของมโนทัศน์ของครูต่อโรงเรียนขนาดเล็ก ใน

อำเภอของครุฑฯ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก ด้านคุณลักษณะของครูจำแนกเป็นรายข้อ

คุณลักษณะของครู	ระดับความเป็นจริง		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ความรู้ความสามารถ			
31. ครูมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวิชาที่สอน	4.15	.66	ค่อนข้างมาก
32. ครูมีความมั่นใจและสามารถสอนในวิชาที่รับผิดชอบ	4.27	.62	ค่อนข้างมาก
33. ครูมีความถนัดหรือมีความเชี่ยวชาญตรงกับงานที่ปฏิบัติ	3.81	.84	ค่อนข้างมาก
34. ครูรู้เป้าหมายของหลักสูตรสถานศึกษาและเป้าหมายการจัดการศึกษา	4.00	.75	ค่อนข้างมาก

ตาราง 6 (ต่อ)

คุณลักษณะของครู	ระดับความเป็นจริง		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ความรู้ความสามารถ (ต่อ)			
35. ครูจัดทำแผนและจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	3.96	.72	ค่อนข้างมาก
36. ครูมีความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหาและแก้ไขปัญหาต่างๆ	3.81	.72	ค่อนข้างมาก
37. ครูมีความรู้ความสามารถในการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนา นักเรียน	3.57	.66	ค่อนข้างมาก
38. ครูมีความรู้ความสามารถในการประเมินผลการจัดการเรียนรู้	4.03	.72	ค่อนข้างมาก
39. ครูสามารถทำงานร่วมกันได้	4.54	.61	มาก
40. ครูสามารถร่วมทำงานและประสานงานกับชุมชนได้	4.39	.65	ค่อนข้างมาก
รวม	4.05	.52	ค่อนข้างมาก
บุคลิกภาพ			
41. ครูแต่งกายเรียบร้อยเหมาะสมกับกาลเทศะ	4.66	.59	มาก
42. ครูมีความขยันและอดทนต่อการปฏิบัติงาน	4.57	.56	มาก
43. ครูมีความเสียสละโดยไม่หวังผลตอบแทน	4.60	.55	มาก
44. ครูวางตนเป็นที่เชื่อถือของผู้ปกครองและชุมชน	4.54	.56	มาก
45. ครูเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมและมีน้ำใจ	4.57	.61	มาก
46. ครูมีความซื่อสัตย์สุจริต	4.72	.51	มาก
47. ครูมีความสุภาพอ่อนโยน พุดจาไพเราะ	4.48	.66	ค่อนข้างมาก
48. ครูมีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่	4.69	.52	มาก
รวม	4.60	.46	มาก

จากตาราง 6 แสดงว่า มโนทัศน์ของครูต่อโรงเรียนขนาดเล็ก ในอำเภอองครักษ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก ในด้านความรู้ความสามารถ โดยรวมอยู่ในระดับความเป็นจริงค่อนข้างมาก เมื่อพิจารณารายชื่อ พบว่าอยู่ในระดับความเป็นจริงมาก 1 ข้อ คือครูสามารถทำงานร่วมกันได้ ส่วนข้ออื่น ๆ อยู่ในระดับความเป็นจริงค่อนข้างมาก

ด้านบุคลิกภาพ โดยรวมอยู่ในระดับความเป็นจริงมาก เมื่อพิจารณารายชื่อ พบว่าอยู่ในระดับความเป็นจริงค่อนข้างมาก 1 ข้อ คือครูมีความสุภาพอ่อนโยน พุดจาไพเราะ ส่วนข้ออื่น ๆ อยู่ในระดับความเป็นจริงมาก

ตาราง 7 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของมโนทัศน์ของครูต่อโรงเรียนขนาดเล็ก ในอำเภองครักษ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก ด้านคุณลักษณะของนักเรียน จำแนกเป็นรายชื่อ

คุณลักษณะของนักเรียน	ระดับความเป็นจริง		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ความรับผิดชอบ			
49. นักเรียนมีความตรงต่อเวลา	4.15	.66	ค่อนข้างมาก
50. นักเรียนไม่ขาดเรียนโดยไม่จำเป็น	4.06	.96	ค่อนข้างมาก
51. นักเรียนไม่ทำกิจกรรมอื่นขณะที่ครูสอน	3.30	1.07	ปานกลาง
52. นักเรียนทำงานเสร็จตามเวลาที่กำหนด	3.60	.70	ค่อนข้างมาก
53. นักเรียนช่วยเหลืองานส่วนรวมด้วยความเต็มใจ	4.09	.63	ค่อนข้างมาก
54. นักเรียนไม่ขีดเขียนหรือทำลายทรัพย์สินของโรงเรียน	3.75	.79	ค่อนข้างมาก
55. นักเรียนทำเวร รักษาความสะอาดห้องเรียน	4.12	.59	ค่อนข้างมาก
56. นักเรียนรู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์	3.66	.59	ค่อนข้างมาก
57. นักเรียนไม่ละเมิดสิทธิและหน้าที่ของคนอื่น	3.60	.86	ค่อนข้างมาก
รวม	3.81	.44	ค่อนข้างมาก
ความมีวินัย			
58. นักเรียนขออนุญาตก่อนเข้าและออกจากชั้นเรียน	4.15	.56	ค่อนข้างมาก
59. นักเรียนตั้งใจเรียน และมีความรับผิดชอบในการเรียน	3.96	.68	ค่อนข้างมาก
60. นักเรียนแต่งกายถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน	4.09	.57	ค่อนข้างมาก
61. นักเรียนรักษาระเบียบการเข้าแถว	3.81	.58	ค่อนข้างมาก
62. นักเรียนรักษาสุขภาพกายสะอาด (เล็บ ฟัน ผิวหนังสะอาด, ไม่มีเหา)	3.54	.56	ค่อนข้างมาก
63. นักเรียนเข้าแถวรับของหรือซื้ออาหาร	4.09	.67	ค่อนข้างมาก
64. นักเรียนเคารพเชื่อฟังคำแนะนำของครู	4.18	.58	ค่อนข้างมาก
65. นักเรียนปฏิบัติตามระเบียบของโรงเรียน	4.15	.44	ค่อนข้างมาก
66. นักเรียนมีน้ำใจเป็นนักกีฬา	4.00	.61	ค่อนข้างมาก

ตาราง 7 (ต่อ)

คุณลักษณะของนักเรียน	ระดับความเป็นจริง		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ความซื่อสัตย์สุจริต			
67. นักเรียนอดทนต่อคำวิจารณ์	3.72	.62	ค่อนข้างมาก
68. นักเรียนพูดความจริงทั้งต่อหน้าและลับหลัง	4.15	.56	ค่อนข้างมาก
69. นักเรียนไม่ลอกการบ้านเพื่อน	3.96	.68	ค่อนข้างมาก
70. นักเรียนรักษาคำพูดของตนเอง	4.09	.57	ค่อนข้างมาก
71. นักเรียนแสดงความเคารพผู้ใหญ่ทั้งต่อหน้าและลับหลัง	3.81	.58	ค่อนข้างมาก
72. นักเรียนไม่ทุจริตในการสอบ	3.54	.56	ค่อนข้างมาก
73. นักเรียนยอมรับผิดเมื่อกระทำความผิด	4.09	.67	ค่อนข้างมาก
74. นักเรียนปฏิบัติตามข้อตกลงหรือสัญญา	4.18	.58	ค่อนข้างมาก
75. นักเรียนไม่ถือเอาของคนอื่นมาเป็นของตน	4.15	.44	ค่อนข้างมาก
76. นักเรียนไม่เอาเปรียบผู้อื่น	4.00	.61	ค่อนข้างมาก
77. นักเรียนไม่พูดใส่ร้ายคนอื่น	3.72	.62	ค่อนข้างมาก
รวม	3.97	.42	ค่อนข้างมาก
ความรู้ความสามารถ			
78. นักเรียนสามารถอ่านหนังสือได้คล่องแคล่ว	3.42	.75	ปานกลาง
79. นักเรียนสามารถเขียนหนังสือได้ถูกต้อง	3.36	.65	ปานกลาง
80. นักเรียนสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้	4.18	.63	ค่อนข้างมาก
81. นักเรียนสามารถใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ในการเรียนและการค้นคว้า	3.06	.86	ปานกลาง
82. นักเรียนรู้และปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม	3.72	.62	ค่อนข้างมาก
83. นักเรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์	3.12	.59	ปานกลาง
84. นักเรียนมีความสามารถในการใช้ภาษาในการสื่อสาร	3.39	.60	ปานกลาง
85. นักเรียนสามารถค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งต่าง ๆ	3.51	.56	ค่อนข้างมาก
รวม	3.47	.46	ปานกลาง

จากตาราง 7 แสดงว่า มโนทัศน์ของครูต่อโรงเรียนขนาดเล็ก ในอำเภอองค์กรักษ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก ในด้านความรับผิดชอบ โดยรวมอยู่ในระดับความเป็นจริงค่อนข้างมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า อยู่ในระดับความเป็นจริงปานกลาง 1 ข้อ คือนักเรียนไม่ทำกิจกรรมอื่น ขณะที่ครูสอน ส่วนข้ออื่น ๆ อยู่ในระดับความเป็นจริงค่อนข้างมาก

ด้านความมีวินัย โดยรวมอยู่ในระดับความเป็นจริงค่อนข้างมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าทุกข้ออยู่ในระดับความเป็นจริงค่อนข้างมาก

ด้านความซื่อสัตย์สุจริต โดยรวมอยู่ในระดับความเป็นจริงค่อนข้างมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าทุกข้ออยู่ในระดับความเป็นจริงค่อนข้างมาก

ด้านความรู้ความสามารถ โดยรวมอยู่ในระดับความเป็นจริงปานกลาง เมื่อพิจารณา รายข้อ พบว่าอยู่ในระดับความเป็นจริงค่อนข้างมาก 3 ข้อ คือนักเรียนสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ นักเรียนรู้และปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม และนักเรียนสามารถค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งต่าง ๆ ส่วนข้ออื่น ๆ อยู่ในระดับความเป็นจริงปานกลาง

2.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับมโนทัศน์ของนักเรียนต่อโรงเรียนขนาดเล็ก

จำแนกตามด้านสภาพทั่วไป ด้านคุณลักษณะของครู และคุณลักษณะของนักเรียน ดังแสดงผลการวิเคราะห์ในตาราง 8 - 11

ตาราง 8 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน มโนทัศน์ของนักเรียนต่อโรงเรียนขนาดเล็ก ในอำเภอองค์กรักษ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก

มโนทัศน์ของนักเรียนต่อโรงเรียนขนาดเล็ก	ระดับความเป็นจริง		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ด้านสภาพทั่วไป			
สภาพแวดล้อม	2.20	.33	ปานกลาง
อาคารสถานที่	2.40	.40	ปานกลาง
อุปกรณ์เทคโนโลยี	2.10	.50	ปานกลาง
รวม	2.23	.31	ปานกลาง

ตาราง 8 (ต่อ)

มโนทัศน์ของนักเรียนต่อโรงเรียนขนาดเล็ก	ระดับความเป็นจริง		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ด้านคุณลักษณะของครู			
ความรู้ความสามารถ	2.63	.36	มาก
บุคลิกภาพ	2.71	.30	มาก
รวม	2.67	.28	มาก
ด้านคุณลักษณะของนักเรียน			
ความรับผิดชอบ	2.23	.32	ปานกลาง
ความมีวินัย	2.29	.36	ปานกลาง
ความซื่อสัตย์สุจริต	2.16	.48	ปานกลาง
ความรู้ความสามารถ	2.28	.38	ปานกลาง
รวม	2.24	.30	ปานกลาง
รวมทั้งหมด	2.29	.23	ปานกลาง

จากตาราง 8 แสดงว่า มโนทัศน์ของนักเรียนต่อโรงเรียนขนาดเล็ก ในอำเภอองครักษ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก โดยรวมอยู่ในระดับความเป็นจริงปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านคุณลักษณะของครู อยู่ในระดับความเป็นจริงมาก ส่วนด้านอื่น ๆ อยู่ในระดับความเป็นจริงปานกลาง

ด้านสภาพทั่วไป โดยรวมอยู่ในระดับความเป็นจริงปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้าน อยู่ในระดับความเป็นจริงปานกลาง

ด้านคุณลักษณะครู โดยรวมอยู่ในระดับความเป็นจริงมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้าน อยู่ในระดับความเป็นจริงมาก

ด้านคุณลักษณะนักเรียน โดยรวมอยู่ในระดับความเป็นจริงปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้าน อยู่ในระดับความเป็นจริงปานกลาง

ตาราง 9 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของมโนทัศน์ของนักเรียนต่อโรงเรียนขนาดเล็ก
ในอำเภอองค์กรักษ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก ด้านสภาพทั่วไป จำแนกเป็นรายชื่อ

สภาพทั่วไป	ระดับความเป็นจริง		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
สภาพแวดล้อม			
1. โรงเรียนมีที่ตั้งเหมาะสม การคมนาคมสะดวก	2.11	.50	ปานกลาง
2. โรงเรียนปลอดจากมลภาวะ (ไม่มีกลิ่น ผุ่น เสียงรบกวน)	1.96	.51	ปานกลาง
3. โรงเรียนมีการบำบัดน้ำเสียและทางระบายน้ำถูกสุขลักษณะ	1.79	.65	ปานกลาง
4. ชุมชนมีแหล่งเรียนรู้ (ศาสนสถาน สถานประกอบ) ให้ นักเรียนได้เรียนรู้	2.43	.65	ปานกลาง
5. ชุมชนแวดล้อมโรงเรียนมีบริการสาธารณะเข้าถึง (โทรศัพท์ ประปา ไฟฟ้า)	2.65	.55	มาก
รวม	2.20	.33	ปานกลาง
อาคารสถานที่			
6. โรงเรียนมีความสะอาด ร่มรื่น มีไม้ร่มเงา ไม้ดอก ไม้ประดับ	2.67	.47	มาก
7.บรรยากาศห้องเรียนเอื้อต่อการเรียนรู้ (มีแสงสว่างเพียงพอ อากาศถ่ายเทได้ดี ไม่มีเสียงรบกวนจากห้องใกล้เคียง)	2.36	.62	ปานกลาง
8. โรงเรียนมีอาคารสถานที่เพียงพอสำหรับการเรียน	2.48	.63	ปานกลาง
9. โรงเรียนมีห้องน้ำ ห้องส้วมเพียงพอ	2.22	.69	ปานกลาง
10. โรงเรียนมีพื้นที่สำหรับการกีฬาและนันทนาการเพียงพอ	2.27	.69	ปานกลาง
รวม	2.40	.40	ปานกลาง
สื่อ/อุปกรณ์เทคโนโลยี			
11. นักเรียนมีหนังสือกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ อย่างเพียงพอ	2.35	.64	ปานกลาง
12. โรงเรียนมีคอมพิวเตอร์ให้นักเรียนใช้ในการเรียนและศึกษา	2.04	.81	ปานกลาง
13. โรงเรียนมีสื่อทางเทคโนโลยีให้บริการนักเรียน(ที.วี.วีซีดี.ซี.ดี.)	2.11	.79	ปานกลาง
14. สื่อและอุปกรณ์เทคโนโลยีอยู่ในสภาพดี	1.96	.70	ปานกลาง
15. โรงเรียนมีการใช้บุคคลภายนอกถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ไปสู่ผู้เรียน	2.06	.64	ปานกลาง
รวม	2.10	.50	ปานกลาง

จากตาราง 9 มโนทัศน์ของนักเรียนต่อโรงเรียนขนาดเล็ก ในอำเภอองครักษ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา นครนายก ด้านสภาพแวดล้อม โดยรวมอยู่ในระดับความเป็นจริงปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ชุมชนแวดล้อมโรงเรียนมีบริการสาธารณะเข้าถึง (โทรศัพท์ ประปา ไฟฟ้า) อยู่ในระดับความเป็นจริงมาก ส่วนข้ออื่น ๆ อยู่ในระดับความเป็นจริงปานกลาง

ด้านอาคารสถานที่ โดยรวมอยู่ในระดับความเป็นจริงปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า โรงเรียนมีความสะอาด ร่มรื่น มีไม้ร่มเงา ไม้ดอก ไม้ประดับ อยู่ในระดับความเป็นจริงมาก ส่วนข้ออื่น ๆ อยู่ในระดับความเป็นจริงปานกลาง

ด้านสื่อ/อุปกรณ์เทคโนโลยี โดยรวมอยู่ในระดับความเป็นจริงปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าทุกข้ออยู่ในระดับความเป็นจริงปานกลาง

ตาราง 10 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของมโนทัศน์ของนักเรียนต่อโรงเรียนขนาดเล็ก ในอำเภอองครักษ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา นครนายก ด้านคุณลักษณะของครูจำแนกเป็นรายข้อ

คุณลักษณะของครู	ระดับความเป็นจริง		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ความรู้ความสามารถ			
16. ครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ช่วยให้นักเรียนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันได้	2.62	.51	มาก
17. ครูสามารถกระตุ้นหรือชี้แนะให้นักเรียนฝึก ทดลอง ค้นคว้า และปฏิบัติเพื่อหาคำตอบได้	2.69	.49	มาก
18. ครูสามารถในการแก้ไขปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นกับนักเรียนได้	2.59	.54	มาก
19. ครูสามารถทำงานร่วมกับนักเรียนในโรงเรียนได้	2.75	.54	มาก
20. ครูประเมินผลการเรียนหลายวิธีไม่เฉพาะการสอบ	2.51	.57	มาก
รวม	2.63	.36	มาก
บุคลิกลักษณะ			
21. ครูแต่งกายเรียบร้อยเหมาะสมกับกาลเทศะ	2.74	.44	มาก
22. ครูมีความสุภาพอ่อนโยน พุดจาไพเราะ	2.59	.49	มาก
23. ครูพูดสื่อความได้ชัดเจน	2.72	.51	มาก
24. ครูเอาใจใส่ดูแลนักเรียนด้วยความรักและความเมตตา	2.73	.45	มาก
25. ครูวางตนเหมาะสมเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องความประพฤติ	2.77	.48	มาก
รวม	2.71	.30	มาก

จากตาราง 10 มโนทัศน์ของนักเรียนต่อโรงเรียนขนาดเล็ก ในอำเภองครักษ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก ด้านความรู้ความสามารถของครู โดยรวมอยู่ในระดับความเป็นจริงมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าทุกข้ออยู่ในระดับความเป็นจริงมาก

ด้านบุคลิกภาพของครู โดยรวมอยู่ในระดับความเป็นจริงมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าทุกข้ออยู่ในระดับความเป็นจริงมาก

ตาราง 11 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของมโนทัศน์ของนักเรียนต่อโรงเรียนขนาดเล็ก ในอำเภองครักษ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก ด้านคุณลักษณะของนักเรียน จำแนกเป็นรายข้อ

คุณลักษณะของนักเรียน	ระดับความเป็นจริง		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ความรับผิดชอบ			
26. นักเรียนมีความตรงต่อเวลา	2.05	.44	ปานกลาง
27. นักเรียนไม่ขาดเรียนโดยไม่จำเป็น	2.07	.80	ปานกลาง
28. นักเรียนไม่ทำกิจกรรมอื่นขณะที่ครูสอน	1.96	.64	ปานกลาง
29. นักเรียนช่วยเหลืองานส่วนรวมด้วยความเต็มใจ	2.56	.52	มาก
30. นักเรียนทำเวร รักษาความสะอาดห้องเรียน โรงเรียนและที่บ้าน	2.51	.53	มาก
รวม	2.23	.32	ปานกลาง
ความมีวินัย			
31. นักเรียนขออนุญาตก่อนเข้าและออกจากห้องเรียน	2.46	.63	ปานกลาง
32. นักเรียนตั้งใจเรียน และมีความรับผิดชอบในการเรียน	2.35	.53	ปานกลาง
33. นักเรียนแต่งกายถูกต้องตามระเบียบโรงเรียน	2.42	.63	ปานกลาง
34. นักเรียนรักษาระเบียบการเข้าแถว	2.16	.58	ปานกลาง
35. นักเรียนรักษาสุขภาพกายสะอาด (เล็บ ฟัน ผิวหนังสะอาด ไม่มีเหา)	2.05	.57	ปานกลาง
รวม	2.29	.36	ปานกลาง

ตาราง 11 (ต่อ)

คุณลักษณะของนักเรียน	ระดับความเป็นจริง		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ความซื่อสัตย์สุจริต			
36. นักเรียนพูดความจริงทั้งต่อหน้าและลับหลัง	2.11	.57	ปานกลาง
37. นักเรียนไม่ลอกการบ้านเพื่อน	2.14	.59	ปานกลาง
38. นักเรียนยอมรับผิดเสมอเมื่อกระทำความผิด	2.46	.67	ปานกลาง
39. นักเรียนไม่ถือเอาของคนอื่นมาเป็นของตน	2.05	.77	ปานกลาง
40. นักเรียนไม่พูดใส่ร้ายคนอื่น	2.04	.77	ปานกลาง
รวม	2.16	.48	ปานกลาง
ความรู้ความสามารถ			
41. นักเรียนสามารถอ่านหนังสือได้คล่องแคล่ว	2.14	.56	ปานกลาง
42. นักเรียนสามารถเขียนหนังสือได้ถูกต้อง	2.20	.51	ปานกลาง
43. นักเรียนสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้	2.52	.59	มาก
44. นักเรียนมีความสามารถในการใช้ภาษาในการสื่อสาร	2.33	.59	ปานกลาง
45. นักเรียนสามารถค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งต่างๆ	2.23	.64	ปานกลาง
รวม	2.28	.38	ปานกลาง

จากตาราง 11 แสดงว่ามโนทัศน์ของนักเรียนต่อโรงเรียนขนาดเล็ก ในอำเภองครักษ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก ด้านความรับผิดชอบ โดยรวมอยู่ในระดับความเป็นจริง ปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า นักเรียนช่วยเหลืองาน ส่วนรวมด้วยความเต็มใจ นักเรียน ทำเวร รักษาความสะอาดห้องเรียน โรงเรียนและที่บ้าน อยู่ในระดับความเป็นจริงมาก ส่วนข้ออื่น ๆ อยู่ในระดับความเป็นจริงปานกลาง

ด้านความมีวินัย โดยรวมอยู่ในระดับความเป็นจริงปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับความเป็นจริงปานกลาง

ด้านความซื่อสัตย์สุจริต โดยรวมอยู่ในระดับความเป็นจริงปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ทุกข้อ อยู่ในความเป็นจริงระดับมาก

ด้านความรู้ความสามารถ โดยรวมอยู่ในระดับความเป็นจริงปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า นักเรียนสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ อยู่ในระดับความเป็นจริงมาก ส่วนข้ออื่น ๆ อยู่ในระดับความเป็นจริงปานกลาง

2.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับมโนทัศน์ของนักเรียนต่อโรงเรียนขนาดเล็ก

จำแนกตามด้านสภาพทั่วไป ด้านคุณลักษณะของครู และคุณลักษณะของนักเรียน ดังแสดงผลการวิเคราะห์ในตาราง 12 - 15

ตาราง 12 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน มโนทัศน์ของผู้แทนชุมชนต่อโรงเรียนขนาดเล็ก

มโนทัศน์ของผู้แทนชุมชนต่อโรงเรียนขนาดเล็ก	ระดับความเป็นจริง		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ด้านสภาพทั่วไป			
สภาพแวดล้อม	4.09	.57	ค่อนข้างมาก
อาคารสถานที่	3.92	.57	ค่อนข้างมาก
อุปกรณ์เทคโนโลยี	3.08	.85	ปานกลาง
รวม	3.70	.60	ค่อนข้างมาก
ด้านคุณลักษณะของครู			
ความรู้ความสามารถ	4.12	.63	ค่อนข้างมาก
บุคลิกภาพ	4.40	.85	ค่อนข้างมาก
รวม	4.06	.65	ค่อนข้างมาก
ด้านคุณลักษณะของนักเรียน			
ความรับผิดชอบ	3.66	.67	ค่อนข้างมาก
ความมีวินัย	3.81	.65	ค่อนข้างมาก
ความซื่อสัตย์สุจริต	3.64	.75	ค่อนข้างมาก
ความรู้ความสามารถ	3.63	.66	ค่อนข้างมาก
รวม	3.69	.59	ค่อนข้างมาก
รวมทั้งหมด	3.82	.53	ค่อนข้างมาก

จากตาราง 12 แสดงว่า มโนทัศน์ของผู้แทนชุมชนต่อโรงเรียนขนาดเล็ก ในอำเภอองครักษ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก โดยรวมอยู่ในระดับความเป็นจริงค่อนข้างมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้าน อยู่ในระดับความเป็นจริงค่อนข้างมาก

ด้านสภาพทั่วไป โดยรวมอยู่ในระดับความเป็นจริงค่อนข้างมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า สื่ออุปกรณ์เทคโนโลยี อยู่ในระดับความเป็นจริงปานกลาง ส่วนด้าน อื่น ๆ อยู่ในระดับความเป็นจริงค่อนข้างมาก

ด้านคุณลักษณะครู โดยรวมอยู่ในระดับความเป็นจริงค่อนข้างมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้าน อยู่ในระดับความเป็นจริงค่อนข้างมาก

ด้านคุณลักษณะนักเรียน โดยรวมอยู่ในระดับความเป็นจริงค่อนข้างมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้าน อยู่ในระดับความเป็นจริงค่อนข้างมาก

ตาราง 13 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของมโนทัศน์ของผู้แทนชุมชนต่อโรงเรียนขนาดเล็ก ด้านสภาพทั่วไป

สภาพทั่วไป	ระดับความเป็นจริง		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
สภาพแวดล้อม			
1. โรงเรียนมีที่ตั้งเหมาะสม การคมนาคมสะดวก	4.15	.79	ค่อนข้างมาก
2. โรงเรียนปลอดจากมลภาวะ (ไม่มีกลิ่น ฝุ่น เสียงรบกวน)	4.21	.94	ค่อนข้างมาก
3. โรงเรียนมีการบำบัดน้ำเสียและทางระบายน้ำถูกสุขลักษณะ	4.02	.91	ค่อนข้างมาก
4. ชุมชนมีแหล่งเรียนรู้ (ศาสนสถาน สถานประกอบการ) ให้ นักเรียนได้เรียนรู้	4.03	.98	ค่อนข้างมาก
5. ชุมชนแวดล้อมโรงเรียนมีบริการสาธารณะเข้าถึง (โทรศัพท์ ประปา ไฟฟ้า)	4.03	.99	ค่อนข้างมาก
รวม	4.09	.57	ค่อนข้างมาก
อาคารสถานที่			
6.บรรยากาศห้องเรียนเอื้อต่อการเรียนรู้ (มีแสงสว่างเพียงพอ อากาศถ่ายเทได้ดี ไม่มีเสียงรบกวนจากห้องใกล้เคียง)	4.12	.87	ค่อนข้างมาก
7.โรงเรียนมีพื้นที่สำหรับการกีฬาและนันทนาการเพียงพอ	3.87	1.05	ค่อนข้างมาก

ตาราง 13 (ต่อ)

สภาพทั่วไป	ระดับความเป็นจริง		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
8.โรงเรียนมีสนามเด็กเล่นและเครื่องเล่นสำหรับนักเรียนอย่างเหมาะสมและเพียงพอ	3.56	1.21	ค่อนข้างมาก
9.โรงเรียนมีความสะอาด ร่มรื่น มีไม้ร่มเงา ไม้ดอก ไม้ประดับ	3.98	.83	ค่อนข้างมาก
10.โรงเรียนมีอาคารสถานที่เพียงพอสำหรับการเรียน	4.05	.95	ค่อนข้างมาก
รวม	3.92	.75	ค่อนข้างมาก
สื่อ/อุปกรณ์เทคโนโลยี			
11. โรงเรียนมีคอมพิวเตอร์ให้นักเรียนใช้ในการเรียนและค้นคว้า	3.32	1.11	ปานกลาง
12. โรงเรียนมีการใช้การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมในการจัดการเรียนรู้	2.77	1.15	ปานกลาง
13. โรงเรียนมีสื่อทางเทคโนโลยีไว้บริการ (ทีวี ดีวีดี ซีดี พร้อมเครื่องเล่น)	3.22	1.17	ปานกลาง
14. โรงเรียนมีวัสดุอุปกรณ์หรือสิ่งประดิษฐ์เพื่อประกอบการเรียนรู้ (อุปกรณ์วิทยาศาสตร์ แผนภูมิ หุ่นจำลอง)	2.87	1.16	ปานกลาง
15. โรงเรียนมีการใช้บุคคลภายนอกถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์ไปสู่นักเรียน	3.20	1.08	ปานกลาง
รวม	3.08	.85	ปานกลาง

จากตาราง 13 แสดงว่าทัศนคติของผู้แทนชุมชนต่อโรงเรียนขนาดเล็ก ในอำเภองครักษ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก ด้านสภาพแวดล้อม โดยรวมอยู่ในระดับความเป็นจริงค่อนข้างมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าทุกข้ออยู่ในระดับความเป็นจริงค่อนข้างมาก

ด้านอาคารสถานที่ โดยรวมอยู่ในระดับความเป็นจริงค่อนข้างมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าทุกข้ออยู่ในระดับความเป็นจริงค่อนข้างมาก

ด้านสื่อ/อุปกรณ์เทคโนโลยี โดยรวมอยู่ในระดับความเป็นจริงปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าทุกข้ออยู่ในระดับความเป็นจริงปานกลาง

ตาราง 14 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของมโนทัศน์ของผู้แทนชุมชนต่อโรงเรียนขนาดเล็ก
ด้านความรู้ความสามารถของครู

คุณลักษณะของครู	ระดับความเป็นจริง		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ความรู้ความสามารถ			
16. ครูมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวิชาที่สอน	4.23	.78	ค่อนข้างมาก
17. ครูจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	4.02	.82	ค่อนข้างมาก
18. ครูมีความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหา และแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้	4.10	.83	ค่อนข้างมาก
19. ครูสามารถประเมินผลการเรียนรู้และรายงานให้ผู้ปกครองทราบ	4.22	.72	ค่อนข้างมาก
20. ครูสามารถร่วมทำงานและประสานงานกับชุมชนได้	4.01	.91	ค่อนข้างมาก
รวม	4.12	.63	ค่อนข้างมาก
บุคลิกภาพ			
21. ครูแต่งกายเรียบร้อยเหมาะสมกับกาลเทศะ	4.64	.64	มาก
22. ครูมีจิตใจร่าเริง ยิ้มแย้มแจ่มใส	4.43	.97	ค่อนข้างมาก
23. ครูมีความสุภาพอ่อนโยน พูดจาไพเราะ	4.28	1.13	ค่อนข้างมาก
24. ครูวางตนเหมาะสมเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องความประพฤติ	4.31	1.03	ค่อนข้างมาก
25. ครูวางตนเป็นที่เชื่อถือของผู้ปกครองและชุมชน	4.36	1.00	ค่อนข้างมาก
รวม	4.40	.85	ค่อนข้างมาก

จากตาราง 14 แสดงว่ามโนทัศน์ของผู้แทนชุมชนต่อโรงเรียนขนาดเล็ก ในอำเภอองค์กรักษ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก ด้านความรู้ความสามารถของครู โดยรวมอยู่ในระดับความเป็นจริงค่อนข้างมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าทุกข้ออยู่ในระดับความเป็นจริงค่อนข้างมาก

ด้านบุคลิกภาพของครู โดยรวมอยู่ในระดับความเป็นจริงค่อนข้างมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ครูแต่งกายเรียบร้อยเหมาะสมกับกาลเทศะ อยู่ในระดับความเป็นจริงมาก ส่วนข้ออื่น ๆ อยู่ในระดับความเป็นจริงค่อนข้างมาก

ตาราง 15 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของมโนทัศน์ของผู้แทนชุมชนต่อโรงเรียน
ขนาดเล็ก ด้านคุณลักษณะของนักเรียน

คุณลักษณะของนักเรียน	ระดับความเป็นจริง		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ความรับผิดชอบ			
26. นักเรียนมีความตรงต่อเวลา	3.55	.76	ค่อนข้างมาก
27. นักเรียนช่วยเหลืองานส่วนรวมด้วยความเต็มใจ	3.95	.91	ค่อนข้างมาก
28. นักเรียนรู้จักรักษาความสะอาดบ้าน	3.69	.99	ค่อนข้างมาก
29. นักเรียนรู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์	3.46	1.01	ปานกลาง
30. นักเรียนยอมรับผลการกระทำของตนเอง	3.67	.87	ค่อนข้างมาก
รวม	3.66	.77	ค่อนข้างมาก
ความมีวินัย			
31. นักเรียนขออนุญาตเมื่อจะออกไปเที่ยวเล่น	3.85	.92	ค่อนข้างมาก
32. นักเรียนทำความเคารพเมื่อจะไปหรือกลับจากโรงเรียน	3.87	.83	ค่อนข้างมาก
33. นักเรียนแต่งกายสะอาดถูกต้องตามระเบียบโรงเรียน	3.83	.78	ค่อนข้างมาก
34. นักเรียนรักษาสุขภาพกายสะอาด(เล็บ ฟัน ผิวหนังสะอาด ไม่มีเหา)	3.51	.86	ค่อนข้างมาก
35. นักเรียนเคารพเชื่อฟังคำแนะนำของครู/ผู้ปกครอง	3.98	.75	ค่อนข้างมาก
รวม	3.81	.65	ค่อนข้างมาก
ความซื่อสัตย์สุจริต			
36. นักเรียนพูดความจริงทั้งต่อหน้าและลับหลัง	3.60	.87	ค่อนข้างมาก
37. นักเรียนรักษาคำพูดของตนเอง	3.48	.91	ปานกลาง
38. นักเรียนยอมรับผิดเสมอเมื่อกระทำความผิด	3.68	.94	ค่อนข้างมาก
39. นักเรียนไม่ถือเอาของคนอื่นมาเป็นของตน	3.65	.97	ค่อนข้างมาก
40. นักเรียนไม่พูดใส่ร้ายคนอื่น	3.78	1.02	ค่อนข้างมาก
รวม	3.64	.75	ค่อนข้างมาก
ความรู้ความสามารถ			
41. นักเรียนสามารถอ่านหนังสือได้คล่องแคล่ว	3.49	.98	ปานกลาง
42. นักเรียนสามารถเขียนหนังสือได้ถูกต้อง	3.61	.88	ค่อนข้างมาก

ตาราง 15 (ต่อ)

คุณลักษณะของนักเรียน	ระดับความเป็นจริง		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
43.นักเรียนสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้	3.93	.82	ค่อนข้างมาก
44.นักเรียนมีความสามารถในการใช้ภาษาในการสื่อสาร	3.46	.80	ปานกลาง
45.นักเรียนสามารถค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งต่าง ๆ	3.67	.88	ค่อนข้างมาก
รวม	3.63	.66	ค่อนข้างมาก

จากตาราง 15 แสดงว่าทัศนคติของผู้แทนชุมชนต่อโรงเรียนขนาดเล็ก ในอำเภองครักษ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก ด้านความรับผิดชอบของนักเรียน โดยรวมอยู่ในระดับความเป็นจริงค่อนข้างมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า นักเรียนรู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์อยู่ในระดับความเป็นจริงปานกลาง ส่วนข้ออื่น ๆ อยู่ในระดับความเป็นจริงค่อนข้างมาก

ด้านความมีวินัยของนักเรียน โดยรวมอยู่ในระดับความเป็นจริงค่อนข้างมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าทุกข้ออยู่ในระดับความเป็นจริงค่อนข้างมาก

ด้านความซื่อสัตย์สุจริตของนักเรียน โดยรวมอยู่ในระดับความเป็นจริงค่อนข้างมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่านักเรียนรักษาคำพูดของตนเองอยู่ในระดับความเป็นจริงปานกลาง ส่วนข้ออื่น ๆ อยู่ในระดับความเป็นจริงค่อนข้างมาก

ด้านความรู้ความสามารถของนักเรียน โดยรวมอยู่ในระดับความเป็นจริงค่อนข้างมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า นักเรียนสามารถอ่านหนังสือได้คล่องแคล่ว นักเรียนมีความสามารถในการใช้ภาษาในการสื่อสาร อยู่ในระดับความเป็นจริงปานกลาง ส่วนข้ออื่น ๆ อยู่ในระดับความเป็นจริงค่อนข้างมาก

ตอนที่ 3 ผลการสรุปความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับโรงเรียนขนาดเล็ก

ผลการสรุปความคิดเห็นเพิ่มเติมของครู นักเรียนและผู้แทนชุมชนเกี่ยวกับโรงเรียนขนาดเล็ก ในอำเภอองครักษ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก ใน 3 ด้าน คือ ด้านสภาพทั่วไป ด้านคุณลักษณะของครู และด้านคุณลักษณะของนักเรียน มีดังต่อไปนี้

1. ความคิดเห็นของครู นักเรียนและผู้แทนชุมชน ด้านสภาพทั่วไป (สภาพแวดล้อม อาคารสถานที่ สื่อและอุปกรณ์เทคโนโลยี)

สภาพปัจจุบัน ปัญหา

โรงเรียนขนาดเล็กบางแห่งถนนเป็นดินลูกรัง ไม่มีทางระบายน้ำที่ถูกสุขลักษณะ บางแห่งอยู่ติดกับริมคลองที่ไม่มีรั้วกั้น

อาคารเรียนเก่า มีอายุหลายสิบปี หน้าต่างชำรุด ฝนสาดในฤดูฝน อาคารมีปลวกทำลายบางส่วน

สื่ออุปกรณ์เทคโนโลยี เช่น อุปกรณ์ทางวิทยาศาสตร์ เครื่องคอมพิวเตอร์ไม่ทันสมัย มีน้อย ไม่เพียงพอ

แนวทางแก้ไขและข้อเสนอแนะ

ควรมีการปรับปรุงซ่อมแซมหรือสร้างอาคารเรียนใหม่ ปรับปรุงโรงอาหาร ปรับปรุงสนามเด็กเล่น

ควรจัดสรรสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอนประเภทต่าง ๆ เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์วิทยาศาสตร์

โรงเรียนควรสร้างรั้วกั้นบริเวณริมคลองเพื่อความปลอดภัยของนักเรียน

ทางงบประมาณหรือระดมทรัพยากรดูแลโรงเรียน

ควรประสานงานกับองค์การบริหารส่วนตำบลหรือองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อทำถนนลาดยางเข้าโรงเรียน

2. ความคิดเห็นของครู นักเรียน และผู้แทนชุมชน ด้านคุณลักษณะของครู (ความรู้ ความสามารถ บุคลิกภาพ)

สภาพปัจจุบัน ปัญหา

ครูมีคุณวุฒิไม่ตรงกับวิชาที่สอน ครูขาดแคลนไม่ครบทุกชั้น ครูพูดจาไม่สุภาพ ขาดแคลนครูที่มีความสามารถเฉพาะทาง เช่น ครูสอนดนตรี ครูสอนภาษาอังกฤษ ครูนาฏศิลป์ เป็นต้น

แนวทางแก้ไขและข้อเสนอแนะ

บรรจุครูตรงตามหลักสูตรกำหนด 8 สาระการเรียนรู้

ครูที่มีความสามารถเฉพาะทาง เช่น ครูสอนดนตรี ครูสอนภาษาอังกฤษ ครูนาฏศิลป์ เป็นต้น

ควรเพิ่มครูอัตราจ้างหรือครูผู้ช่วยให้ครบชั้นเรียน
 ครูควรใช้สื่อเทคโนโลยี สื่อการสอน ช่วยในเรื่องการเรียนการสอน
 สถาบันการศึกษาที่เกี่ยวข้องควรผลิตครูในวิชาเอกที่โรงเรียนต้องการมากขึ้น
 ควรปรับปรุงในเรื่องวจา พุดจาไพเราะ ไม่ตะคอกนักเรียน มีความเมตตากรุณาเอาใจใส่นักเรียนเสมอกันทุกคน

3. ความคิดเห็นของครู นักเรียนและผู้แทนชุมชน ด้านคุณลักษณะของนักเรียน
 (ความรับผิดชอบ ความมีวินัย ซื่อสัตย์สุจริต ความรู้ความสามารถ)

สภาพปัจจุบัน ปัญหา

นักเรียนบางคนขาดวินัย ขาดความรับผิดชอบต่อหน้าที่
 มีปัญหาด้านความรู้ความสามารถ นักเรียนส่วนใหญ่ยังอ่านหนังสือไม่คล่อง ไม่ค่อยแสวงหาความรู้

แนวทางแก้ไขและข้อเสนอแนะ

ควรฝึกนักเรียนให้มีความรับผิดชอบทั้งของตนเองและส่วนรวม พุดจาไพเราะ รักความสะอาด มีวิธีการป้องกันยาเสพติด ควรพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนโดยเน้นกิจกรรมลูกเสือ โรงเรียนควรเสริมแรงนักเรียนเมื่อทำความดีเพื่อให้กำลังใจ หากนักเรียนบางคนมีปัญหามากครูควรดูแล ให้คำปรึกษาอย่างใกล้ชิด

ควรพัฒนาด้านวิชาการ ความรู้ จัดโครงการรณรงค์การอ่าน ส่งเสริมนักเรียนด้านการเขียน มีสื่อเพื่อเร้าความสนใจ มีการบ้านและสอนซ่อมเสริมนักเรียนให้อ่านออกเขียนได้โดยเริ่มตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

ครูและสื่อทั้งวิทยุและโทรทัศน์ต้องช่วยฝึกให้มีกิจกรรมหรือรายการที่ส่งเสริมนักเรียนทางด้านภาษาไทยให้มากขึ้น

ตอนที่ 4 ผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารจำนวน 7 คน ผู้บริหารสถานศึกษามีแนวทางแก้ไขและพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กสรุปได้ดังนี้

1. ด้านสภาพทั่วไป

1.1 สภาพแวดล้อม

- ปรับปรุงภูมิทัศน์ภายในโรงเรียน ให้มีความร่มรื่น น่าอยู่น่าเรียน
- ประสานงานกับองค์การบริหารส่วนตำบลในการสนับสนุนเรื่องน้ำสำหรับรดต้นไม้
- ประสานงานกับคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชนให้มีส่วนร่วมในการปรับปรุงภูมิทัศน์แวดล้อมในโรงเรียน เช่น ทาสีรั้วโรงเรียน จัดแหล่งเรียนรู้ ปลูกไม้ดอกไม้ประดับ เป็นต้น

1.2 อาคารสถานที่

- ปรับปรุงอาคารเรียนโดยใช้งบประมาณจากทางราชการ
- ประสานงานกับองค์การบริหารส่วนตำบล หรือองค์การบริหารส่วนจังหวัด เพื่อพิจารณาสนับสนุนงบประมาณ ในการซ่อมแซมอาคารเรียนในส่วนที่ชำรุด
- ระดมทรัพยากรจากภายนอกทั้งจากหน่วยงานราชการและเอกชน เช่น จัดผ้าป่าเพื่อการศึกษา (สำหรับศาสนาพุทธ) หรือจัดงานกินน้ำชา (สำหรับศาสนาอิสลาม) เพื่อหางบประมาณมาพัฒนาโรงเรียน
- วางแผนปรับปรุงบำรุงรักษาให้เป็นอาคารที่มีการใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 สื่อและอุปกรณ์เทคโนโลยี

- ขอรับบริจาคจากหน่วยงานทางราชการและเอกชน
- ซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์ที่มีคุณภาพพอใช้ แต่ราคาถูกมาอัปเกรด (Upgrade) หรือลงโปรแกรมให้สูงขึ้นสามารถใช้งานได้
- ใช้อินเทอร์เน็ตจากบ้านพักครูให้การค้นคว้าหาข้อมูล เพื่อให้นักเรียนได้ศึกษาเรียนรู้

1.4 แหล่งเรียนรู้ในชุมชนหรือการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

- จัดกิจกรรมโดยใช้วิทยากรภายนอกมาสอนนักเรียนในกิจกรรมทุกชั้นเรียน เช่น การทำไข่เค็ม การทำขนมครก ทำอาหาร เป็นต้น
- นำนักเรียนไปเรียนรู้ยังแหล่งเรียนรู้ เช่น การเลี้ยงปลา การเลี้ยงจระเข้ แหล่งไม้ดอกไม้ประดับ ที่คลอง 15 และการจัดกิจกรรมทัศนศึกษา เช่น พิพิธภัณฑพิทยาศาสตร์ คลอง 5 โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า เชื้อนคลองท่าด่าน เป็นต้น

2. ด้านคุณลักษณะของครู

2.1 จำนวนครูไม่ครบชั้นเรียนและไม่ถนัดวิชาเฉพาะ

ผู้บริหารมีแนวทางในการแก้ไขและพัฒนาโรงเรียนดังนี้

- สนับสนุนให้ครูศึกษาต่อ การอบรมทางไกล เชิญวิทยากรภายนอก เช่น ศึกษานิเทศก์มาให้ความรู้ในเรื่องที่คณะครูให้ความสนใจ ส่งครูเข้าอบรม เป็นต้น

3. ด้านคุณลักษณะของนักเรียน

3.1 นักเรียนบางคน บางกลุ่มยังขาดคุณลักษณะที่พึงประสงค์

- พัฒนานักเรียนโดยใช้คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของโรงเรียนชดเชยนักเรียน
- พัฒนาโดยการอบรมบ่อย ๆ ที่ที่หน้าเสาธง
- พัฒนาโดยกิจกรรมการเยี่ยมบ้าน โดยครูและผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการแก้ไขพฤติกรรมนักเรียน และเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชนได้อีกทางหนึ่ง

3.2 ความสามารถในการอ่านและเขียนของนักเรียน

- จัดทำแผนบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้หรือภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้
- จัดกิจกรรมชุมนุมภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เป็นต้น
- ใช้ห้องสมุดในการพัฒนาในด้านการอ่านและการเขียน
- ใช้กิจกรรมวางทูลงานอ่านทุกคนในการพัฒนาการอ่าน
- จัดกิจกรรมสอนซ่อมเสริม

3.3 การใช้เครื่องคอมพิวเตอร์และการค้นคว้า

- พยายามจัดหาเครื่องคอมพิวเตอร์มาให้นักเรียนได้เรียนรู้
- ใช้ข้อมูลจาก อินเทอร์เน็ต ให้นักเรียนได้เรียนรู้

3.4 ความสามารถในการใช้ภาษาในการสื่อสาร

- จัดกิจกรรมชมรมภาษาไทย
- ฝึกให้นักเรียนพูดหน้าเสาธง หรือหน้าชั้นเรียน
- ให้นักเรียนใช้ภาษาทางราชการในการติดต่อสื่อสาร

ข้อเสนอแนะในการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กของผู้บริหาร

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารทั้ง 7 โรงเรียน ได้ให้ข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาโรงเรียน

ดังต่อไปนี้

1. ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้นำทางวิชาการและการบริหารจัดการ
2. บุคลากรในโรงเรียนขนาดเล็กต้องพัฒนาโรงเรียนอย่างเต็มความรู้ความสามารถ
3. จัดภูมิทัศน์ภายในโรงเรียนให้เอื้อต่อการเรียนการสอน
4. ชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
5. หน่วยงานทางราชการควรสนับสนุนงบประมาณในการซ่อมแซมอาคารเรียน
6. หน่วยงานทางราชการควรสนับสนุนงบประมาณสำหรับวิทยากรภายนอก
7. หน่วยงานราชการควรสนับสนุนสื่อการสอนที่เป็นเทคโนโลยีใหม่ ๆ
8. หน่วยงานทางราชการควรสนับสนุนงบประมาณพิเศษ นอกเหนือจากงบประมาณ

รายหัวนักเรียน

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษามโนทัศน์ของ ครู นักเรียน และผู้แทนชุมชนต่อโรงเรียนขนาดเล็ก ในอำเภอองครักษ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก สรุปได้ดังนี้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งความมุ่งหมายไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษามโนทัศน์ของครู นักเรียน และผู้แทนชุมชนต่อโรงเรียนขนาดเล็ก ในอำเภอองครักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก ใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสภาพทั่วไป ด้านคุณลักษณะของครู และด้านคุณลักษณะของนักเรียน
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก อำเภอองครักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตของเนื้อหา

การศึกษามโนทัศน์ต่อโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอองครักษ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก 3 ด้าน คือ ด้านสภาพทั่วไป ด้านคุณลักษณะของครู และด้านคุณลักษณะของนักเรียน

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 17 คน ครู จำนวน 80 คน นักเรียนชั้นอนุบาลถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 1,456 คน ผู้แทนชุมชน ได้แก่ ผู้ปกครองจำนวน 1,456 คน และคณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 153 คน รวม 3,065 คน จากโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 17 โรงเรียนในอำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงสำหรับการสัมภาษณ์จำนวน 7 คน ครูจำนวน 33 คน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 81 คน และผู้แทนชุมชนจำนวน 94 คน

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ มีจำนวน 4 ฉบับ คือ ฉบับที่ 1 เป็นแบบสอบถามสำหรับครู ฉบับที่ 2 เป็นแบบสอบถามสำหรับนักเรียน ฉบับที่ 3 เป็นแบบสอบถามสำหรับผู้แทนชุมชน ทั้ง 3 ฉบับสอบถามมโนทัศน์เกี่ยวกับโรงเรียน 3 ด้าน คือ ด้านสภาพทั่วไป ด้านคุณลักษณะของครู และด้านคุณลักษณะของนักเรียน ฉบับที่ 4 เป็นแบบสัมภาษณ์สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยขอหนังสือรับรองและแนะนำตัวจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก เพื่อขอความร่วมมือไปยังโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง และขอหนังสือแนะนำตัวจากผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก ถึงโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความร่วมมือในการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการสถานศึกษา และการแจกแบบสอบถามให้ครู นักเรียน และผู้แทนชุมชน ผู้วิจัยนำแบบสอบถาม พร้อมหนังสือขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง

จากการแจกแบบสอบถาม ให้แก่ ครู จำนวน 34 คน นักเรียน จำนวน 83 คน ผู้แทนชุมชน จำนวน 97 คน ได้แบบสอบถามคืนมาเป็นฉบับที่มีความสมบูรณ์ใช้ประมวลผลได้จากครู จำนวน 33 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 97.05 นักเรียน จำนวน 81 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 97.59 และผู้แทนชุมชน จำนวน 94 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 96.90 ของแบบสอบถามที่จัดส่งไป

ผู้วิจัยได้ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อวิเคราะห์หาค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลเชิงปริมาณ แล้วนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลให้ผู้บริหารสถานศึกษาพิจารณาในการสัมภาษณ์ด้วยเพื่อหาแนวทางการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก

สรุปผลการวิจัย

การศึกษามโนทัศน์ของครู นักเรียน และผู้แทนชุมชนเกี่ยวกับโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภองครักษ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก 3 ด้าน คือ ด้านสภาพทั่วไป ด้านคุณลักษณะของครู และด้านคุณลักษณะของนักเรียน สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. มโนทัศน์ของครูต่อโรงเรียนขนาดเล็ก

มโนทัศน์ของครูต่อโรงเรียนขนาดเล็ก ในอำเภอองครักษ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา นครนายก โดยรวมอยู่ในระดับความเป็นจริงค่อนข้างมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านคุณลักษณะของครูและด้านคุณลักษณะของนักเรียน อยู่ในระดับความเป็นจริงค่อนข้างมาก ส่วนด้านสภาพทั่วไปอยู่ในระดับความเป็นจริงปานกลาง

2. มโนทัศน์ของนักเรียนต่อโรงเรียนขนาดเล็ก

มโนทัศน์ของนักเรียนต่อโรงเรียนขนาดเล็ก ในอำเภอองครักษ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา นครนายก โดยรวมอยู่ในระดับความเป็นจริงปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านคุณลักษณะของครูอยู่ในระดับความเป็นจริงมาก ส่วนด้านสภาพทั่วไปและด้านคุณลักษณะของนักเรียนอยู่ในระดับความเป็นจริงปานกลาง

3. มโนทัศน์ของผู้แทนชุมชนต่อโรงเรียนขนาดเล็ก

มโนทัศน์ของผู้แทนชุมชนต่อโรงเรียนขนาดเล็ก ในอำเภอองครักษ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา นครนายก โดยรวมอยู่ในระดับความเป็นจริงค่อนข้างมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้าน อยู่ในระดับความเป็นจริงค่อนข้างมาก

4. ข้อเสนอแนะในการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กของผู้บริหาร

ผู้บริหารสถานศึกษา ได้ให้ข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาโรงเรียนดังต่อไปนี้

1. ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้นำทางวิชาการและการบริหารจัดการ
2. บุคลากรในโรงเรียนขนาดเล็กต้องพัฒนาโรงเรียนอย่างเต็มความรู้ความสามารถ
3. จัดภูมิทัศน์ภายในโรงเรียนให้เอื้อต่อการเรียนการสอน
4. ชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
5. หน่วยงานทางราชการควรสนับสนุนงบประมาณในการซ่อมแซมอาคารเรียน
6. หน่วยงานทางราชการควรสนับสนุนงบประมาณสำหรับวิทยากรภายนอก
7. หน่วยงานราชการควรสนับสนุนสื่อการสอนที่เป็นเทคโนโลยีใหม่ ๆ
8. หน่วยงานทางราชการควรสนับสนุนงบประมาณพิเศษ นอกเหนือจากงบประมาณ

รายหัวนักเรียน

อภิปรายผล

ผลของการวิจัยมีประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายดังนี้

1. ด้านสภาพทั่วไป

จากผลการวิจัยที่พบว่า มโนทัศน์ของครูและนักเรียนด้านสภาพทั่วไปของโรงเรียนขนาดเล็กอยู่ในระดับความเป็นจริงปานกลาง ส่วนมโนทัศน์ของผู้แทนชุมชนอยู่ในระดับความเป็นจริง

ค่อนข้างมาก ซึ่งแสดงถึงมโนทัศน์ของครู นักเรียนและผู้ปกครองเกี่ยวกับด้านสภาพทั่วไปของโรงเรียน ซึ่งมีเรื่องสภาพแวดล้อม อาคารสถานที่ และสื่อและอุปกรณ์เทคโนโลยี โดยภาพรวม ที่ยังอาจแตกต่างกันระหว่างครูและนักเรียนกับผู้แทนชุมชน

1.1 การศึกษามโนทัศน์ด้านสภาพทั่วไปในเรื่องสภาพแวดล้อม พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับความเป็นจริงค่อนข้างมาก ซึ่งสภาพแวดล้อม นอกจากเป็นทรัพยากรทางการเรียนโดยธรรมชาติแล้ว ยังเป็นแหล่งเรียนรู้ศาสตร์ต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งโลกยุคสารสนเทศ สภาพแวดล้อมเป็นสารสนเทศทางการเรียนหรือแหล่งวิทยาการเป็นอย่างดี (ไชยยศ เรืองสุวรรณ และปรีชา วิหคโต. 2537: 9-10) สภาพแวดล้อมเป็นตัวกำหนดทิศทางการเรียนรู้ เป็นแหล่งเรียนรู้ มีความสัมพันธ์ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของผู้เรียน (จันทร์พิมพ์ สายสมร. 2537: 67-68) ดังนั้น สภาพแวดล้อมภายนอกโรงเรียนควรมีสั่งคมบรรยากาศสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการจัดการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. 2547: 17)

จากการศึกษามโนทัศน์ด้านสภาพทั่วไปในเรื่องสภาพแวดล้อมเป็นรายข้อ พบว่า โรงเรียนได้รับการบริการสาธารณะ (โทรศัพท์ ประปา ไฟฟ้า) ที่มีประสิทธิภาพ และมีการบำบัดน้ำเสียและทางระบายน้ำถูกสุขลักษณะอยู่ในระดับปานกลางนั้น เห็นควรพิจารณาปรับปรุงให้มีการพัฒนามากขึ้นในเรื่องดังกล่าว เพราะสภาพแวดล้อมที่ดีควรมีบรรยากาศที่ดีในระยะยาว มีน้ำ ไฟฟ้า ท่อระบายน้ำเสีย หรือมีบริการสาธารณะเข้าถึง (ประดิษฐ์ คุณรัตน์. 2539: 98-99) ควรระบายน้ำได้รวดเร็ว (กิตติมา ปรีดาดีลก. 2532: 201)

1.2 การศึกษามโนทัศน์ด้านสภาพทั่วไปในเรื่องอาคารสถานที่ พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับความเป็นจริงค่อนข้างมาก อาคารสถานที่เปรียบเสมือนรูปร่างหน้าตาของสถานศึกษา งานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมเป็นงานที่มีอิทธิพลต่อการจัดการศึกษาในสถานศึกษาทั้งทางตรงและทางอ้อม (ประดิษฐ์ คุณรัตน์. 2539: 1) อาคารสถานที่เป็นเรื่องสำคัญที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีหน้าที่รับผิดชอบ ในการบริหารโรงเรียน ผู้บริหารต้องคอยควบคุมดูแล ควบคุมบริการและประสานงานให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ (บุญช่วย จินดาประพันธ์. 2536: คำนำ)

จากการศึกษามโนทัศน์ด้านสภาพทั่วไปในเรื่องอาคารสถานที่เป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับความเป็นจริงปานกลางในข้อโรงเรียนมีห้องน้ำ ห้องส้วมถูกสุขลักษณะเพียงพอ โรงเรียนมีอาคารสถานที่เพียงพอสำหรับการเรียนการสอน และโรงเรียนมีสนามเด็กเล่นและเครื่องเล่นสำหรับนักเรียนเหมาะสม ดังนั้น ควรพิจารณาปรับปรุงหรือก่อสร้างให้เพียงพอและถูกสุขลักษณะ ซึ่งโรงเรียนที่ดีมีคุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับอาคารสถานที่ คือ ความเพียงพอ ความเหมาะสม ความปลอดภัย และสุขลักษณะ มีเครื่องอำนวยความสะดวกสมบูรณ์ เช่นห้องน้ำ ห้องส้วม (เบญจวรรณ บุญประกอบพร. 2545: 16; ประดิษฐ์ คุณรัตน์. 2539: 123-124)

1.3 การพิจารณามโนทัศน์ด้านสภาพทั่วไปในเรื่องสื่อและอุปกรณ์เทคโนโลยี ทั้งครู นักเรียน และผู้แทนชุมชนมีมโนทัศน์ต่อเรื่องนี้โดยรวม อยู่ในระดับความเป็นจริงปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าข้อที่อยู่ในระดับความเป็นจริงค่อนข้างมากมีเพียง 1 ข้อ คือโรงเรียนมีเอกสารหลักสูตรสถานศึกษาสำหรับการจัดการศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากกระทรวงศึกษาธิการได้มีการสนับสนุนส่งเสริมให้มีการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาขึ้นเพื่อพัฒนาการศึกษา ทุกสาระการเรียนรู้ ทุกวงชั้น (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. 2545ก: 5) ดังนั้น โรงเรียนจึงมีการจัดหาเอกสารหลักสูตรสถานศึกษาสำหรับครูใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ส่วนรายข้อที่อยู่ในระดับความเป็นจริงค่อนข้างน้อยมี 2 ข้อ คือโรงเรียนมีการใช้รายการที่ออกอากาศของการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมในการเรียนการสอนและโรงเรียนมีวัสดุอุปกรณ์หรือสิ่งประดิษฐ์ประกอบการเรียนรู้ (แผนภูมิ แผนที่ อุปกรณ์วิทยาศาสตร์ หุ่นจำลอง) เพียงพอ ดังนั้น ควรมีการพิจารณาพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กทุกแห่งให้มีระบบทางไกลผ่านดาวเทียมและมีสื่ออุปกรณ์ประกอบการเรียนรู้ ทั้งนี้เพราะการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องและสร้างสรรค์ ให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลาและเรียนรู้ได้จากสื่อการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ทุกประเภท (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546ข: 19) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยโรงเรียนประถมศึกษานานาชาติ พบว่า โรงเรียนมีปัญหาขาดแคลนงบประมาณในการจัดซื้อวัสดุสื่อการเรียนการสอน โรงเรียนไม่มีระบบการจัดเก็บบำรุงรักษาและการนำไปใช้ (มนตรี ศรีเพชร. 2546: บทคัดย่อ)

2. ด้านคุณลักษณะของครู

จากผลการวิจัยที่พบว่า มโนทัศน์ของครูและผู้แทนชุมชนด้านคุณลักษณะของครูในโรงเรียนขนาดเล็กอยู่ในระดับความเป็นจริงค่อนข้างมาก ส่วนมโนทัศน์ของนักเรียนอยู่ในระดับความเป็นจริงมาก ซึ่งแสดงถึงมโนทัศน์ของครู นักเรียนและผู้ปกครองเกี่ยวกับด้านสภาพทั่วไปของโรงเรียน ซึ่งมีเรื่องความรู้ความสามารถและบุคลิกภาพ ของครู โดยภาพรวม อยู่ในระดับที่น่าพอใจ

2.1 การพิจารณามโนทัศน์ด้านคุณลักษณะของครูในเรื่องด้านความรู้ความสามารถ มโนทัศน์ของครูเกี่ยวกับความสามารถของครูอยู่ในระดับความเป็นจริงค่อนข้างมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ครูสามารถร่วมงานกับผู้อื่นได้ อยู่ในระดับความเป็นจริงมาก ส่วนมโนทัศน์ของนักเรียนและผู้แทนชุมชนเกี่ยวกับความสามารถของครู อยู่ในระดับความเป็นจริงมาก อาจเนื่องจากว่า มาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการพัฒนาให้หน่วยงานและสถานศึกษามุ่งพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545ก: 71-76) บุคลากรครู จึงเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะช่วยให้การจัดการศึกษาของโรงเรียนได้ดำเนินไปเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้และคุณภาพของคน (ชมพันธ์ ฤกษ์พร ณ อุดมยา. 2543: 7) ดังนั้น ครูจึงได้มีการพัฒนาตนเอง

อย่างต่อเนื่อง และเข้ารับการอบรมจากหน่วยงานที่จัดขึ้น ครูจึงมีความรู้ความสามารถเป็นที่พึงพอใจของนักเรียนและผู้แทนชุมชน

2.2 การพิจารณามโนทัศน์ด้านคุณลักษณะของครูในเรื่องบุคลิกภาพ มโนทัศน์ของครูเกี่ยวกับบุคลิกภาพของครู อยู่ในระดับความเป็นจริงมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ครูมีความสุภาพ อ่อนโยน อยู่ในระดับความเป็นจริงค่อนข้างมาก ส่วนมโนทัศน์ของนักเรียนและผู้แทนชุมชนเกี่ยวกับบุคลิกภาพของครู อยู่ในระดับความเป็นจริงมาก และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าทุกข้ออยู่ในระดับความเป็นจริงมาก อาจเนื่องจากบุคลิกภาพเป็นคุณลักษณะสำคัญประการหนึ่งที่ครูจะต้องมี เพราะครูเป็นอาชีพที่ต้องเผชิญกับคนทั่วไป ดังนั้น การพูด กิริยามารยาท การแต่งกาย การวางตัว การยิ้มแย้มแจ่มใสและการแสดงออกทางความคิด ย่อมเป็นวิสัยที่ครูต้องพัฒนา (พูนทรัพย์ พ่วงนาคพันธ์. 2548: 36) และครูจะต้องเป็นแบบอย่างแก่เยาวชนได้ (วิไล ตั้งจิตสมคิด. 2544: 133-134)

3. ด้านคุณลักษณะของนักเรียน

จากผลการวิจัยที่พบว่า มโนทัศน์ของครูและผู้แทนชุมชนด้านคุณลักษณะของนักเรียนโดยรวมอยู่ในระดับความเป็นจริงค่อนข้างมาก และมโนทัศน์ของนักเรียนอยู่ในระดับความเป็นจริงปานกลาง ซึ่งแสดงถึงมโนทัศน์ของครู นักเรียนและผู้ปกครองเกี่ยวกับด้านคุณลักษณะของนักเรียนซึ่งมีเรื่องคุณลักษณะที่พึงประสงค์และความรู้ความสามารถ โดยภาพรวม อยู่ในระดับที่น่าจะมีการปรับปรุงพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นได้อีก

3.1 การพิจารณามโนทัศน์ด้านคุณลักษณะของนักเรียนในเรื่องคุณลักษณะที่พึงประสงค์ พบว่า มโนทัศน์ของครูและผู้แทนชุมชนเกี่ยวกับความรับผิดชอบของนักเรียน โดยรวมอยู่ในระดับความเป็นจริงค่อนข้างมาก

ความรับผิดชอบ เป็นมาตรฐานหนึ่งของผู้เรียน ที่มีความจำเป็นต่อการปฏิรูปการศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. 2545ก: 34-37) โรงเรียนขนาดเล็กมีจำนวนนักเรียนพอเหมาะ สามารถเน้นในเชิงคุณภาพได้ไม่ยาก (วัลลภ ตั้งคนานุรักษ์. 2548: ออนไลน์) โรงเรียนจึงให้การอบรมดูแลได้อย่างทั่วถึง

เมื่อพิจารณารายข้อในเรื่องความรับผิดชอบ พบว่า มโนทัศน์ของครูเกี่ยวกับนักเรียนทำกิจกรรมอื่นขณะที่ครูสอน อยู่ในระดับความเป็นจริงปานกลาง และมโนทัศน์ของผู้แทนชุมชนเกี่ยวกับการรู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ อยู่ในระดับความเป็นจริงปานกลาง จึงควรพิจารณาปรับปรุงแก้ไขโดยการอบรมสั่งสอนให้นักเรียนมีความเอาใจใส่ต่องานที่ทำ ให้มีสมาธิ และขยันหมั่นเพียร (จวีรัตน์ นันทยทวิกุล. 2538: 4-5) และอบรมให้นักเรียนตั้งใจเล่าเรียนหมั่นฝึกหัดความรู้ ฝึกฝนในด้านประสบการณ์ต่าง ๆ (ปรียา ชัยนิยม. 2542: 5-6) นักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กมีนักเรียนจำนวนไม่

มากจึงสามารถควบคุม ดูแลได้อย่างทั่วถึง สามารถเน้นในเชิงคุณภาพได้ไม่ยาก (ธิดา เลิศพรประสพ ไซค. 2546: บทคัดย่อ; วัลลภ ตั้งคนานุรักษ์. 2548: ออนไลน์)

การศึกษานิเทศน์ด้านคุณลักษณะของนักเรียนในเรื่องความมีวินัยและความซื่อสัตย์สุจริต พบว่านิเทศน์ของครูและผู้แทนชุมชนเกี่ยวกับความมีวินัยและความซื่อสัตย์สุจริตของนักเรียนโดยรวมอยู่ในระดับความเป็นจริงค่อนข้างมาก ความมีวินัยและความซื่อสัตย์สุจริตเป็นมาตรฐานหนึ่งของผู้เรียน ที่มีความจำเป็นต่อการปฏิรูปการศึกษา เกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎมนตรี. 2545ก: 34-37)

3.2 การศึกษานิเทศน์ด้านคุณลักษณะของนักเรียนในเรื่องความรู้ความสามารถ พบว่านิเทศน์ของครู นักเรียน และผู้แทนชุมชนเกี่ยวกับความรู้ความสามารถของนักเรียนโดยรวมอยู่ในระดับความเป็นจริงปานกลาง สอดคล้องกับผลการวิจัยของกลุ่มงานวัดผลและประเมินผล การศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก (2547: 15-27) ที่พบว่าโรงเรียนขนาดเล็กมีคุณภาพค่อนข้างต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับโรงเรียนขนาดอื่น ๆ จึงเห็นควรพิจารณาปรับปรุงพัฒนานักเรียนในด้านความรู้ความสามารถ เพื่อให้นักเรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นในการเรียนรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความสร้างสรรค์ ไตร่ตรอง มีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎมนตรี. 2545ก: 34-37)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยและข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป มีดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

จากผลการวิจัยครั้งนี้มีข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ ดังต่อไปนี้

1. ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดหางบประมาณเพื่อการปรับปรุงอาคารสถานที่ให้อยู่ในสภาพดี ทั้งด้านอาคารและสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน มีการปรับปรุงสนามเด็กเล่นและเครื่องเล่น โดยให้คณะกรรมการสถานศึกษา ชุมชนและผู้ปกครอง มีส่วนร่วมในการปรับปรุงอาคารสถานที่

2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายกควรประสานงานกับผู้เกี่ยวข้องและจัดงบประมาณสำหรับสถานศึกษาเพื่อให้มีการใช้ระบบรายการโทรทัศน์ทางไกลเพื่อการศึกษา สื่อและอุปกรณ์ทางเทคโนโลยี เนื่องจากโรงเรียนขนาดเล็ก ส่วนใหญ่มีครูไม่ครบชั้นเรียน จำเป็นต้องมีสื่อและอุปกรณ์ที่ช่วยอำนวยความสะดวกกับครูและนักเรียนให้เรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ผู้บริหารสถานศึกษาและครูควรส่งเสริมนักเรียนให้รู้จักการรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ โดยจัดกิจกรรมโครงการเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะของนักเรียน เช่น กิจกรรมรักการอ่าน ชุมนุมบำเพ็ญประโยชน์ ชุมนุมกีฬา

4. ผู้บริหารสถานศึกษาและครูควรพัฒนาความรู้ความสามารถของนักเรียน เกี่ยวกับการอ่านคล่อง เขียนถูกต้อง โดยจัดกิจกรรม โครงการ หรือชุมนุมภาษาไทย กิจกรรมการสอนซ่อมเสริม กิจกรรมในวันสำคัญต่าง ๆ เช่น วันภาษาไทย วันแม่แห่งชาติ โดยการให้นักเรียนอ่านคำประพันธ์ เขียนกลอน เขียนเรียงความ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป

1. ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กในด้านสื่ออุปกรณ์เทคโนโลยี
2. ควรศึกษาเปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กกับโรงเรียนขนาดอื่น ๆ
3. ควรศึกษามโนทัศน์ของ ครู นักเรียน และผู้แทนชุมชนต่อโรงเรียนขนาดเล็ก โดยมีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมากกว่าการวิจัยครั้งนี้
4. ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กโดยวิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงลึกจากฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กนกวรรณ วิวัฒน์ธนิษฐ. (2545). การศึกษาองค์ประกอบคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดกรุงเทพมหานคร. ปรินทิเนียนท์ กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- กัลยา สุวรรณรอด. (2537). การวิเคราะห์องค์ประกอบมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. ปรินทิเนียนท์ กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- กิตติมา ปรีดีดิลก. (2532). การบริหารและการนิเทศการศึกษาเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: อักษราพัฒนา.
- กิดานันท์ มลิทอง. (2543). เทคโนโลยีการศึกษาและนวัตกรรม. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กฤตรินทร์ นิ่มทองคำ. (2542). ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับความซื่อสัตย์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนเซนต์โยเซฟคอนเวนต์ กรุงเทพมหานคร. ปรินทิเนียนท์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- กองการวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2539). การวางแผนพัฒนาคุณภาพโรงเรียน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- (2546ก). คู่มือการปฏิบัติงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- (2546ข, กุมภาพันธ์-มีนาคม). หลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. วารสารประชาศึกษา. 54(3): 1-30.
- (2547). แนวทางการเขียนรายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปีของสถานศึกษา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- กรมวิชาการ. (2528). แนวทางการพัฒนาจริยธรรมไทย: การประชุมทางวิชาการเกี่ยวกับจริยธรรมไทย 23-27 มกราคม 2528. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรมการศาสนา.
- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2539). รายงานสรุปผลการวิจัยเรื่องคุณภาพกำลังคนตามความต้องการของภาคเอกชนในอนาคต. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- (2545ก). สื่อการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

- (2545ข). *คู่มือพัฒนาสื่อการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- กลุ่มงานวัดผลและประเมินผลการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก. (2547). *รายงานการประเมินคุณภาพการศึกษา ระดับชาติ ปีการศึกษา 2546*. นครนายก: กลุ่มงานวัดผลและประเมินผลการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก.
- กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก. (2547ก). *ข้อมูลพื้นฐานการศึกษา ปีการศึกษา 2547*. นครนายก: กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศ.
- (2547ข). *แผนพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก*. นครนายก: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก.
- (2547ค). *การจัดการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษานครนายก*. นครนายก: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก.
- (2548). *ข้อมูล OPEC 2548*. นครนายก: กลุ่มนโยบายและแผน.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2546). *การคิดเชิงนวัตกรรมในทศวรรษที่ 5*. กรุงเทพฯ: ชัคเชส มีเดีย.
- ภาควิชาเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษา. (2539). *เอกสารประกอบการสอนวิชาเทคโนโลยีการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษา สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.
- จันทรา พวงยอด. (2543). *การพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนพุทธจักรวิทยาโดยใช้กิจกรรมและเทคนิคประเมินผลจากสภาพจริง*. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- จันทร์พิมพ์ สายสมร. (2537). *การจัดสภาพแวดล้อมทางการศึกษา*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- จรัสรัตน์ นันทยพิวกุล. (2538). *การวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในกรุงเทพมหานคร*. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- จิรวรรณ ธัญญจันทร์. (2526). *การศึกษามโนทัศน์เกี่ยวกับประชาธิปไตย ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ในเขตการศึกษา 10 ปีการศึกษา 2525*. ปริญญานิพนธ์. กศ.ม. มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.

- นายศรี แซ่ลี้ม. (2548). *การวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะด้านความเป็นคนดีของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ตามความคาดหวังของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษา*. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ชิดกมล สังข์ทอง. (2536). *การศึกษาองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อวินัยในตนเองของวัยรุ่น*. วิทยานิพนธ์. ศศ.ม. (ภาควิชาจิตวิทยา). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชูศรี วงศ์รัตนะ. (2544). *เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย*. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: เทพเนรมิตการพิมพ์.
- ไชยยศ เรืองสุวรรณ; และปรีชา วิหคโต. (2537). *การวิจัยเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ชมพันธ์ ภูณชร ณ อยุธยา. (2543, มีนาคม-เมษายน). *การพัฒนาระบบการสอน*. วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์. 1(2): 7-12.
- ดาวนภา กิตติสาโร. (2546). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อความซื่อสัตย์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มเจ้าพระยาโดยใช้วิธีวิเคราะห์สหสัมพันธ์คาโนนิคัล*. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ธิดา เลิศพรประสบโชค. (2546). *คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนวัดดอนเมือง (ทหารอากาศอุทิศ) สังกัดกรุงเทพมหานคร*. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ธีรศักดิ์ อัครบวร. (2545). *ความเป็นครูไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: พลพิมพ์.
- นภาพรรณ จินตชิน. (2546). *คุณลักษณะบุคลากรที่พึงประสงค์โรงเรียนวัฒนาวิทยาลัย*. สารนิพนธ์ ศ.ม. (เศรษฐศาสตร์การศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- บุญช่วย จินดาประพันธ์. (2536). *การบริหารอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- บุญลักษณ์ อึ้งชัยพงษ์. (2536). *ผลของการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวที่มีต่อการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านพรานกระต่าย อำเภอพรายกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร*. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- ประดิษฐ์ คุณรัตน์. (2539). *การวางแผนอาคารสถานที่*. กรุงเทพฯ: ศูนย์เอกสารตำรา คณะศึกษาศาสตร์ (บางเขน) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ปรางกรม พงศาปาน. (2546). *ปัญหาและอุปสรรคจากนโยบายการรวมโรงเรียนขนาดเล็ก*. ปรินญา นิพนธ์ บธ.ม. (บริหารธุรกิจ). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง.
- ปรีชา บุญณะโชติ. (2543). *คุณสมบัติของอาจารย์ที่พึงประสงค์ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร อาจารย์ และผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนสาธิตมัธยม สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาหลักสูตรและการสอน. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ปรีชา ชัยนิยม. (2542). *การศึกษาความคิดเห็นของครูต่อการสอนความรับผิดชอบและความมีระเบียบวินัยโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ เอกชน กรุงเทพมหานคร*. ปรินญา นิพนธ์ กศ.ม. (การประถมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิต วิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ปรีชาพร วงศ์อนันตรโรจน์. (2545). *การบริหารงานวิชาการ*. กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริม.
- ฝ่ายแผนงานและงบประมาณ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม. (2541). *รูปแบบการ พัฒนาประสิทธิภาพการจัดการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก ในสังกัดสำนักงานการ ประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม*. มหาสารคาม: ฝ่ายแผนงานและงบประมาณ สำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2540). *การศึกษาพัฒนาการหรือบูรณาการ*. กรุงเทพฯ: สหธรรมมิก. พัฒนา กิตติอาษา. (2548). *ความรู้และอารยธรรมของมนุษย์*. สืบค้นเมื่อ 14 ตุลาคม 2548, จาก http://www.sut.ac.th/ist/ge/web/man_3_47/texts/man_so_text6.doc
- พุทธทาสภิกขุ. (2543). *ธรรมสังเขป*. กรุงเทพฯ: ธรรมทานมูลนิธิ และธรรมสภา.
- พูนทรัพย์ พ่วงนาคพันธุ์. (2548). *การศึกษาคุณลักษณะของครูโรงเรียนอุดมวิทยาตามแนวปฏิรูป การศึกษา อำเภอรัญบุรี จังหวัดปทุมธานี*. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พิธาน พันทอง. (2548). *ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็กในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ*. วิทยานิพนธ์ ศษ.ด. (การบริหารการศึกษา). ขอนแก่น: บัณฑิต วิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ไพบุลย์ แจ่มพงษ์. (2541, มิถุนายน). *การประกันคุณภาพเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา*. *วารสารการศึกษาเอกชน*. 8(77): 38-40.

----- (2543, มีนาคม). การพัฒนาครูเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา. วารสารวิชาการ. 3(3): 27-32.

ไพศาล อรเอี่ยม. (2546). คุณลักษณะของครูช่างอุตสาหกรรมในสถานการอาชีวศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2. กรุงเทพฯ: สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง. ถ่ายเอกสาร.

เพราพรรณ เปลียนภู. (2540). จิตวิทยาการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.

ทวีศิลป์ สารเสน. (2543). ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของสภาพแวดล้อมทางการเรียนในห้องเรียนด้านครูผู้สอนกับความพึงพอใจของนักเรียนในโรงเรียนมัธยม. ปรินญาณพนธ์ กศ.ด. (เทคโนโลยีการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

ภัทราภรณ์ พิทักษ์ธรรม. (2543). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสามารถในการคิดวิเคราะห์และเจตคติต่อวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้โดยใช้กิจกรรมการสร้างแผนภูมิโนทัศน์กับการสอนตามคู่มือ. ปรินญาณพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

มนตรี ศรีเพชร. (2546). การศึกษาการปฏิบัติงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

มาลี จุฑา. (2542). จิตวิทยาการเรียนการสอน. กรุงเทพฯ: อักษรพัฒนา.

ยนต์ ชุ่มจิต. (2546). การศึกษาและความเป็นครูไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2540). พจนานุกรมศัพท์ปรัชญา อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.

----- (2546). พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2542. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คพับลิเคชันส์.

ล้วน สายยศ; และอังคณา สายยศ. (2539). เทคนิคการวิจัยการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: สุริยสาส์น.

----- (2543). การวัดด้านจิตพิสัย. กรุงเทพฯ: สุริยสาส์น.

- วรรณดี ชีช่วง. (2536). การเปรียบเทียบผลการใช้บทบาทสมมติแบบมีบทและแบบไม่มีบทที่มีต่อความ
ซื่อสัตย์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านพรานวิบูลย์วิทยา อำเภอขุนหาญ
จังหวัดศรีสะเกษ. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วรารมณ รุจิวิวัฒน์กุล. (2543, กรกฎาคม-สิงหาคม). การบริหารความรู้. วารสารข้าราชการ. 45(4):
44 - 57.
- วัลลภ ตังคณานุก์ษ์. (2548, 5 พฤษภาคม). คุยกับครูหุຍ: โรงเรียนขนาดเล็ก. เดลินิวส์. สืบค้น
เมื่อ 22 พฤษภาคม 2548, จาก <http://www.dailynews.co.th>
- วารินทร์ สิ้นสูงสุด. (2542). การประกันคุณภาพการศึกษา. กรุงเทพฯ: สถาบันเพิ่มผลผลิตบัณฑิตธรรม.
- วิกรม อาริราชกูร์. (2547). ความพร้อมของพนักงานบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) ในการย้ายที่
ทำการจากท่าอากาศยานสากลกรุงเทพ (ดอนเมือง) ไปสู่ท่าอากาศยานสากลสุวรรณภูมิ.
วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (รัฐศาสตร์) สาขารัฐศาสตร์. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. สืบค้นเมื่อ 14 ตุลาคม 2548, จาก
<http://pirun.ku.ac.th/~fsocsrg/vikrom.doc>.
- วิเชียร เกตุสิงห์. (2538). สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัย. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์.
- วิรัตน์ ไวยกุล; และบรรเทา อุทัยทัศน์. (2541). สถานภาพครอบครัวและทัศนคติของผู้ปกครองเกี่ยวกับ
การศึกษาของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในเขตเมืองเชียงใหม่. เชียงใหม่:
ภาควิชาประถมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วิลาวัณย์ โชติเบญจมาภรณ์. (2543, พฤษภาคม). งานครูเป็นงานวิชาชีพ. วารสารวิชาการ. 5(2):
69.
- วิไล ตั้งจิตสมคิด. (2544). การศึกษาและความเป็นครูไทย. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- วิไลพร สุขอย. (2543). คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูสังคมศึกษาตามทัศนะของผู้ปกครองนักเรียน
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น: กรณีศึกษาอำเภอลำดวน จังหวัดเลย. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การ
บริหารการศึกษา). ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร
- วิหเทพ ฤชาฤทธิ. (2544). โครงสร้างกระทรวงศึกษาธิการ ใหม่ ปี 45; การประชุมสัมมนาทาง
วิชาการ เรื่อง การบริหารการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน. กรุงเทพฯ: ภาควิชาการบริหาร
การศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วีระวัฒน์ อุทัยรัตน์. (2544). การบริหารจัดการโดยโรงเรียนเป็นฐาน; การประชุมสัมมนาทางวิชาการ
เรื่อง การบริหารการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศรีเรือน แก้วกังวาล. (2544). *ทฤษฎีจิตวิทยาบุคลิกภาพ*. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: หมอชาวบ้าน.

เสถียร ชาวไทย. (2548). *คุณธรรมความเป็นครู*. สืบค้นเมื่อ 27 สิงหาคม 2548, จาก http://www.mcu.ac.th/article/article_file/dhamma_teach/002.html

สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. (2546, 12-18 ธันวาคม). *เสียงสะท้อนยุบโรงเรียนขนาดเล็กกระวังชุมชน "ดำน"*. 50(29): 32-33.

สวัสดิ์ คนเกณท์. (2548). *ปัญหาโรงเรียนขนาดเล็ก*. สืบค้นเมื่อ 5 เมษายน 2548, จาก <http://www.smallschool.obec.go.th/281/view.php?topic=348>

เสรี ยี่พระบาง. (2547). *ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับความมีระเบียบวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนวัดสระเกศ เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา)*. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *คู่มือการปฏิบัติงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก. (2547). *การศึกษาความพึงพอใจของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนต่อการบริการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก ประจำปีงบประมาณ 2547*. นครนายก: กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2547ก). *โครงการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา โรงเรียนขนาดเล็ก*. สืบค้นเมื่อ 6 เมษายน 2548, จาก <http://smallschool.obec.go.th/intro.php>

----- (2547ข). *การใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนและชุมชน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

----- (2547ค). *ชุดฝึกอบรมทางไกลบุคลากรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เส้นทางปฏิรูปการเรียนรู้ "ครูปฏิรูป" ตอนที่ 1 สู่มุ่งทางการปฏิรูป*. กรุงเทพฯ: อู่การพิมพ์.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎีกา. (2544ก). *กระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ*. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.

----- (2544ข). *มาตรฐานการศึกษาเพื่อประเมินคุณภาพภายนอก: ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุดทอง.

----- (2545ก). *แนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา: เพื่อพร้อมรับการประเมินภายนอก*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.

- (2545ข). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- (2545ค). สภาพและปัญหาการบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: วี.ที.ซี คอมมิวนิเคชั่น.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2547). *คู่มือครู ครูดี ผู้พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของชาติ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2537). *การเสริมสร้างวินัย คู่มือแนะแนวทางปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สำนักงานทดสอบทางการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). *การประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. (2545). *ปฏิรูปการศึกษาไทย..ในมุมมองประชาชน*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *เกณฑ์มาตรฐานและจรรยาบรรณวิชาชีพครู*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: คุรุสภา.
- (2547). *แนวทางการบริหารและการพัฒนาสถานศึกษาสู่...โรงเรียนคุณภาพ*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2547ก). *รูปแบบการจัดการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก*. สืบค้นเมื่อ 21 พฤศจิกายน 2547, จาก <http://www.smallschool.obec.go.th./Know/small.pdf>
- (2547ข). *โครงการยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก*. สืบค้นเมื่อ 21 พฤศจิกายน 2547, จาก <http://www.smallschool.obec.go.th./bestway>
- สำนักนายกรัฐมนตรี. (2548). *คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี แถลงต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2548*. สืบค้นเมื่อ 4 เมษายน 2548, จาก <http://www.thaigov.go.th/>

- สุจิตตรา สิงหาร. (2547). *การเปรียบเทียบความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษและพฤติกรรมด้าน
ความมีระเบียบวินัยของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการสอนแบบมุ่งประสบการณ์
ภาษา (รูปแบบที่ 1) กับการสอนตามคู่มือครู*. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุชาดา นันทะไชย. (2547). *จริยธรรมและจรรยาสำหรับครู*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาการศึกษา คณะ
ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุนีย์ มุมบ้านเช่า. (2547). *มโนทัศน์ที่เกี่ยวกับมนุษย์ในเรื่องสั้นของอัญชัน*. สารนิพนธ์
กศ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่าย
เอกสาร.
- สุภัตตรา สุภาพ. (2531). *สังคมและวัฒนธรรมไทย ค่านิยม ครอบครัว ศาสนา ประเพณี*. พิมพ์ครั้งที่
6. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุมน อมรวิวัฒน์. (2540). *เอกสารประกอบการประชุมสัมมนา*. กรุงเทพฯ: ถ่ายเอกสาร.
- (2544). *กระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ*. กรุงเทพฯ: วัฒนา
พานิช.
- สุรางค์ ไคว่ตระกูล. (2541). *จิตวิทยาการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุริยัน พลดี. (2540). *การดำเนินงานตามยุทธศาสตร์หลักของการปฏิรูปการศึกษาในโรงเรียน
ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์*. สืบค้นเมื่อ 1 มิถุนายน
2548, จาก <http://www.moe.go.th/inspec9/research1.htm>
- สุวิทย์ มูลคำ. (2547). *กลยุทธ์...การสอนคิดเชิงมโนทัศน์*. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- สุวรรณ เจริญเสาวภาคย์. (2548). *หลักการเบื้องต้นของการจัดการความรู้*. สืบค้นเมื่อ 14 ตุลาคม
2548, จาก <http://www.disaster.go.th/html/develop/data/PMQA.doc>
- หนังสือพิมพ์มติชน. (2547, กุมภาพันธ์). *ยุบรวมโรงเรียนขนาดเล็ก..ทางเลือกสุดท้ายการปฏิรูป
การศึกษา*. มติชน. สืบค้นเมื่อ 30 มิถุนายน 2547, จาก
<http://www.meducation.co.th/news/read.asp?Presseduid=00000694>
- อดิศักดิ์ โพธารามิก. (2547). *โครงการยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก: บรรยายพิเศษ ณ โรงแรม
แอมบาสซาเดอร์ วันที่ 11 พฤษภาคม 2547*. สืบค้นเมื่อ 26 มิถุนายน 2547, จาก
<http://www.moe.go.th/webasm/news051.htm>
- อมรวิทย์ นาคพรทพ. (2547, มิถุนายน). *จี้รัฐระดมทุนกู้วิกฤติ โรงเรียนขนาดเล็ก*. สยามรัฐ. สืบค้น
เมื่อ 30 มิถุนายน 2547, จาก http://db.onec.go.th/thaied_news/index1.php?Id=16253

- อัมราลักษณ์ ไชยวงศ์ษา. (2548). *การศึกษาคูณลักษณะนักคิดเชิงอนาคต ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จังหวัดลำพูน ตามแนวความคิดของเวห์เมเออร์*. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อัมพร แต่เกษม. (2539). *การวิเคราะห์องค์ประกอบบุคลิกภาพด้านความเชื่อมั่นในตนเอง*. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อุทัย ธรรมเดโช. (2531). *หลักบริหารการศึกษา*. กรุงเทพฯ: เจ้าพระยาการพิมพ์.
- อรรถัย มูลคำ; และสุวิทย์ มูลคำ. (2544). *การเรียนรู้ผู้มีอาชีพ*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: ที.พี.พี.рінต์.
- อำภา บุญช่วย. (2537). *การบริหารงานวิชาการในโรงเรียน*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- Brown, James W.; and other. (1973). *A-V Instruction Technology media and Methods*. New York: McGrew-Hall.
- Calderon, Larry Anthony. (1989, March). Characteristics of the Excellent Teacher as Perceived by Students, teachers and Administrators in the Los Angeles Community College District. *Dissertation Abstracts International*. 49(9): 2512-A
- Etzioni, A. (1982, November). The Role of Self- Discipline. *Phi Delta Kappan*. 64(3): 184-189.
- Hankin, Bondie Dix. (1991, March). An Analysis of Criteria Used by New York: Commissioners in Deciding Cases dealing with teacher Competence from 1958 to 1986. *Dissertation Abstracts International*. 51(9): 3044-A
- Setliff, Ben F. (1990). The effects of the Texas Teacher Appraisal System on the climate of six small school systems. TEXAS: Texas Tech University.
- Stacy Mitchell. (2000a). Jack and the Giant School. *New Rule Journal*. Retrieved June 24, 2005, from <http://www.newrules.org/equity/smallschool.html>
- . (2000b). *Better Schools Come on Smaller Campuses*. Retrieved June 24, 2005, from <http://www.newrules.org>
- Walsh, H.M. (1980). *Introducing the Young Child to the Social World*. New York: MacMillan Publishing Company.
- Webster. (1973). *Webster's New World Dictionary of American Language*. Springfield, Massachusetts: G and C Merrjam Company.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย (สำหรับครู)
เรื่อง มโนทัศน์ของครู นักเรียน และผู้แทนชุมชนต่อโรงเรียนขนาดเล็ก
ในอำเภองครักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก

ตอนที่ 1 แบบสอบถามแสดงความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับโรงเรียนขนาดเล็ก ในอำเภองครักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก

คำชี้แจง โปรดพิจารณาข้อความต่อไปนี้ แล้วขีดเครื่องหมาย ✓ หลังข้อความแต่ละข้อในช่องระดับความเป็นจริงในสภาพการณ์โดยรวมของโรงเรียนของท่าน

ข้อที่	สภาพทั่วไปของโรงเรียน	ระดับความเป็นจริง				
		มาก	ค่อนข้างมาก	ปานกลาง	ค่อนข้างน้อย	น้อย
1	สภาพแวดล้อม โรงเรียนมีที่ตั้งเหมาะสม การคมนาคมสะดวก					
2	โรงเรียนอยู่ใกล้สถานที่สำคัญ (สถานีอนามัย วัด/มัสยิด ป้อมตำรวจ)					
3	โรงเรียนปลอดภัยจากมลภาวะ (ไม่มีกลิ่น ฝุ่น เสียงรบกวน)					
4	โรงเรียนมีการบำบัดน้ำเสียและทางระบายน้ำถูกสุขลักษณะ					
5	โรงเรียนได้รับการบริการสาธารณะ (โทรศัพท์ ประปา ไฟฟ้า) ที่มีประสิทธิภาพ					
6	การเดินทางจากบ้านมาโรงเรียนมีความปลอดภัย					
7	ระยะทางจากบ้านมาโรงเรียนไม่ห่างไกลนัก					
8	ชุมชนแวดล้อมโรงเรียนกับโรงเรียนมีความสัมพันธ์ที่ดี					
9	ชุมชนมีแหล่งเรียนรู้ (ศาสนสถาน สถานประกอบการ) ให้นักเรียนได้เรียนรู้					
10	ชุมชนแวดล้อมโรงเรียนมีความปลอดภัย (จากสิ่งเสพติด อบายมุข)					
11	อาคารสถานที่ บรรยากาศห้องเรียนเอื้อต่อการเรียนรู้ (มีแสงสว่างเพียงพอ อากาศถ่ายเทได้ดี ไม่มีเสียงรบกวนจากห้องใกล้เคียง)					
12	โรงเรียนมีพื้นที่สำหรับการกีฬาและนันทนาการเพียงพอ					
13	โรงเรียนมีสนามเด็กเล่นและเครื่องเล่นสำหรับนักเรียนเหมาะสม					
14	โรงเรียนมีความสะอาด ร่มรื่น มีไม้ร่มเงา ไม้ดอก ไม้ประดับ					
15	โรงเรียนมีมาตรการรักษาความปลอดภัยเหมาะสม					

ข้อ	สภาพทั่วไปของโรงเรียน	ระดับความเป็นจริง				
		มาก	ค่อนข้างมาก	ปานกลาง	ค่อนข้างน้อย	น้อย
16	โรงเรียนมีมุมหรือบริเวณสำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้					
17	โรงเรียนมีอาคารสถานที่เพียงพอสำหรับการเรียนการสอน					
18	อาคารเรียนมีความปลอดภัย มั่นคงและแข็งแรง					
19	โรงเรียนมีน้ำดื่ม น้ำใช้เพียงพอสำหรับอุปโภค บริโภค					
20	โรงเรียนมีห้องน้ำ ห้องส้วมถูกสุขลักษณะเพียงพอ					
21	สื่อ/อุปกรณ์เทคโนโลยี โรงเรียนมีเอกสารหลักสูตรสถานศึกษาสำหรับการจัดการศึกษา					
22	โรงเรียนมีคู่มือสำหรับครูกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ เพียงพอ					
23	ครูมีการใช้สื่อในการเรียนการสอน					
24	โรงเรียนมีคอมพิวเตอร์ให้นักเรียนใช้ในการเรียนและศึกษาค้นคว้าเพียงพอ					
25	โรงเรียนมีการใช้รายการที่ออกอากาศของการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมในการเรียนการสอน					
26	โรงเรียนมีสื่อและอุปกรณ์เทคโนโลยี (เช่น วีซีดี, ซี.ดี, วิดีโอ เครื่องขยายเสียง) บริการครูและนักเรียน					
27	สื่อและอุปกรณ์เทคโนโลยีของโรงเรียนอยู่ในสภาพดี					
28	โรงเรียนมีวัสดุอุปกรณ์หรือสิ่งประดิษฐ์ประกอบการเรียนรู้ (แผนภูมิ แผนที่ อุปกรณ์วิทยาศาสตร์ หุ่นจำลอง) เพียงพอ					
29	โรงเรียนมีการให้นักเรียนศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน					
30	โรงเรียนมีการใช้ชาวบ้านหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นในการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ให้แก่ นักเรียน					
	คุณลักษณะของครู					
31	ความรู้ความสามารถ ครูมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวิชาที่สอน					
32	ครูมีความมั่นใจและสามารถสอนในวิชาที่รับผิดชอบ					
33	ครูมีความถนัดหรือมีความเชี่ยวชาญตรงกับงานที่ปฏิบัติ					

ข้อที่	คุณลักษณะของครู	ระดับความเป็นจริง				
		มาก	ค่อนข้างมาก	ปานกลาง	ค่อนข้างน้อย	น้อย
34	ครูรู้เป้าหมายของหลักสูตรสถานศึกษาและเป้าหมายการจัดการศึกษา					
35	ครูจัดทำแผนและจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ					
36	ครูมีความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหาและแก้ไขปัญหาต่างๆ					
37	ครูมีความรู้ความสามารถในการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนานักเรียน					
38	ครูมีความรู้ความสามารถในการประเมินผลการจัดการเรียนรู้					
39	ครูสามารถทำงานร่วมกันได้					
40	ครูสามารถร่วมทำงานและประสานงานกับชุมชนได้					
	บุคลิกภาพ					
41	ครูแต่งกายเรียบร้อยเหมาะสมกับกาลเทศะ					
42	ครูมีความขยันและอดทนต่อการปฏิบัติงาน					
43	ครูมีความเสียสละโดยไม่หวังผลตอบแทน					
44	ครูวางตนเป็นที่เชื่อถือของผู้ปกครองและชุมชน					
45	ครูเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมและมีน้ำใจ					
46	ครูมีความซื่อสัตย์สุจริต					
47	ครูมีความสุภาพอ่อนโยน พุดจาไพเราะ					
48	ครูมีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่					
	คุณลักษณะของนักเรียน					
	ความรับผิดชอบ					
49	นักเรียนมีความตรงต่อเวลา					
50	นักเรียนไม่ขาดเรียนโดยไม่จำเป็น					
51	นักเรียนไม่ทำกิจกรรมอื่นขณะที่ครูสอน					
52	นักเรียนทำงานเสร็จตามเวลาที่กำหนด					
53	นักเรียนช่วยเหลืองานส่วนรวมด้วยความเต็มใจ					
54	นักเรียนไม่ขีดเขียนหรือทำลายทรัพย์สินของโรงเรียน					
55	นักเรียนทำเวร รักษาความสะอาดห้องเรียน					
56	นักเรียนรู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์					

ข้อที่	คุณลักษณะของนักเรียน	ระดับความเป็นจริง				
		มาก	ค่อนข้างมาก	ปานกลาง	ค่อนข้างน้อย	น้อย
57	นักเรียนไม่ละเมิดสิทธิและหน้าที่ของคนอื่น					
58	ความมีวินัย นักเรียนขออนุญาตก่อนเข้าและออกจากชั้นเรียน					
59	นักเรียนตั้งใจเรียน และมีความรับผิดชอบในการเรียน					
60	นักเรียนแต่งกายถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน					
61	นักเรียนรักษาระเบียบการเข้าแถว					
62	นักเรียนรักษาสุขภาพกายสะอาด (เล็บ ฟัน ผิวหนังสะอาด, ไม่มีเหา)					
63	นักเรียนเข้าแถวรับของหรือซื้ออาหาร					
64	นักเรียนเคารพเชื่อฟังคำแนะนำของครู					
65	นักเรียนปฏิบัติตามระเบียบของโรงเรียน					
66	นักเรียนมีน้ำใจเป็นนักกีฬา					
67	นักเรียนอดทนต่อคำวิจารณ์					
68	ความซื่อสัตย์สุจริต นักเรียนพูดความจริงทั้งต่อหน้าและลับหลัง					
69	นักเรียนไม่ลอกการบ้านเพื่อน					
70	นักเรียนรักษาคำพูดของตนเอง					
71	นักเรียนแสดงความเคารพผู้ใหญ่ทั้งต่อหน้าและลับหลัง					
72	นักเรียนไม่ทุจริตในการสอบ					
73	นักเรียนยอมรับผิดเมื่อกระทำความผิด					
74	นักเรียนปฏิบัติตามข้อตกลงหรือสัญญา					
75	นักเรียนไม่ถือเอาของคนอื่นมาเป็นของตน					
76	นักเรียนไม่เอาเปรียบผู้อื่น					
77	นักเรียนไม่พูดใส่ร้ายคนอื่น					
	ความรู้ความสามารถ					
78	นักเรียนสามารถอ่าน หนังสือได้คล่องแคล่ว					
79	นักเรียนสามารถเขียนหนังสือได้ถูกต้อง					

ข้อที่	คุณลักษณะของนักเรียน	ระดับความเป็นจริง				
		มาก	ค่อนข้างมาก	ปานกลาง	ค่อนข้างน้อย	น้อย
80	นักเรียนสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้					
81	นักเรียนสามารถใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ในการเรียนและการค้นคว้า					
82	นักเรียนรู้และปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม					
83	นักเรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์					
84	นักเรียนมีความสามารถในการใช้ภาษาในการสื่อสาร					
85	นักเรียนสามารถค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งต่าง ๆ					

ตอนที่ 2 แบบสอบถามสภาพปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับโรงเรียนขนาดเล็ก

คำชี้แจง โปรดแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพ ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับโรงเรียนขนาดเล็ก

1.สภาพทั่วไป (สภาพแวดล้อม อาคารสถานที่ สื่ออุปกรณ์เทคโนโลยี)

สภาพปัจจุบัน ปัญหา.....

.....

แนวทางแก้ไข/ข้อเสนอแนะ.....

.....

2.คุณลักษณะของครู (ความรู้ความสามารถ บุคลิกภาพ)

สภาพปัจจุบัน ปัญหา.....

.....

แนวทางแก้ไข/ข้อเสนอแนะ.....

.....

3.คุณลักษณะของนักเรียน (ความรับผิดชอบ ความมีวินัย ซื่อสัตย์สุจริต ความรู้ความสามารถ)

สภาพปัจจุบัน ปัญหาด้านความรับผิดชอบของนักเรียน

.....

.....

แนวทางแก้ไข/ข้อเสนอแนะ.....

.....

.....

.....

สภาพปัจจุบัน ปัญหาด้านความมีวินัยของนักเรียน

.....

.....

แนวทางแก้ไข/ข้อเสนอแนะ.....

.....

.....

.....

สภาพปัจจุบัน ปัญหาด้านความซื่อสัตย์ของนักเรียน

.....

.....

แนวทางแก้ไข/ข้อเสนอแนะ.....

.....

.....

.....

สภาพปัจจุบัน ปัญหาด้านความรู้ความสามารถของนักเรียน

.....

.....

แนวทางแก้ไข/ข้อเสนอแนะ.....

.....

(ขอขอบคุณที่ท่านกรุณาตอบแบบสอบถาม)

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย (สำหรับนักเรียน)
เรื่องมโนทัศน์ของครู นักเรียน และผู้แทนชุมชนต่อโรงเรียนขนาดเล็ก
ในอำเภองครักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อถามความคิดเห็นของนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก อำเภองครักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก เกี่ยวกับโรงเรียน ใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสภาพทั่วไป ด้านคุณลักษณะของครู และด้านคุณลักษณะของผู้เรียน
2. ขอให้นักเรียนพิจารณาตอบแบบสอบถามโดยอิสระตามความเป็นจริง การตอบของนักเรียนไม่มีผลกระทบใดๆ ต่อตัวนักเรียน ผู้วิจัยจะสงวนคำตอบของนักเรียนเป็นความลับและจะเสนอผลการวิจัยเป็นภาพรวม ไม่จำเพาะบุคคลหรือกลุ่มบุคคลใด
3. โปรดตอบให้ครบทุกข้อ ซึ่งจะทำให้ผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก อำเภองครักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายกในโอกาสต่อไป

ผู้วิจัยขอขอบคุณในความร่วมมือของนักเรียนเป็นอย่างยิ่ง

นายเกรียงศักดิ์ เชื้อใจ

นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย (สำหรับนักเรียน)
เรื่อง มโนทัศน์ของ ครู นักเรียน และผู้แทนชุมชนต่อโรงเรียนขนาดเล็ก
ในอำเภองครักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก

ตอนที่ 1 แบบสอบถามแสดงความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับโรงเรียนขนาดเล็ก ในอำเภองครักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก

คำชี้แจง โปรดพิจารณาข้อความต่อไปนี้ แล้วขีดเครื่องหมาย ✓ หลังข้อความแต่ละข้อในช่องระดับความเป็นจริงในสภาพการณ์โดยรวมของโรงเรียนของนักเรียน

ข้อที่	สภาพทั่วไปของโรงเรียน	ระดับความเป็นจริง		
		มาก	ปานกลาง	น้อย
1	สภาพแวดล้อม โรงเรียนมีที่ตั้งเหมาะสม การคมนาคมสะดวก			
2	โรงเรียนปลอดจากมลภาวะ (ไม่มีกลิ่น ฝุ่น เสียงรบกวน)			
3	โรงเรียนมีการบำบัดน้ำเสียและทางระบายน้ำถูกสุขลักษณะ			
4	ชุมชนมีแหล่งเรียนรู้ (ศาสนสถาน สถานประกอบ) ให้นักเรียนได้เรียนรู้			
5	ชุมชนแวดล้อมโรงเรียนมีบริการสาธารณะเข้าถึง (โทรศัพท์ ประปา ไฟฟ้า)			
6	อาคารสถานที่ โรงเรียนมีความสะอาด ร่มรื่น มีไม้ร่มเงา ไม้ดอก ไม้ประดับ			
7	บรรยากาศห้องเรียนเอื้อต่อการเรียนรู้ (มีแสงสว่างเพียงพอ อากาศถ่ายเทได้ดี ไม่มีเสียงรบกวนจากห้องใกล้เคียง)			
8	โรงเรียนมีอาคารสถานที่เพียงพอสำหรับการเรียน			
9	โรงเรียนมีห้องน้ำ ห้องส้วมที่เพียงพอ			
10	โรงเรียนมีพื้นที่สำหรับการกีฬาและนันทนาการเพียงพอ			

ข้อที่	สภาพทั่วไปของโรงเรียน	ระดับความเป็นจริง		
		มาก	ปานกลาง	น้อย
11	สื่อ/อุปกรณ์เทคโนโลยี นักเรียนมีหนังสือกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ อย่างเพียงพอ			
12	โรงเรียนมีคอมพิวเตอร์ให้นักเรียนใช้ในการเรียนและศึกษาค้นคว้า			
13	โรงเรียนมีสื่อทางเทคโนโลยีไว้บริการนักเรียน (เช่น ที.วี. วีซีดี. ซี.ดี.)			
14	สื่อและอุปกรณ์เทคโนโลยีอยู่ในสภาพดี			
15	โรงเรียนมีการใช้บุคคลภายนอกถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์ไปสู่นักเรียน			
	คุณลักษณะของครู			
16	ความรู้ความสามารถ ครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ช่วยให้นักเรียนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันได้			
17	ครูสามารถกระตุ้นหรือชี้แนะให้นักเรียนให้นักเรียนฝึก ทดลอง ค้นคว้าและปฏิบัติเพื่อหาคำตอบได้			
18	ครูมีความสามารถในการแก้ไขปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นกับนักเรียนได้			
19	ครูสามารถทำงานร่วมกับนักเรียนในโรงเรียนได้			
20	ครูประเมินผลการเรียนหลายวิธีไม่เฉพาะการสอบ			
	บุคลิกลักษณะ			
21	ครูแต่งกายเรียบร้อยเหมาะสมกับกาลเทศะ			
22	ครูมีความสุขก่อนนอน พุดจาไฟเราะ			
23	ครูพูดสื่อความได้ชัดเจน			
24	ครูเอาใจใส่ดูแลนักเรียนด้วยความรักและความเมตตา			
25	ครูวางตนเหมาะสมเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องความประพฤติ			
	คุณลักษณะของนักเรียน			
26	ความรับผิดชอบ นักเรียนมีความตรงต่อเวลา			
27	นักเรียนไม่ขาดเรียนโดยไม่จำเป็น			
28	นักเรียนไม่ทำกิจกรรมอื่นขณะที่ครูสอน			

ข้อที่	คุณลักษณะของนักเรียน	ระดับความเป็นจริง		
		มาก	ปานกลาง	น้อย
29	นักเรียนช่วยเหลืองานส่วนรวมด้วยความเต็มใจ			
30	นักเรียนทำเวร รักษาความสะอาดห้องเรียน โรงเรียนและที่บ้าน			
31	ความมีวินัย นักเรียนขออนุญาตก่อนเข้าและออกจากห้องเรียน			
32	นักเรียนตั้งใจเรียน และมีความรับผิดชอบในการเรียน			
33	นักเรียนแต่งกายถูกต้องตามระเบียบโรงเรียน			
34	นักเรียนรักษาระเบียบการเข้าแถว			
35	นักเรียนรักษาสุขภาพกายสะอาด (เล็บ ฟัน ผิวหนังสะอาด, ไม่มีเหา)			
36	ความซื่อสัตย์สุจริต นักเรียนพูดความจริงทั้งต่อหน้าและลับหลัง			
37	นักเรียนไม่ลอกการบ้านเพื่อน			
38	นักเรียนยอมรับผิดเมื่อกระทำความผิด			
39	นักเรียนไม่ถือเอาของคนอื่นมาเป็นของตน			
40	นักเรียนไม่พูดใส่ร้ายคนอื่น			
	ความรู้ความสามารถ			
41	นักเรียนสามารถอ่าน หนังสือได้คล่องแคล่ว			
42	นักเรียนสามารถเขียนหนังสือได้ถูกต้อง			
43	นักเรียนสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้			
44	นักเรียนมีความสามารถในการใช้ภาษาในการสื่อสาร			
45	นักเรียนสามารถค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งต่าง ๆ			

ตอนที่ 2 แบบสอบถามแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับโรงเรียนขนาดเล็ก ในอำเภองครักษ์

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก

คำชี้แจง โปรดระบุหรือแสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับโรงเรียนของนักเรียน ดังนี้

1.สภาพทั่วไป (สภาพแวดล้อม อาคารสถานที่ สื่อและอุปกรณ์เทคโนโลยี)

สภาพปัจจุบัน ปัญหา.....

นักเรียนมีความต้องการเกี่ยวกับอาคารสถานที่ สื่อและอุปกรณ์เทคโนโลยี ดังนี้ คือ

.....

.....

.....

.....

2.คุณลักษณะของครู (ความรู้ความสามารถ บุคลิกภาพ)

สภาพปัจจุบัน ปัญหา.....

.....

นักเรียนต้องการครูที่มีลักษณะ ดังนี้ คือ

.....

.....

.....

3.คุณลักษณะของนักเรียน (ความรับผิดชอบ ความมีวินัย ซื่อสัตย์สุจริต ความรู้ความสามารถ)

สภาพปัจจุบัน ปัญหา.....

.....

นักเรียนต้องการให้นักเรียนในโรงเรียนมีคุณลักษณะ ดังนี้ คือ

.....

.....

.....

(ขอขอบคุณที่นักเรียนตอบแบบสอบถาม)

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย (สำหรับผู้แทนชุมชน)
เรื่องมโนทัศน์ของครู นักเรียน และผู้แทนชุมชนต่อโรงเรียนขนาดเล็ก
ในอำเภองครักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อถามความคิดเห็นของท่านในโรงเรียนขนาดเล็ก อำเภองครักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก เกี่ยวกับโรงเรียน ใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสภาพทั่วไป ด้านคุณลักษณะของครู และด้านคุณลักษณะของผู้เรียน
2. ขอให้ท่านพิจารณาตอบแบบสอบถามโดยอิสระตามความเป็นจริง การตอบของท่านไม่มีผลกระทบใดๆ ต่อตัวท่าน ผู้วิจัยจะสงวนคำตอบของท่านเป็นความลับและจะเสนอผลการวิจัยเป็นภาพรวม ไม่จำเพาะบุคคลหรือกลุ่มบุคคลใด
3. โปรดตอบให้ครบทุกข้อ ซึ่งจะทำให้ผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก อำเภองครักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายกในโอกาสต่อไป

ผู้วิจัยขอขอบคุณในความร่วมมือของท่านเป็นอย่างยิ่ง

นายเกรียงศักดิ์ เชื้อใจ

นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย (สำหรับผู้แทนชุมชน)
เรื่อง มโนทัศน์ของ ครู นักเรียน และผู้แทนชุมชนต่อโรงเรียนขนาดเล็ก
ในอำเภองครักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก

ตอนที่ 1 แบบสอบถามแสดงความคิดเห็นของผู้แทนชุมชนเกี่ยวกับโรงเรียนขนาดเล็ก ในอำเภองครักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก

คำชี้แจง โปรดพิจารณาข้อความต่อไปนี้ แล้วขีดเครื่องหมาย ✓ หลังข้อความแต่ละข้อในช่องระดับความเป็นจริงในสภาพการณ์โดยรวมของโรงเรียนของท่าน

ข้อที่	สภาพทั่วไปของโรงเรียน	ระดับความเป็นจริง				
		มาก	ค่อนข้างมาก	ปานกลาง	ค่อนข้างน้อย	น้อย
1	สภาพแวดล้อม โรงเรียนมีที่ตั้งเหมาะสม การคมนาคมสะดวก					
2	ชุมชนแวดล้อมโรงเรียนกับโรงเรียนมีความสัมพันธ์ที่ดี					
3	ชุมชนมีแหล่งเรียนรู้ (ศาสนสถาน สถานประกอบ) ให้นักเรียนได้เรียนรู้					
4	ชุมชนแวดล้อมโรงเรียนมีความปลอดภัย (ปลอดภัยจากสิ่งเสพติด แหล่งอบายมุข)					
5	ชุมชนแวดล้อมโรงเรียนมีบริการสาธารณะเข้าถึง (โทรศัพท์ ประปา ไฟฟ้า)					
6	อาคารสถานที่ บรรยากาศห้องเรียนเอื้อต่อการเรียนรู้ (มีแสงสว่างเพียงพอ อากาศถ่ายเทได้ดี ไม่มีเสียงรบกวนจากห้องใกล้เคียง)					
7	โรงเรียนมีพื้นที่สำหรับการกีฬาและนันทนาการเพียงพอ					
8	โรงเรียนมีสนามเด็กเล่นและเครื่องเล่นสำหรับนักเรียนอย่างเหมาะสมและเพียงพอ					
9	โรงเรียนมีความสะอาด ร่มรื่น มีไม้ร่มเงา ไม้ดอก ไม้ประดับ					
10	โรงเรียนมีอาคารสถานที่เพียงพอสำหรับการเรียน					

ข้อที่	สภาพทั่วไปของโรงเรียน	ระดับความเป็นจริง				
		มาก	ค่อนข้างมาก	ปานกลาง	ค่อนข้างน้อย	น้อย
11	สื่อ/อุปกรณ์เทคโนโลยี โรงเรียนมีคอมพิวเตอร์ให้นักเรียนใช้ในการเรียนและศึกษาค้นคว้า					
12	โรงเรียนมีการใช้การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมในการจัดการเรียนรู้					
13	โรงเรียนมีสื่อทางเทคโนโลยีให้บริการ (ที.วี. ดีวีดี. ซี.ดี พร้อมเครื่องเล่น)					
14	โรงเรียนมีวัสดุอุปกรณ์หรือสิ่งประดิษฐ์เพื่อประกอบการเรียนรู้ (อุปกรณ์วิทยาศาสตร์ แผนภูมิ หุ่นจำลอง)					
15	โรงเรียนมีการใช้บุคคลภายนอกถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์ไปสู่นักเรียน					
	คุณลักษณะของครู					
16	ความรู้ความสามารถ ครูมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวิชาที่สอน					
17	ครูจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ					
18	ครูมีความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหาและแก้ไขปัญหาต่างๆได้					
19	ครูสามารถประเมินผลการเรียนรู้และรายงานให้ผู้ปกครองทราบ					
20	ครูสามารถร่วมทำงานและประสานงานกับชุมชนได้					
21	บุคลิกภาพ ครูแต่งกายเรียบร้อยเหมาะสมกับกาลเทศะ					
22	ครูมีจิตใจร่าเริง ยิ้มแย้มแจ่มใส					
23	ครูมีความสุภาพอ่อนโยน พูดจาไพเราะ					
24	ครูวางตนเหมาะสมเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องความประพฤติ					
25	ครูวางตนเป็นที่เชื่อถือของผู้ปกครองและชุมชน					
	คุณลักษณะของนักเรียน					
26	ความรับผิดชอบ นักเรียนมีความตรงต่อเวลา					
27	นักเรียนช่วยเหลืองานส่วนรวมด้วยความเต็มใจ					
28	นักเรียนรู้จักรักษาความสะอาดบ้าน					
29	นักเรียนรู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์					

ข้อที่	คุณลักษณะของนักเรียน	ระดับความเป็นจริง				
		มาก	ค่อนข้างมาก	ปานกลาง	ค่อนข้างน้อย	น้อย
30	นักเรียนยอมรับผลการกระทำของตนเอง					
31	ความมีวินัย นักเรียนขออนุญาตเมื่อจะออกไปเที่ยวเล่น					
32	นักเรียนทำความเคารพเมื่อจะไปหรือกลับจากโรงเรียน					
33	นักเรียนแต่งกายสะอาดถูกต้องตามระเบียบโรงเรียน					
34	นักเรียนรักษาสุขภาพกายสะอาด (เล็บ ฟัน ผิวหนังสะอาด, ไม่มีเหา)					
35	นักเรียนเคารพเชื่อฟังคำแนะนำของครู/ผู้ปกครอง					
36	ความซื่อสัตย์สุจริต นักเรียนพูดความจริงทั้งต่อหน้าและลับหลัง					
37	นักเรียนรักษาคำพูดของตนเอง					
38	นักเรียนยอมรับผิดเสมอเมื่อกระทำความผิด					
39	นักเรียนไม่ถือเอาของคนอื่นมาเป็นของตน					
40	นักเรียนไม่พูดใส่ร้ายคนอื่น					
	ความรู้ความสามารถ					
41	นักเรียนสามารถอ่าน หนังสือได้คล่องแคล่ว					
42	นักเรียนสามารถเขียนหนังสือได้ถูกต้อง					
43	นักเรียนสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้					
44	นักเรียนมีความสามารถในการใช้ภาษาในการสื่อสาร					
45	นักเรียนสามารถค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งต่าง ๆ					

ตอนที่ 2 แบบสอบถามแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับโรงเรียนขนาดเล็ก ในอำเภองครักษ์

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก

คำชี้แจง โปรดระบุหรือแสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับสภาพ ปัญหา และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับโรงเรียนขนาดเล็ก ดังนี้

1.สภาพทั่วไป (สภาพแวดล้อม อาคารสถานที่ สื่ออุปกรณ์เทคโนโลยี)

สภาพปัจจุบัน ปัญหา.....

.....

แนวทางแก้ไข/ข้อเสนอแนะ.....

.....

2.คุณลักษณะของครู (ความรู้ความสามารถ บุคลิกภาพ)

สภาพปัจจุบัน ปัญหา.....

.....

แนวทางแก้ไข/ข้อเสนอแนะ.....

.....

3.คุณลักษณะของนักเรียน (ความรับผิดชอบ ความมีวินัย ซื่อสัตย์สุจริต ความรู้ความสามารถ)

สภาพปัจจุบัน ปัญหา.....

.....

แนวทางแก้ไข/ข้อเสนอแนะ.....

.....

(ขอขอบคุณที่ท่านกรุณาตอบแบบสอบถาม)

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย (สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา)
เรื่อง มโนทัศน์ของ ครู นักเรียน และผู้แทนชุมชนต่อโรงเรียนขนาดเล็ก
ในอำเภองครักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก

ฉบับที่ 4 สัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา

การสัมภาษณ์เรื่องมโนทัศน์ต่อโรงเรียนของครู นักเรียน และผู้แทนชุมชนในโรงเรียนขนาดเล็ก อำเภองครักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก ใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสภาพทั่วไป ด้านคุณลักษณะของครู และด้านคุณลักษณะของผู้เรียน โดยขอให้ผู้บริหารแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหา แนวทางแก้ไขในการพัฒนาโรงเรียนและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับโรงเรียนขนาดเล็ก ในอำเภองครักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก

1. โปรดแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหา แนวทางแก้ไขและข้อเสนอแนะของโรงเรียนขนาดเล็ก ใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสภาพทั่วไป ด้านคุณลักษณะของครู และด้านคุณลักษณะของผู้เรียน

1. ด้านสภาพทั่วไป (สภาพแวดล้อม อาคารสถานที่ สื่ออุปกรณ์เทคโนโลยี)

ท่านมีแนวทางแก้ไขหรือแนวทางการพัฒนาโรงเรียนโรงเรียนขนาดเล็กในเรื่องต่อไปนี้อย่างไร

1. อาคารเรียนมีอายุการใช้งานนานและทรุดโทรม

.....

.....

.....

2. ห้องน้ำห้องส้วมไม่เพียงพอกับความต้องการ

.....

.....

.....

3. สื่อและอุปกรณ์เทคโนโลยีมีน้อยและขาดแคลน

.....

.....

.....

4. การให้นักเรียนศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นมาถ่ายทอดความรู้

.....

.....

2. ด้านคุณลักษณะของครู (ความรู้ความสามารถ บุคลิกภาพ)

ท่านมีแนวทางแก้ไขหรือแนวทางการพัฒนาโรงเรียนโรงเรียนขนาดเล็กในเรื่องต่อไปนี้อย่างไร

5. จำนวนครูไม่ครบชั้นเรียนและไม่ถนัดวิชาเฉพาะ

.....

.....

.....

3. ด้านคุณลักษณะของนักเรียน (รับผิดชอบ มีวินัย ซื่อสัตย์สุจริต ความรู้ความสามารถ)

ท่านมีแนวทางแก้ไขหรือแนวทางการพัฒนาโรงเรียนโรงเรียนขนาดเล็กในเรื่องต่อไปนี้อย่างไร

6. นักเรียนบางคนหรือบางกลุ่มยังขาดคุณลักษณะที่พึงประสงค์

.....

.....

.....

7. นักเรียนมีความสามารถอ่านและเขียนอยู่ในระดับปานกลาง

.....

.....

.....

8. นักเรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์หรืออยู่ในระดับปานกลาง

.....

.....

.....

9. นักเรียนมีความสามารถใช้ภาษาในการสื่อสารในระดับปานกลาง

.....

.....

.....

10. ท่านมีข้อเสนอแนะในการพัฒนาโรงเรียนให้กับบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างไร

.....

.....

.....

ภาคผนวก ข

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

1. อาจารย์ ดร.มารศรี สุธานิธิ	อาจารย์ประจำภาควิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. นายพิพัฒน์ ดีอาษา	หัวหน้าฝ่ายนโยบายและแผน
สำนักงานการศึกษาเขตพื้นที่นครนายก
3. นายสุนทร เขยขึ้น	ศึกษานิเทศก์
สำนักงานการศึกษาเขตพื้นที่นครนายก
4. นายสุคนธ์ งามสนอง	ผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนวัดธรรมปัญญา
อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก
5. นางสาวอภิสัมย์ วุฒิภรณ์พงศ์	ผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนบ้านคลองใหญ่
อำเภองครักษ์ จังหวัดนครนายก

ภาคผนวก ค

หนังสือขอความร่วมมือเพื่อการวิจัย

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ชื่อ ชื่อสกุล	นายเกรียงศักดิ์ เอื้อใจ
วันเดือนปีเกิด	วันที่ 11 มีนาคม 2507
สถานที่เกิด	จังหวัดนครนายก
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	214 หมู่ 7 ตำบลหนองแสง อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	ครู อันดับ ค.ศ. 2
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนวัดพลอยกระจ่างศรี ตำบลบางสมบุญ อำเภองครักษ์ จังหวัดนครนายก

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2524	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จากโรงเรียนนครนายกวิทยาคม จังหวัดนครนายก
พ.ศ. 2526	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จากโรงเรียนวัดมกุฏกษัตริย์ กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2530	ปริญญาการศึกษาบัณฑิต (กศ.บ.) วิชาเอกการวัดผลการศึกษา จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
พ.ศ. 2549	ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) วิชาเอกการบริหารการศึกษา จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ